Załącznik do
Uchwały Nr XXXI - 267/2021
Rady Powiatu w Kraśniku
z dnia 31 marca 2021 roku

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2021 – 2025

Kraśnik 2021

WPROWADZENIE 4
1. PROCES OPRACOWANIA STRATEGII 6
2. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE STRATEGII 9
3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO 13
4. OBSZARY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO 17
4.1. OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH 17
4.1.1. DIAGNOZA 17
4.1.2. ANALIZA SWOT. OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH 31
4.1.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ 32
4.1.4. PROGRAM DZIAŁANIA 32
4.2. OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIE 34
4.2.1. DIAGNOZA 34
4.2.2. ANALIZA SWOT: OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIA 42
4.2.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ 43
4.2.4. PROGRAM DZIAŁANIA 43
4.3. OBSZAR STRATEGICZNY: UBÓSTWO 45
4.3.1. DIAGNOZA 45
4.3.2. ANALIZA SWOT. UBÓSTWO 64
4.3.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ 65
4.3.4. PROGRAM DZIAŁANIA 65
4.4. OBSZAR STRATEGICZNY: RYNEK PRACY 66
4.4.1. DIAGNOZA 66
4.4.2. ANALIZA SWOT. RYNEK PRACY 77
4.4.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ 77
4.4.4. PROGRAM DZIAŁANIA 78
4.5. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE. 80
4.5.1. DIAGNOZA 80
4.5.2. ANALIZA SWOT: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE 93
4.5.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ 93
4.5.4. PROGRAM DZIAŁANIA 94
4.6. OBSZAR STRATEGICZNY: ZDROWIE 96
4.6.1. DIAGNOZA 96
4.6.2. ANALIZA SWOT 109
4.6.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ 110
4.6.4. PROGRAM DZIAŁANIA 110

5. PROGNOZA ZMIAN 112
6. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII 113
6.1. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII 113
6.2. RAMY FINANSOWE STRATEGII 114
6.3. MONITORING 114
7. ZAKOŃCZENIE 116
WYKAZ TABEL 117
WYKAZ WYKRESÓW 118
WYKAZ MAP 118

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W TEKŚCIE

Skrót	Wyjaśnienie
CIS	Centrum Integracji Społecznej
COVID-19	Ostra choroba zakaźna układu oddechowego wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV-2
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
ES	Ekonomia Społeczna
UE	Unia Europejska
GOK	Gminny Ośrodek Kultury
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
LGDZK	Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej
LUW	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja Pozarządowa
NSP 2011	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PES	Podmiot Ekonomii Społecznej
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
POWER	Program Wiedza Edukacja Rozwój
PRDPP	Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego
PSSE	Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiologiczna
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego
SPZOZ	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
SVS	Statystyczne Vademecum Samorządowca
SWOT	Narzędzie Analiz Strategicznych
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
WUS	Wojewódzki Urząd Statystyczny
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZPCh	Zakład Pracy Chronionej

WPROWADZENIE

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2025 jest jednym z kluczowych dokumentów planistycznych opracowywanych przez samorząd powiatowy, a zarazem podstawowym instrumentem zarządzania problemami społecznymi na terenie powiatu. Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych przez powiat wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

Podstawowym wyrażeniem, na gruncie którego rozwijane będzie poszukiwanie odpowiedzi na społeczną przydatność tego dokumentu, jest wyrażenie „problem społeczny". Według Janusza Sztumskiego[1] problem społeczny jest zjawiskiem, które wywołuje określony rezonans w świadomości ludzi danego społeczeństwa lub społeczności, które postrzegane są — zarówno przez badaczy, jak i opinię publiczną — jako dysfunkcjonalne i szkodliwe społecznie.

W celu poznania podstawowych problemów społecznych dotykających mieszkańców gmin powiatu kraśnickiego, autorzy strategii przeprowadzili badanie ankietowe pod nazwą „**Problemy społeczne w środowisku lokalnym**". Wyniki ankiety posłużyły do opracowania zaktualizowanej części diagnostycznej i obszarów strategicznych.

Z doświadczenia pracy socjalnej wiemy, że obecność w życiu mieszkańców naszego powiatu wielu problemów osobistych może doprowadzić do zjawiska wykluczenia społecznego. Wykluczenie utrudnia korzystanie z powszechnych zasobów społecznych z uwagi na wiek, niesprawność, uzależnienia, choroby, status materialny. Od czasu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej wykluczenie społeczne uznane zostało w szczególności jako podstawowa bariera wzrostu ekonomicznego i zrównoważonego rozwoju. Zrównoważony rozwój jest głównym kryterium oceny prawidłowości procesów rozwojowych i cywilizacyjnych[2] współczesnej Europy. Odpowiedzią na zjawisko wykluczenia społecznego jest proces włączenia społecznego. Powszechnie używa się określenia *inkluzja społeczna*, co oznacza włączenie, dołączenie. Celem inkluzji społecznej jest ograniczenie liczby osób i rodzin funkcjonujących na marginesie życia społecznego lub poza nim z powodu wykluczenia, umożliwienie im powrotu do społeczeństwa, udziału w życiu społecznym, zawodowym, rodzinnym, towarzyskim, kulturalnym i politycznym.

[1] Sztumski Janusz, *Problem społeczny jako przedmiot badań socjologii*, „Studia Socjologiczne", 1977, nr 3.
[2] Raport *Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce. Ujęcie wskaźnikowe*. Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.

Opracowanie dokumentu przebiegało w warunkach ograniczeń formalnych z uwagi na obowiązujące Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r. poz. 491) informujące obywateli państwa, że „w okresie od dnia 20 marca 2020 r. do odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ogłasza się stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.”

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025 będzie stanowić główny dokument programowy określający kierunki rozwoju systemu pomocy społecznej na terenie powiatu kraśnickiego w latach 2021-2025. Z przeprowadzonej diagnozy wyodrębnione zostały obszary problemowe, które w najbliższej perspektywie czasowej będą przedmiotem prowadzenia lokalnej polityki społecznej. Przyjęta wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne w sposób praktyczny wytyczają kierunki przyszłych działań.

Na podstawie art. 112 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku koordynuje realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Współcześnie posiadanie aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi również formalną podstawę umożliwiającą ubieganie się o środki wsparcia z budżetu państwa, Unii Europejskiej oraz krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych.

1. PROCES OPRACOWANIA STRATEGII

Efektywna realizacja zadań publicznych, w tym zwłaszcza z zakresu rozwiązywania problemów społecznych, wymaga współpracy i skoordynowanych działań wielu podmiotów. W świetle art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy „*opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami*".

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

1) diagnozę sytuacji społecznej;
2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3) określenie:
   a) celów strategicznych projektowanych zmian,
   b) kierunków niezbędnych działań,
   c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
   d) wskaźników realizacji działań.

Na proces opracowania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Kraśnickiego na lata 2021-2025 złożyły się następujące etapy prac:

- analiza raportów monitoringowych z wdrażania strategii i rezultatów zawartych w niej programów;
- konsultacje wśród pracowników PCPR w celu wskazania obszarów problemowych, na które należy zwrócić uwagę w trakcie opracowywania Strategii;
- analiza wyników ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym";
- analiza dokumentów źródłowych o charakterze statystycznym i problemowym, których wykorzystanie pozwoliło na sporządzenie aktualnej diagnozy sytuacji społecznej;
- warsztaty partycypacyjno-eksperckie, traktujące partycypację jako istotny element zaangażowania i współudziału mieszkańców (ekspertów) w życiu publicznym.

Zespoły zadaniowe, które powołane zostały Zarządzeniem Nr 72/2020 Starosty Kraśnickiego z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie powołania składu zespołów zadaniowych ds. opracowywania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025 opracowały gruntowną diagnozę środowiska lokalnego. Podstawę opracowania stanowiły dane statystyczne zgromadzone i opracowane przez dany zespół zadaniowy. Wykorzystano tu informacje m. in. Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

i innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Starostwa Powiatowego w Kraśniku, ośrodków pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku, istniejące materiały, analizy, opracowania, a także wiedzę i doświadczenie zawodowe poszczególnych osób uczestniczących w procesie konstruowania strategii. Wszystko to umożliwiło obiektywne spojrzenie na całokształt występowania głównych problemów społecznych na terenie naszego powiatu.

Podstawowe informacje na temat silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w poszczególnych obszarach problemowych uzyskane zostały w wyniku zastosowania warsztatowej metody pracy połączonej z elementami pracy zdalnej, w której udział wzięli członkowie zespołów zadaniowych, dysponujący wiedzą o charakterze pogłębionym. Przy ostatecznym opracowaniu analizy SWOT uwzględnione zostały też wyniki **„Raportu z ewaluacji Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2020”** w kontekście „co działało”, a „co nie działało” w danym obszarze strategicznym.

Podczas opracowywania diagnozy społecznej zostały poddane analizie czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, pozwalające uchwycić występujące tendencje na przestrzeni ostatnich 3-5 lat. Ważnym źródłem informacji są wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców poszczególnych gmin powiatu kraśnickiego pod nazwą „***Problemy społeczne w środowisku lokalnym***”.

Głównymi obszarami zainteresowania strategicznego rozwiniętymi w części planistycznej są kwestie bezpośrednio związane z demografią, integracją społeczną i zawodową, partycypacją społeczną, ochroną zdrowia. Wszelkie podejmowane do realizacji działania (zadania, projekty) będą realizowane w oparciu o zasoby kadrowe, finansowe i organizacyjne jednostek, które wniosły do treści dokumentu swoje rozwiązania oraz oddolną aktywność mieszkańców w partnerskim współdziałaniu z organizacjami pozarządowymi. W wyniku przeprowadzonych prac wyodrębniono sześć obszarów problemowych, dla których opracowano przyszłe programy. Obszary te to:

1) Sytuacja osób starszych;
2) Uzależnienia;
3) Ubóstwo;
4) Rynek pracy;
5) Aktywność społeczna i organizacje pozarządowe;
6) Zdrowie.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest głównym dokumentem planistycznymi, w oparciu o który wyznacza się kierunki rozwoju usług społecznych,

niezbędnych do zaspokojenia potrzeb grup docelowych lub na rzecz całej społeczności lokalnej i rozwoju jednostek pomocy społecznej. Jej znaczenie wzmacnia przeprowadzony proces konsultacji społecznych przed przedstawieniem ostatecznej wersji do zatwierdzenia uchwałą Rady Powiatu w Kraśniku. Liczymy, że przedstawiona Strategia będzie dobrze służyła mieszkańcom powiatu kraśnickiego, a wdrożenie jej założeń przyczyni się do ograniczenia zasięgu występowania problemów społecznych w środowisku lokalnym.

Nasza strategia jest również wkładem Powiatu Kraśnickiego w realizację polityki spójności Unii Europejskiej, która stanowi jeden z najważniejszych filarów integracji europejskiej, a jednocześnie jest podstawowym instrumentem wyrównywania różnic rozwojowych poszczególnych regionów Unii Europejskiej.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE STRATEGII

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze lokalnym. Mieszkańcy powiatu kraśnickiego są członkami wielu zbiorowości zgodnie z podziałem administracyjnym powiatu. Z tego też powodu są podmiotami, na które bezpośrednio lub pośrednio mają wpływ decyzje wynikające z obowiązywania i realizacji wielu dokumentów planistycznych o znaczeniu europejskim, regionalnym i lokalnym.

Podstawowe prawa i wolności osoby ludzkiej, w tym prawa ekonomiczne i socjalne zostały zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. W preambule Konstytucji zostały określone fundamentalne wartości, które decydują o harmonijnym funkcjonowaniu bytu państwowego: poszanowanie wolności i sprawiedliwości, współdziałanie władz, dialog społeczny oraz zasada pomocniczości (subsydiarności) umacniająca uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Kluczowym aktem prawnym o znaczeniu ustrojowym dla samorządu powiatu jest ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Z ustawy tej wynika, że powiaty działają po to, aby zaspokajać zbiorowe potrzeby ludności. Posiadają kompetencje do realizacji zadań użyteczności publicznej o charakterze ponadgminnym, w szczególności w zakresie pomocy społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, wspierania osób niepełnosprawnych, promocji i ochrony zdrowia, edukacji publicznej, kultury fizycznej i turystyki, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także polityki prorodzinnej. Ogólnie określone w ustawie zadania powiatu znajdują doprecyzowanie w innych aktach normatywnych. Są to:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Szczególne znaczenie w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mają rozwiązania przyjmowane przez organy Unii Europejskiej, a następnie implementowane w polskich przepisach i dokumentach strategicznych. Województwo Lubelskie kończy realizację RPOWL na lata 2014-2020, który był rezultatem wdrażania w Polsce unijnej strategii „Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu" przyjętego do realizacji w ramach Umowy Partnerstwa i zgodnie z Krajowym Programem Reform.

Opracowując strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono obecność w przestrzeni publicznej tych dokumentów, które w swojej treści odwołują się do naczelnych priorytetów polityki społecznej. Na poziomie europejskim jest to dokument pn. „Zrównoważona Europa 2030". Spośród wielu dokumentów o charakterze krajowym za podstawowe należy uznać:

- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Obok dokumentów o charakterze wiodącym, istotnymi dokumentami są programy sektorowe, wzbogacające zakres rozpatrywania problemów społecznych o wymiarze lokalnym oraz te, które odnoszą się bezpośrednio do problemów o charakterze regionalnym. Są to:

- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku;
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030;
- Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2016-2022 z perspektywą do roku 2025.

Podstawowymi narzędziami programowymi realizacji Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030 będą szczegółowe programy wojewódzkie ukierunkowane na wspieranie przedsięwzięć w zakresie integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Do tych programów, których realizacja będzie prowadzona w kolejnym okresie wdrażania strategii należy zaliczyć w szczególności:

- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2024;
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2021-2024;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021;

- Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych na lata 2021-2025;
- Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2025;
- Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021-2025;

Istotne z punktu efektywności realizacji zadań w ramach poszczególnych kierunków działań będą decyzje o alokacji środków finansowych odnowionego Europejskiego Funduszu Społecznego, któremu nadano nazwę „Europejski Fundusz Społeczny Plus" (EFS+). Przewodnim celem EFS+ na lata 2021-2027 jest pomoc w tworzeniu pełnego zatrudnienia, poprawa jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w UE, poprawa systemów edukacji i szkoleń oraz promowania integracji społecznej i zdrowia. EFS+ ma odpowiadać na wyzwania pojawiające się na rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulować zrównoważony rozwój gospodarczy poprzez inwestowanie w kapitał ludzki[3]. Najistotniejszym dokumentem, który będzie podstawą wdrażania w Polsce rozwiązań prorozwojowych będzie aktualnie konsultowana Umowa Partnerstwa, która określi cele i sposób inwestowania funduszy unijnych z polityki spójności, na którą w przyszłej perspektywie Polska otrzyma 72,2 miliarda euro, oraz środków z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji o wartości 3,8 miliarda euro. Łącznie to około 76 miliardów euro.

Zakres planowania strategicznego w wielu przypadkach wykracza poza zadania pomocy społecznej. Wyraźnie dotyczy to grup szczególnego ryzyka. Grupy te mogą być rozpatrywane ze względu na stan zdrowia (kompetencje służby zdrowia), ze względu na trudności w podjęciu zatrudnienia (kompetencje powiatowego urzędu pracy), ze względu na przejawiające się zachowania kryminogenne (kompetencje wymiaru sprawiedliwości), ze względu na niewłaściwe wypełnianie obowiązków rodzicielskich (kompetencje sądu rodzinnego), ze względu na niewywiązywanie się z realizacji obowiązku szkolnego (kompetencje wydziału edukacji). Ustawodawca, przypisując powiatowi obowiązek tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych (art. 19 ust. 1; art.112 ust. 1 i 9 ustawy o pomocy społecznej), wyznaczył PCPR w Kraśniku na koordynatora jej wdrażania.

Analizując możliwości rozwiązywania kwestii społecznych na poziomie Powiatu Kraśnickiego należy wziąć pod uwagę możliwości kompetencyjne poszczególnych

[3] Wniosek *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)* zamieszczony w: PROJEKT STANOWISKA RP przygotowany w związku z art. 7 ustawy z dnia 8 października 2010 r. o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 213, poz. 1395).

podmiotów lokalnej polityki społecznej oraz możliwości finansowe samorządu lokalnego i jego partnerów. Są to elementy, które wraz ze zidentyfikowanym w trakcie prac diagnostycznych katalogiem kwestii społecznych stanowią podstawę procesu planowania strategicznego.

Wizja Strategii

Strategia od strony formalnej i prawnej pozwalać będzie na podejmowanie wielu inicjatyw w kierunku rozwiązywania problemów społecznych pojawiających się w powiecie kraśnickim, które w ocenie mieszkańców dezorganizują ich życie, standardy funkcjonowania i ograniczają aspiracje na przyszłość. Mając na uwadze dążenie do osiągnięcia zakładanych celów, na potrzeby niniejszego dokumentu została sformułowana Wizja o następującym brzmieniu:

Powiat Kraśnicki to region, który zapewnia każdemu mieszkańcowi wysoki standard życia, dostęp do szerokiego zakresu usług społecznych oraz stwarza warunki do rozwoju kapitału ludzkiego i zrównoważonego rozwoju.

Misja Strategii

Osiągnięcie stanu sformułowanego w przyjętej wizji wymagać będzie uświadomienia wszystkim grupom społecznym i podmiotom wdrażającym przyszłe rozwiązania następującej Misji, której treść jest następująca:

Organizowanie warunków do kompleksowego rozwoju i godnego życia poprzez podejmowanie interdyscyplinarnej współpracy mieszkańców i podmiotów życia publicznego w rozwiązywaniu rozpoznanych problemów społecznych.

Cel główny Strategii

Na poziom życia mieszkańców powiatu kraśnickiego wpływ ma wiele czynników, które determinują wdrożenie nowych, pozytywnych rozwiązań w różnych dziedzinach życia społecznego, jak również mogą wywoływać powstawanie barier ograniczających rozwój społeczny. Biorąc pod uwagę aktualizację oraz dalszą kontynuację kreatywnej roli Strategii, sformułowany został następujący cel główny, którym jest:

Poprawa funkcjonowania mieszkańców Powiatu Kraśnickiego w sferze rodzinnej, społecznej i zawodowej.

Cel główny zostanie osiągnięty dzięki realizacji sześciu celów strategicznych (priorytetów). Przyjęte cele strategiczne osiągane będą poprzez współdziałanie instytucji, organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających w obszarach polityki społecznej. Integracja działań tych podmiotów winna przynieść takie rozwiązania aby zapewnić skuteczną pomoc i wsparcie osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji

życiowej, umożliwić pokonanie powstałych sytuacji kryzysowych, zapewnić dostęp do podstawowych usług społecznych.

3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO

Powiat kraśnicki został utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej państwa. Położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku ludność powiatu kraśnickiego liczyła 95346 osób, z czego 49017 kobiet i 46331 mężczyzn. Powiat Kraśnicki pod względem liczby ludności przypadającej na 1 km² jest siódmym tego typu ośrodkiem administracyjnym w województwie lubelskim.

Podstawą gospodarki powiatu jest rolnictwo, które nadal decyduje o obliczu gospodarczym powiatu. Wysokiej jakości gleby i sprzyjające warunki klimatyczne umożliwiają uzyskiwanie dużej wydajności w produkcji płodów rolnych o wysokiej jakości. Teren powiatu kraśnickiego jest ważnym miejscem produkcji sadowniczej, produkcji warzyw oraz owoców miękkich: truskawek, czarnych porzeczek, a zwłaszcza malin. Na terenie naszego powiatu zbiera się rocznie prawie 30% krajowej produkcji tych owoców.

W latach 2016-2020 Powiat Kraśnicki otrzymywał wsparcie w postaci unijnych środków finansowych przekazywanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 i innych programów. Środki te miały na celu podniesienie spójności społeczno-gospodarczej powiatu kraśnickiego, optymalizację wykorzystania zasobów, podniesieniu konkurencyjności i modernizacji gospodarczej w celu zwiększenia skuteczności procesów integracyjnych.

Powiat kraśnicki cechują wspólne z wieloma powiatami procesy społeczne i demograficzne. Tak jak województwo lubelskie tak i powiat kraśnicki jest obszarem depopulacyjnym. Świadczą o tym podstawowe dane demograficzne przedstawione w tabeli 1.

Tabela 1. Wybrane dane demograficzne dla powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020.

Wyszczególnienie	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020 I półrocze**
Liczba ludności zamieszkującej powiat	97069	96574	96043	95346	95064
- w tym liczba kobiet	49825	49611	49368	49017	48894
- w tym liczba mężczyzn	47244	46963	46675	46331	46170

Urodzenia żywe na 1 tys. mieszk.	8,1	8,6	8,5	7,5	7,46
Zgony na 1 tys. ludności	10,6	11,4	11,4	11,1	11,37
Przyrost naturalny na 1 tys. ludności	-2,6	-2,8	-2,9	-3,6	-3,91
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	-3,2	-2,8	-2,9	-4,0	-2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie SVS. Urząd Statystyczny w Lublinie.

Według rejestru REGON, na terenie powiatu, na dzień 31.XII.2018 roku zarejestrowanych było 6539 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 4946 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Od lat największym pracodawcą regionu jest Fabryka Łożysk Tocznych Kraśnik S.A. w Kraśniku, w otoczeniu której działają liczne przedsiębiorstwa, w tym z udziałem kapitału zagranicznego. Szansą na ekonomiczny rozwój powiatu i zachętą dla inwestorów jest Podstrefa Kraśnik utworzona w ramach Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Dobrze rozwinięte są zasoby infrastruktury pomocy społecznej. Na terenie powiatu funkcjonują trzy domy pomocy społecznej: dwa dla osób starszych somatycznie chorych i jeden dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Wsparcia dzieciom pozbawionych opieki rodzicielskiej zapewnia szesnaście placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym piętnaście typu rodzinnego. W każdej gminie powiatu funkcjonują ośrodki pomocy społecznej realizujące świadczenia pieniężne i niepieniężne o charakterze indywidualnym i rodzinnym. Średnio 9% mieszkańców powiatu objętych jest wsparciem ze strony gminnych jednostek pomocy społecznej.

Powiat kraśnicki odznacza się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz ciekawymi zasobami przyrodniczymi i historycznymi. Na terenie powiatu istnieją doskonałe warunki do uprawiania sportu, organizacji wypoczynku biernego i aktywnego w okresie letnim i zimowym. W Kraśniku zlokalizowany jest akwen wodny spełniający funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. Obiekty o podobnym charakterze znajdują się na terenach kilku gmin. Wytyczone są liczne szlaki turystyczne: piesze i rowerowe. Najlepiej kojarzony z naszym powiatem jest Centralny Szlak Rowerowy Roztocza Kraśnik-Lwów. Oznaczone są rezerwaty i pomniki przyrody. Dokonano inwentaryzacji zabytków o charakterze sakralnym i historycznym. W poznaniu walorów turystycznych i przyrodniczych powiatu kraśnickiego oraz w edukacji z tego zakresu pomocne jest wydawnictwo *Powiat kraśnicki. Leksykon krajoznawczy*, którego autorem jest Pan Marek Nasiadka. Liczne, a zlokalizowane w Kraśniku obiekty historyczne mogą stać się zaczynem rozwoju współczesnego wizerunku powiatu kraśnickiego. Do tych obiektów należą: Muzeum Regionalne, Zespół synagogalny, Muzeum św. Floriana, obiekty sakralne: Kościół Wniebowzięcia NMP, Kościół Świętego Ducha.

W latach 2014-2020 powiat kraśnicki w sposób istotny stał się beneficjentem polityki spójności Unii Europejskiej w wymiarze terytorialnym. Zmniejszał się poziom ubóstwa,

zwiększał dostęp do usług publicznych. Postępuje rozwój i poprawa regionalnej sieci transportowej. Budowana droga ekspresowa S19, która jest częścią trasy Via Carpatia połączy powiat drogami szybkiego ruchu z resztą kraju. Prowadzona jest rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 833 Chodel – Kraśnik. Są plany dalszej modernizacji i budowy nowych dróg powiatowych i lokalnych. Zmodernizowana została i zelektryfikowana linia kolejowa nr 68, a uruchomione pasażerskie połączenia kolejowe umożliwiają w wielu kierunkach bezpośrednią podróż z Kraśnika do odległych regionów kraju.

Na terenie powiatu funkcjonują liczne obiekty ochrony zdrowia o charakterze podstawowym i specjalistycznym, podmioty leczenia uzależnień, apteki, gabinety rehabilitacji leczniczej, placówki oświaty i wychowania, sportu, rekreacji i wypoczynku, upowszechniania kultury, upowszechniania czytelnictwa, zakłady pracy chronionej. Działa Szpital Powiatowy, w strukturze którego funkcjonują oddziały szpitalne o podstawowym znaczeniu dla zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańcom powiatu kraśnickiego. Dobrze zorganizowana jest komunikacja autobusowa w relacjach lokalnych i regionalnych. Nadal dla mieszkańców miasta Kraśnika i pozostałych gmin ważnym miejscem zatrudnienia i realizacji potrzeb w obszarze nauki, kultury, organizacji czasu wolnego, dostępu do dóbr konsumpcyjnych pozostaje miasto Lublin.

W powiecie kraśnickim działa 28 bibliotek skupiających 14250 czytelników, jedno muzeum, które odwiedza rocznie około 600 osób, jedno kino stałe (706 seansów i 41125 widzów), cztery obiekty o charakterze hotelowym oferujące 116 miejsc noclegowych. Z noclegów w tych obiektach skorzystało ok. 6000 osób, w tym 719 osób to goście zagraniczni. W powiecie działa 36 klubów sportowych oraz 46 sekcji sportowych, w których sport czynnie uprawia 2114 osób pod okiem 64 trenerów i 35 instruktorów.

Istotnym kryterium charakteryzującym powiat kraśnicki jest spójność społeczna. Powiat Kraśnicki w okresie ostatnich lat był beneficjentem funduszy unijnych uzyskanych w ramach realizacji polityki spójności Unii Europejskiej. Polityka spójności jest jednym z najważniejszych filarów integracji europejskiej i jednocześnie podstawowym instrumentem wyrównywania zróżnicowań rozwojowych poszczególnych regionów Unii Europejskiej. Ukierunkowana na wzmacnianie obszarów, które zmagają się ze szczególnymi trudnościami ma na celu zmniejszanie dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych, zapewnienie szczególnego wsparcia regionom słabiej rozwiniętym, a także zapobieganie procesowi pogłębiania się dysproporcji regionalnych[4].

[4] *Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej a spójność powiatów województwa lubelskiego,* Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2019.

Spójność społeczna powiatu polega na zmniejszaniu zróżnicowań w zakresie jakości kapitału ludzkiego pomiędzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi, a jednocześnie na zapewnieniu wysokiej jakości życia członkom danej społeczności oraz niwelowaniu nierówności społecznych. Prowadzi do zwiększenia dostępności pracy oraz optymalizacji wykorzystania zasobów ludzkich.

Spójność społeczna może być analizowana za pomocą szerokiego katalogu wskaźników odnoszących się do różnych jej obszarów. Najbardziej powszechny jest wskaźnik określający poziom bezrobocia (stopa bezrobocia rejestrowanego), ale coraz częściej jako miernik wskazywana jest tzw. stopa partycypacji określająca jaka część ludności w wieku produkcyjnym znajduje zatrudnienie.

Tabela 2. Katalog mierników spójności społecznej.

Lp.	Wskaźnik	Miernik
1.	Nierówność w dochodach	• Relacje między najwyższym a najniższym kwintylem dochodów; • Współczynnik Giniego.
2.	Rynek pracy - dostęp do zatrudnienia	• Wskaźnik zatrudnienia; • Stopa bezrobocia; • Zharmonizowana stopa bezrobocia ogółem; • Udział bezrobocia długotrwałego w bezrobociu ogółem.
3.	Równość płci	• Luka płacowa; • Udział kobiet w organach władzy.
4.	Wykluczenie	• Stopa ryzyka ubóstwa przed transferami społecznymi w % ludności ogółem; • Stopa ryzyka ubóstwa po transferach społecznych w % ludności ogółem; • Deprywacja materialna.
5.	Edukacja	• Osoby po 25 r.ż. z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym; • Osoby powyżej 25 r.ż. z wykształceniem wyższym.
6.	Zdrowie	• Przeciętne trwanie życia; • Oczekiwana długość życia w momencie narodzin (w latach).
7.	Warunki mieszkaniowe	• Dostępność bieżącej wody; • Osoby w wieku 24-35 lata (według poziomu wykształcenia) mieszkający z rodzicami.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Lublinie.

Zapewnienie spójności społecznej jest celem działań podejmowanych na poziomie państw członkowskich UE, władzy regionalnej i lokalnej. Spójność społeczna postrzegana jest bowiem jako warunek stabilności ekonomicznej, a jej brak powoduje konieczność ponoszenia wyższych wydatków publicznych (Berger-Schmitt 2002).

4. OBSZARY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

4.1. OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

4.1.1. DIAGNOZA

Województwo lubelskie, w tym powiat kraśnicki należy do obszarów depopulacyjnych. W 2019 r. odnotowano spadek liczby mieszkańców województwa lubelskiego. Zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji ludności na pobyt stały były ujemne. Trwa proces starzenia się ludności[5]. Zmiany zachodzące w strukturze demograficznej ludności potwierdza stały przyrost liczby osób starszych w społeczeństwie, co wywołuje na poziomie lokalnym nowe wyzwania społeczne. Sytuację w tym zakresie na terenie powiatu kraśnickiego ilustruje tabela 1.

Tabela 3. Wybrane dane demograficzne powiatu kraśnickiego.

Lp.	Rok	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym
1.	2014	17145	60806	20231
2.	2015	16777	60146	20646
3.	2016	16462	59520	21087
4.	2017	16195	58856	21523
5.	2018	15945	58112	21986
6.	2019	15652	57220	22476

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie.

Jednym z takich wyzwań będzie odpowiedzialne i kompleksowe podejście do organizowania polityki senioralnej poprzez wdrażanie lokalnych rozwiązań programowych, które zapewnią godną, bezpieczną i aktywną starość. Dane statystyczne jakie zgromadzono w dokumencie pod nazwą ***Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2019 r.***, jednoznacznie wskazują na znaczące efekty dotychczas zrealizowanych działań i poprawę jakości życia osób starszych na terenie całej Polski[6].

Wydłużający się czas trwania życia oraz zmiany w strukturze demograficznej ludności wywołają zapotrzebowanie na nowoczesną politykę społeczną wobec osób starszych oraz wdrażanie rozwiązań odpowiednich do lokalnych problemów i potrzeb środowiska seniorów. Jednym z rozwiązań będzie deinstytucjonalizacja usług. Wzrost liczby osób starszych wymaga działań w ramach polityki społecznej na poziomie kraju, regionu i powiatu. Osoby starsze to populacja, którą cechują specyficzne atrybuty. Ich obecność to potencjał, który

[5] *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2020.

[6] *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2019 r.,* Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 27 października 2020 r., Warszawa 2020.

należy racjonalnie wykorzystać. Dlatego problem ten ma charakter kreatywny i winien być rozpatrywany w aspekcie jak najdłużej trwającej aktywności zawodowej i społecznej.

Problemy osób starszych

W literaturze przedmiotu bogato są zasygnalizowane spojrzenia na problemy osób starszych. Na podstawie przeprowadzonej w gminach ankiety pod tytułem „**Problemy społeczne w środowisku lokalnym**", od respondentów otrzymano odpowiedzi, które opisują zakres problemów dotykających osoby starsze.

Wykres 1. Zakres występowania problemów osób starszych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym".

Zmiany społeczno-obyczajowe oraz pojawiające się wzorce kulturowe skutkują przypadkami zaniku więzi rodzinnych i sąsiedzkich. To sprawia, że osoby starsze są dzisiaj grupą społeczną, która wymaga na poziomie lokalnym aktywnych rozwiązań systemowych w celu zahamowania procesu marginalizacji. Marginalizacja osób starszych wiąże się z postępującym procesem eliminowaniem ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przejścia na emeryturę. Tymczasem, jak pokazują różne badania społeczne, warunkiem pomyślnego starzenia się są m.in. dobre stosunki z rodziną

i otoczeniem, poczucie szczęścia i satysfakcji z życia, dobry stan zdrowia psychofizycznego, dogodne warunki bytowe, a także zachowana aktywność społeczna[7]. W ramach systemu pomocy społecznej mieszkańcom powiatu kraśnickiego, w tym osobom starszym, przysługują określone formy pomocy oraz usługi społeczne mające na celu zaspokojenie ich potrzeb oraz podwyższenie poziomu życia.

Rozwiązania instytucjonalne w zakresie rozwoju usług dla osób starszych

Do zadań własnych powiatu należy: prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób. Na terenie powiatu kraśnickiego działają jednostki oferujące kompleksowe formy opieki i usług dla osób starszych. Tymi jednostkami, które świadczą całodobową pomoc są domy pomocy społecznej. W domach prowadzone są zajęcia terapeutyczne (indywidualne, grupowe) dostosowane do potrzeb i możliwości mieszkańców, które są niezbędne w procesie utrzymania maksymalnej sprawności mieszkańców. Zapewniają wsparcie w zakresie całodobowej opieki pielęgniarskiej, zabezpieczają szereg potrzeb socjalno–bytowych i opiekę duszpasterską. Skala potrzeb społecznych w tej sferze jest bardzo duża i wciąż wzrasta. Pomimo, że standardy zamieszkania i pobytu stale się poprawiają, zamieszkanie w domu zawsze będzie dla osób starszych rozwiązaniem ostatecznym. Dopóki człowiek może mieszkać i funkcjonować wśród swoich bliskich, powinien tam jak najdłużej pozostawać.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują dwa domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych: w Popkowicach i w Kraśniku[8]. Wymienione placówki świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu w zakresie i formach wynikających z potrzeb swoich mieszkańców.

Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku

Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku przeznaczony jest dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Dysponuje 73. miejscami. Dom posiada kaplicę, świetlicę, pokój dziennego pobytu, gabinet pielęgniarski i lekarski, gabinet rehabilitacji, stołówkę, windę oraz 31 pokoi mieszkalnych, w większości dwuosobowych.

Organizacja pracy domu oparta jest na indywidualnych planach opieki. Dzięki temu mieszkaniec ma możliwość wyboru własnego stylu życia - oczywiście w granicach

[7] Więcej na ten temat można znaleźć w publikacji *Starość. Między diagnozą a działaniem*, R. J. Kijak, Z. Szarota, Warszawa 2013.

[8] Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonuje również Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie – jest on jednak placówką innego typu, przeznaczoną dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie.

możliwości lokalowych i finansowych placówki. Opieka w domu opiera się na pełnej akceptacji człowieka, jego wad, zalet i przyzwyczajeń.

Całość prac w zakresie realizacji indywidualnych planów opieki koordynuje zespół terapeutyczno-opiekuńczy. Oprócz usług bytowych dom świadczy również całodobowe usługi opiekuńcze, takie jak pomoc w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacyjnych, a także pomoc w załatwianiu spraw osobistych. Świadczone są również usługi rehabilitacyjne. Podstawowe zabiegi wykonuje pracownik fizjoterapii w gabinecie rehabilitacji. Dom umożliwia mieszkańcom korzystanie na miejscu ze świadczeń zdrowotnych i zaspokajanie potrzeb religijnych. Na wizyty lekarzy specjalistów mieszkańcy dowożeni są do przychodni specjalistycznych w Kraśniku i w Lublinie. Mieszkańcy mają również możliwość doskonalenia swoich umiejętności poprzez udział w zajęciach terapeutycznych. Dom organizuje mieszkańcom czas wolny poprzez ich udział w imprezach kulturalnych (wycieczki, zabawy, wieczorki taneczne, ogniska, wyjazdy do zaprzyjaźnionych jednostek). W świetlicy odbywają się występy młodzieży szkolnej, a także dzieci z przedszkoli. Mieszkańców domu wspierają wolontariusze. Dom swoją działalnością wspiera organizacja pozarządowa.

Tabela 4. Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej

Lp.	Miernik jednostki	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Liczba miejsc w domu do dyspozycji mieszkańców - ogółem	65	73	73	73	73
2.	Liczba osób umieszczonych w roku	11	20	39	17	9
3.	Liczba osób oczekujących na miejsce, na koniec roku	7	1	1	8	8

Źródło: dane własne PCPR w Kraśniku.

Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach

Dom posiada 186 miejsc i przeznaczony jest dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Dominującym kierunkiem pracy placówki jest realizacja zadań pielęgnacyjno-opiekuńczych. Profil domu sprawia, że większość podopiecznych wymaga pielęgnacji z powodu starości, schorzeń układu krążenia, narządów ruchu, schorzeń neurologicznych i innych. Dom prowadzi terapię zajęciową zarówno w formach indywidualnych jak i grupowych. Najczęściej stosowane rodzaje terapii to arteterapia, ergoterapia, kinezyterapia, biblioterapia, muzykoterapia, gry i zabawy, zajęcia rekreacyjne. Mieszkańcy biorą także udział w obrzędach religijnych w miejscowej parafii, spotykają się z zaprzyjaźnionymi osobami. Zagospodarowaniem wolnego czasu zajmują się instruktorzy terapii, opiekunowie, rehabilitanci, masażyści, pracownicy socjalni oraz pielęgniarki. Pensjonariusze domu wyjeżdżają również na wycieczki krajoznawcze, uczestniczą w przeglądach artystycznych, spotkaniach opłatkowych, rekolekcyjnych, w ogniskach

i wieczorkach tanecznych, przyjmują u siebie młodzież z okolicznych szkół, dzieci z przedszkoli, członków klubu seniora.

Każdy mieszkaniec domu ma opracowany indywidualny plan opieki, którego celem jest zdiagnozowanie potrzeb i problemów danej osoby, tak by w efekcie zastosować właściwą formę terapii. W tym celu powołany jest zespół terapeutyczno-opiekuńczy.

Tabela 5. Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej

Lp.	Miernik jednostki	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Liczba miejsc w dps do dyspozycji mieszkańców - ogółem	183	186	186	186	186
2.	Liczba osób umieszczonych w roku	27	54	42	49	34
3.	Liczba osób oczekujących na miejsce, na koniec roku	8	4	7	16	17

Źródło: dane własne PCPR w Kraśniku.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku działa na podstawie Uchwały Nr LI-227/2006 Rady Powiatu w Kraśniku z dnia 26.07.2006 r. w sprawie utworzenia ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. ŚDS jest placówką dziennego pobytu przeznaczoną dla osób:

- chorych psychicznie,
- wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych,
- osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i znacznym, a dla osób z lekkim tylko w przypadku gdy poza niepełnosprawnością intelektualną występują u nich inne sprzężone zaburzenia, szczególnie neurologiczne, mających poważne trudności w życiu codziennym.

Z usług ŚDS może korzystać młodzież oraz osoby dorosłe (w tym również seniorzy).

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania

Dynamika zmian w życiu osób starszych wywołuje zmiany w zakresie i czasie trwania wsparcia. Z tego powodu są oni objęci różnymi formami pomocy w środowisku zamieszkania.

Tabela 6. Usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020 (w pełnych złotych).

JST	Usługi Opiekuńcze									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt

Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	21	70.404	23	69.947	45	149.081	57	233.947	52	259.916
Gmina Wiejska Dzierzkowice	10	40.992	9	67.384	9	26.257	9	32.714	8	37.456
Gmina Wiejska Gościeradów	26	195.558	21	185,308	30	232.856	34	292.759	36	294.402
Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0	2	340
Gmina Miejska Kraśnik	78	162.029	76	228.378	65	249.418	63	255.537	50	258.260
Gmina Wiejska Szastarka	5	91.669	5	92.463	6	89.508	7	101.858	7	96.325
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	18	58.444	18	72.158	14	60.545	21	71.395	21	110.050
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	14	95.715	19	96.108	16	108.880	27	150.550	25	182.218
Gmina Wiejska Wilkołaz	6	60.268	4	59.158	4	61.029	3	46.192	6	41.453
Gmina Wiejska Zakrzówek	11	153.004	12	181.373	14	246.978	20	259.196	18	266.983

Źródło: Dane udostępnione przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu kraśnickiego.

Tabela 7. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020 (w pełnych złotych).

JST	Specjalistyczne usługi opiekuńcze									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Dzierzkowice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Gościeradów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejska Kraśnik	87	287.590	98	506.160	94	467.775	84	521.397	74	701.742
Gmina Wiejska Szastarka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Wilkołaz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Gmina Wiejska Zakrzówek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kraśnickiego

Tabela 8. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020 (w pełnych złotych).

JST	Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt	Liczba Osób	Koszt
Gmina Miejsko-Wiejska Annopol	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Dzierzkowice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Gościeradów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Kraśnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejska Kraśnik	56	400.986	66	850.563	84	756.423	75	715.909	66	734.331
Gmina Wiejska Szastarka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Trzydnik Duży	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Miejsko-Wiejska Urzędów	3	8.528	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Wilkołaz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Wiejska Zakrzówek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu kraśnickiego.

Działalność środowiskowa na rzecz aktywizacji osób starszych

Uchwała nr 34 Rady Ministrów z dnia 17 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR" na lata 2015–2020, który od 1 stycznia 2017 r. otrzymał nazwę „Senior+" zakłada wspieranie finansowe jednostek samorządu terytorialnego na prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki oraz powiatowych ośrodków wsparcia.

Celem Programu jest w szczególności zapewnienie wsparcia seniorom (osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+) przez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym oferty prozdrowotnej, obejmującej także usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, a także oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym. W ramach

Programu udostępniana jest seniorom infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego. Od grudnia 2015 r. w Salominie (gmina Gościeradów) funkcjonuje Dzienny Dom Opieki "Senior +" utworzony dla starszych i samotnych mieszkańców gminy Gościeradów.

Aktywne formy pracy z osobami starszymi. Inicjatywy lokalne

W obszarze wsparcia osób starszych, które ma charakter czasowego i nieinwazyjnego wspomagania drugiego człowieka[9], realizowano w gminach powiatu kraśnickiego wiele dostosowanych do potrzeb seniorów form działalności środowiskowej opartych na interdyscyplinarnej współpracy lokalnych instytucji i organizacji pozarządowych, w ramach gminnej polityki senioralnej. Ich wykaz zawiera poniższa tabela.

Tabela 9. Rodzaje i formy inicjatyw środowiskowych na rzecz osób starszych.

Lp.	Typ inicjatywy	Źródło inicjatywy
1.	„Nadal Młodzi" – Klub Seniora w gminie Annopol	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014- 2020, Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne.
2.	„Klub Senior+" w Wymysłowie gmina Annopol	Programu Wieloletni "Senior+" na lata 2015-2020
3	"Seniorzy na pięć plus" – gmina Dzierzkowice	Gminny Ośrodek Kultury
4.	Klub Seniora, Świetlica środowiskowa Ośrodka Kultury w Urzędowie – gmina Urzędów	Ośrodek Kultury w Urzędowie
5.	Gminne obchody „Dnia Seniora" – gmina Wilkołaz	Stowarzyszenie Przyjaciół Wilkołaza, Urząd Gminy Wilkołaz
6.	Klub Seniora. Projekt „Szczęśliwy i aktywny Senior" – gmina Zakrzówek	Fundacja Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich. Rządowy Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020
7.	Gminne obchody „Dnia Seniora" – gmina Szastarka	Gminne Centrum Kultury w Polichnie
8.	Klubu Seniora "Radość życia" – gmina Trzydnik Duży	Gminny Dom Kultury w Trzydniku Dużym
9.	„Zdrowy i Aktywny Senior w Gminie Gościeradów" – Gmina Gościeradów	Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie Urząd Gminy Gościeradów
10.	Projektu pt. „Jesień pełna życia – wsparcie seniorów, w tym osób niepełnosprawnych na terenie gminy Kraśnik". Gmina Kraśnik	Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kraśniku
11.	Klubu Seniora w Kraśniku	MOPS w Kraśniku Urząd Miasta Kraśnik
12.	Uniwersytet Trzeciego Wieku	Centrum Kultury i Promocji w Kraśniku
13.	Rada Seniorów	Miasto Kraśnik
14.	Koła Gospodyń Wiejskich	Gminy powiatu kraśnickiego
15.	Świetlice wiejskie	Gminy powiatu kraśnickiego

Źródło: informacje własne ośrodków pomocy społecznej.

[9] A.Chabior, A.Fabiś, J.K.Wawrzyniak, *Starzenie się i starość w perspektywie pracy socjalnej,* Nowa Praca Socjalna, Warszawa 2014.

Ogólnopolska Karta Seniora

Województwo Lubelskie partycypuje w upowszechnianiu programu pt. „Ogólnopolska Karta Seniora”. Organizatorem tej przyjaznej seniorom inicjatywy jest Stowarzyszenie MANKO z siedzibą w Krakowie. Program ,,Ogólnopolska Karta Seniora” przeznaczony jest dla seniorów zamieszkałych na terenie całej Polski, którzy dzięki posiadaniu karty mogą korzystać z szerokiego wachlarza ulg i promocji oferowanych przez partnerów programu.

Promowanie aktywności samorządów lokalnych oraz aktywności seniorów

Ważną i powszechnie cenioną formą promowania aktywności seniorów jest koordynowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie coroczny konkurs „Gmina przyjazna Seniorom” oraz „Aktywny Senior”. W roku 2017 w kategorii „Aktywny Senior” wyróżniona została Pani Teresa Myszak z Kraśnika, która została zgłoszona do konkursu przez Starostę Kraśnickiego i Pani Zofia Karkusiewicz zgłoszona przez Wójta Gminy Gościeradów.

Pani Teresa Myszak jest długoletnim animatorem aktywności społecznej i kulturalnej kraśnickich seniorów. Kraśniczanie mogli ją poznać z chwilą, kiedy w 2010 roku założyła i zaczęła prowadzić Klub Teresy. Początkowe działania mające charakter spontanicznych inicjatyw społecznych przekształciły się w działania systematyczne, oparte na formalnym funkcjonowaniu organizacji pozarządowej, jednej z najaktywniejszych w powiecie kraśnickim.

Organizacje pozarządowe działające na rzecz wsparcia seniorów

- Gminna Rada Kobiet w Zakrzówku - organizacja koncentruje swoją działalność na realizacji inicjatyw skierowanych do środowiska lokalnego. Dotyczy to podtrzymywania i upowszechniania tradycji, rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, kultywowanie kultury i sztuki ludowej, promowanie aktywnych form spędzania wolnego czasu, prowadzenie akcji charytatywnych na rzecz społeczności gminy;
- Kraśnickie Stowarzyszenie Kulturalne - Stowarzyszenie jest organizacją pozarządową prowadzącą działalność na rzecz aktywizacji społeczno-kulturalnej mieszkańców Kraśnika;
- Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Kraśniku;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Wilkołaza w Wilkołazie;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gościeradowa w Gościeradowie;
- Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej. Lubelski Uniwersytet III Wieku. Filia w Kraśniku;

- Stowarzyszenie „Wokół Dzierzkowic” w Dzierzkowicach;
- Polski Związek Niewidomych w Lublinie. Koło terenowe w Kraśniku - organizacja realizuje zadania publiczne w obszarze ochrony i promocji zdrowia, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. Organizacja kultywuje systematyczne spotkania w ramach inicjatywy Międzynarodowy Dzień Białej Laski;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Okręgowy w Lublinie. Oddział Rejonowy w Kraśniku;
- Kraśnickie Stowarzyszenie „Senior na czasie” w Kraśniku - organizacja prowadzi aktywną działalność społecznie użyteczną na rzecz integracji społecznej osób w wieku emerytalnym polegającą na upowszechnianiu aktywnych form spędzania czasu wolnego;
- Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej - aktywność stowarzyszenia ukierunkowana jest na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Stowarzyszenie pobudza aktywność społeczności lokalnej poprzez czynny udział w wydarzeniach promujących i kultywujących dorobek powiatu kraśnickiego;
- Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów - organizacja prowadzi swoją działalność na rzecz wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju gminy Gościeradów w zakresie kultury, oświaty, gospodarki oraz wspierania demokracji i budowania społeczeństwa obywatelskiego;
- Rada Kobiet Powiatu Kraśnickiego w Kraśniku - w ramach działalności statutowej stowarzyszenie podejmuje szereg działań na rzecz aktywizacji ekonomicznej kobiet, podnoszenia kwalifikacji kobiet w celu uzyskania alternatywnych źródeł dochodu. Inicjuje działania integrujące kobiety z różnych środowisk w zakresie propagowania i pielęgnowania tradycji regionalnych. Promuje kobiety w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym. Organizuje i wspiera działania w obszarze profilaktyki zdrowotnej. Współdziała z Lokalną Grupą Działania Ziemi Kraśnickiej;
- Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Annopol „SZANSA” - organizacja realizuje zadania publiczne w dziedzinie podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ekologii;
- Gminna Rada Kobiet w Urzędowie;
- Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet w Gościeradowie - organizacja prowadzi działalność programową na rzecz rozwoju lokalnego, kultury i sztuki, ochrony dóbr

kultury, zachowania lokalnych tradycji i ciągłości kulturowej oraz zwyczajów i obyczajów, popularyzuje obrzędy ludowe, potrawy oraz rękodzielnictwo;

- Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń" w Popkowicach - organizacja prowadzi działalność programową w sferze ochrony i promocji zdrowia, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych. Od 2009 roku wspiera działania statutowe Domu Pomocy Społecznej w Popkowicach, którego mieszkańcami są osoby starsze i przewlekle somatycznie chore;
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc" w Kraśniku - stowarzyszenie prowadzi działalność pożytku publicznego w zakresie pomocy społecznej, integracji i reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wsparcia osób niepełnosprawnych. Organizacja działa od 2011 roku. Stowarzyszenie swoją działalnością wspiera mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku.

Bezpieczeństwo zdrowotne

Wśród wielu problemów dotykających osoby starsze jako podstawowy został wskazany zły stan zdrowia. Osoby starsze cechuje wielochorobowość czyli współwystępowanie chorób psychicznych i somatycznych wymagających specyficznego leczenia. Na stan zdrowia seniorów wpływa wiele czynników, a nagłe wystąpienie sytuacji kryzysowej, która w porę nie zostanie opanowana może doprowadzić do niepełnosprawności lub śmierci. Dobre zdrowie w wieku senioralnym zawsze było wyznacznikiem wysokiego poziomu życia w starości. W powiecie kraśnickim w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne realizowany był projekt „***Czerwony guzik życia – aktywizacja społeczna i zdrowotna mieszkańców Powiatu Kraśnickiego***".

Głównym celem projektu było zwiększenie dostępności do lepszych jakościowo usług społecznych, poprawa warunków opieki domowej oraz wzrost aktywności społecznej 135 niesamodzielnych osób (56 osób z niepełnosprawnością, 103 osoby z obszarów wiejskich), które ze względu na wiek, stan zdrowia/niepełnosprawność wymagają opieki poprzez realizację indywidualnych, kompleksowych oraz zintegrowanych usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej wraz z zapewnieniem niezbędnego sprzętu wspomagającego.

Dzięki realizacji projektu 135 osób w wieku 50+ zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zostało objętych usługami społecznymi oraz całodobową usługą

monitorowania stanu zdrowia za pomocą systemu przywoławczego (teleopieka). Usługa ta była ważnym elementem wspierającym, gdyż zapewniała szybką i skuteczną reakcję w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia. W ramach zadania zakupiono wyposażenie do systemu teleopieki, tzw. „bransoletki życia", które były wypożyczane osobom zainteresowanym udziałem w projekcie. Bransoletka posiadała funkcję nadajnika (przypominała zegarek). Była wodoodporna. Na nadajniku zamieszczone były następujące dane: tożsamość, wiek, grupa krwi, uczulenia, zdiagnozowane choroby, przepisane leki, dane kontaktowe najbliższych osób. Wyposażona była w alarmowy *Przycisk Życia*, który pozwalał pacjentowi połączyć się z Centrum Zdalnej Opieki Medycznej i w stanie zagrożenia życia wezwać pomoc. Czujnik umieszczony w bransoletce wykrywał utratę przytomności lub upadek. Jego zakup umożliwił wsparcie usług opiekuńczych i zapewnić możliwość szybkiej i skutecznej reakcji w sytuacji kryzysowej. Aby cały system teleopieki działał sprawnie dla 40 osób zostało przeprowadzone szkolenia z zakresu pierwszej pomocy. Dodatkowo zostały zorganizowane warsztaty edukacyjne na temat występowania niepożądanych sytuacji w zachowaniu ludzi starszych, które mogą doprowadzić do ich wyalienowania, wykluczenia z lokalnej społeczności. Uczono jak redukować przypadki niedostosowania społecznego i zwiększać szanse na ponowne podjęcie aktywności społecznej. Oto tematyka warsztatów:

- Profilaktyka Udarowa;
- Rozruszaj stawy;
- Zdrowy styl życia i jedzenia;
- Warsztaty komputerowe;
- Integracja kulturalna;
- Psychologiczne wsparcie grupowe oraz indywidualne;
- Wsparcie sąsiedzkie

Całkowita wartość projektu to 883.970,43 zł z czego dofinansowanie w ramach RPO WL 839.771,90 zł. Wkład własny Powiatu Kraśnickiego to 44.198,53 zł wraz z 9 miastami i gminami (miasto i gmina Annopol, gmina Gościeradów, gmina Kraśnik, gmina Szastarka, gmina Trzydnik Duży, miasto i gmina Urzędów, gmina Wilkołaz, gmina Zakrzówek, gmina Dzierzkowice).

Bezpieczeństwo osób starszych

Z obserwacji pracowników socjalnych wynika, że wiele osób starszych doświadcza sytuacji zaniedbania, które są pasywną formą przemocy. Zaniedbanie rozumiane jest jako niezapewnienie lub uniemożliwienie zaspokojenia potrzeb osoby starszej. Formy zaniedbania to brak należytej opieki, zaniedbywanie psychiczne (odrzucenie, izolacja).

W takich przypadkach osoby starsze mają możliwość korzystania z poradnictwa specjalistycznego.

Tabela 10. Liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach zadań OIK.

Lp.	Rodzaj wsparcia	Płeć	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Wsparcie psychologiczne (porada)	K	3	3	16	12	10
		M	2	3	4	6	2
2.	Wsparcie psychologiczne (konsultacja)	K	0	0	0	0	0
		M	0	0	1	0	0
razem		**X**	**5**	**6**	**21**	**18**	**12**

Źródło: dane OIK w Kraśniku.

Infrastruktura ochrony zdrowia dla osób starszych

Znaczący wzrost liczby osób starszych, które często doświadczają wielu problemów zdrowotnych i niepełnosprawności powoduje zwiększenie zapotrzebowania na różnego rodzaju usługi i świadczenia zdrowotne dla tej części populacji, a także wymaga reorganizacji opieki zdrowotnej. W 2018 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 21 zakładów opiekuńczych i 10 zakładów pielęgnacyjno–opiekuńczych. Dodatkowo, na terenie województwa działało 7 hospicjów oraz 4 oddziały opieki paliatywnej. W powiecie kraśnickim działalność w tym zakresie prowadzona jest przez Szpital Powiatowy.

Deinstytucjonalizacja

W budowie struktur opieki społecznej oraz wsparcia na miarę XXI wieku drogowskazem powinny być zjednoczone europejskie wartości ludzkiej godności, równości i poszanowania praw człowieka. Aktywną rolę w świadczeniu pomocy osobom w mniej korzystnej sytuacji odgrywa Komisja Europejska. W strategii „Europa 2020” określiła ona ambitne cele w zakresie wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, wymagające działań na rzecz integracji oraz zapewnienia odpowiednich środków do życia osobom ubogim i wykluczonym.

W przypadku innych grup użytkowników nacisk położono na znaczenie usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności, wspierających niezależne życie oraz zapewnienie warunków mieszkaniowych dających ich użytkownikom możliwość wyboru

i większą kontrolę nad swoim życiem. Wiele krajów zaczęło wprowadzać zmiany w sposobie zapewnienia opieki i wsparcia dzieciom oraz dorosłym, zastępując niektóre lub wszystkie stacjonarne zakłady opieki pielęgnacyjnej i długoterminowej usługami rodzinnymi i świadczonymi na poziomie społeczności lokalnych.

Najważniejszym wyzwaniem jest dopilnowanie, aby sam proces deinstytucjonalizacji odbywał się w sposób gwarantujący poszanowanie praw poszczególnych grup użytkowników, minimalizujący ryzyko szkód i zapewniający korzyści wszystkim uczestnikom. Podczas tego procesu trzeba zadbać, aby nowe systemy opieki i wsparcia cechowały się poszanowaniem praw, godności, potrzeb i preferencji wszystkich użytkowników oraz ich rodzin. Deinstytucjonalizacja to przyszłość rozwoju wsparcia osobom zagrożonym marginalizacją społeczną w tym osobom starszym.

Program „Aktywni plus”

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej opracowuje nowy program na rzecz osób starszych pod nazwą "Aktywni plus". Celem nowego rządowego programu jest wzbogacenie oferty zagospodarowania czasu wolnego, zmniejszenie poziomu wykluczenia cyfrowego wśród seniorów oraz zachęcanie ich do działań w ramach wolontariatu. Nowy rządowy program na rzecz osób starszych "Aktywni plus" ma obowiązywać w latach 2021-2025.

W ostatnich latach MRiPS realizowało dwa programy rządowe wspierające aktywność społeczną osób starszych: "Senior plus" na lata 2015-2020 oraz „ASOS - rządowy program na rzecz aktywności społecznej osób starszych na lata 2014-2020”. Pierwszy z tych programów był skierowany do jednostek samorządu terytorialnego, a drugi do organizacji pozarządowych. Realizacja wymienionych programów zakończyła się w 2020 roku. W resorcie rodziny zaprojektowany został więc nowy program o podobnym charakterze "Aktywni plus". W ramach programu zaplanowano cztery obszary działań: aktywność społeczna, partycypacja społeczna, wyłączenie cyfrowe oraz przygotowanie do starości. Przyjęcie tego programu zwiększy zakres zaangażowania lokalnych podmiotów społecznych w kreowanie polityki senioralnej na swoim terenie.

4.1.2. ANALIZA SWOT. OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Wzrost świadomości osób starszych w zakresie profilaktyki i zdrowego stylu życia; • Świadczenie usług w dwóch domach pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu kraśnickiego na poziomie obowiązujących standardów; • Duże doświadczenie życiowe osób starszych oraz chęć dzielenia się nim z młodszym pokoleniem; • Wysoka aktywność osób starszych w wielu formach życia społecznego; • Dobre rozwiązania prawne umożliwiające aktywizowanie seniorów; • Obecność programów rządowych i unijnych związanych z problematyką osób starszych; • Posiadanie stałego dochodu przez osoby starsze(emerytury, renty, dodatkowa praca); • Wydłużanie się średniej długości lat życia w zdrowiu; • Duża aktywność środowiskowa kół gospodyń wiejskich; • Funkcjonowanie systemu ulg w zakupie dóbr i usług (Karta Seniora); • Zainteresowanie nowymi technologiami wśród coraz większej liczby osób starszych.	• Niska aktywność osób starszych; • Ograniczenia dochodowe osób starszych; • Występowanie niepełnosprawności i licznych schorzeń; • Brak koordynacji we współpracy jednostek gminnych i powiatowych jednostek samorządowych w zakresie organizacji działań na rzecz osób starszych; • Niewystarczający poziom informacji o ofertach działań na rzecz osób starszych; • Ograniczona dostępność do świadczeń zdrowotnych: poradni specjalistycznych, badań diagnostycznych, geriatrów, dietetyków, diabetologów, rehabilitacji usprawniającej; • Brak systemu wsparcia dziennego seniorów (Dzienne Domy Pomocy Społecznej); • Niska liczba działających rad seniorów; • Wzrost zapotrzebowania na pielęgnację i opiekę w domu.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Usprawnienie przepływu informacji i komunikacji w środowisku lokalnym na temat potrzeb osób starszych; • Wzrost świadomości społecznej w aspekcie zrozumienia potrzeb osób starszych; • Tworzenie partnerstw lokalnych na rzecz organizowania opieki dla niesamodzielnych seniorów; • Możliwość pozyskiwania funduszy unijnych na realizację programów aktywizujących lokalnie osoby starsze; • Realizacja interdyscyplinarnych programów pomocowych; • Podejmowanie zatrudnienia przez osoby starsze (program 50+); • Edukacja rodzin w zakresie nabycia wiedzy i przygotowania do pełnienia opieki nad osobą starszą; • Animowanie kontaktów społecznych o charakterze wielopokoleniowym; • Opracowanie zakresu zadań publicznych zlecanych do realizacji przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych; • Wzrost świadomości społecznej w zakresie praw i uprawnień osób starszych; • Zainteresowanie mediów lokalnych działaniami na rzecz osób starszych; • Wzrost zainteresowania osób młodych wyborem kierunków kształcenia w zakresie opieki nad osobami starszymi; • Promocja i wdrażanie nowatorskich rozwiązań dotyczących aktywizacji osób starszych; • Możliwość tworzenia grup samopomocowych przez osoby starsze w ramach procesu deinstytucjonalizacji,	• Postępujący proces starzenia się społeczeństwa, w tym niska dzietność, a nie tylko fakt wydłużania się życia; • Ograniczenia lub brak środków finansowych samorządu na działania na rzecz osób starszych; • Wzrost zapotrzebowania na pielęgnację i opiekę; • Postępujący proces starzenia się ludności wywołujący zapotrzebowanie na coraz doskonalsze rozwiązania wspierające; • Pojawienie się nowych jednostek chorobowych pogłębiających dysfunkcje zdrowotne; • Załamanie się systemu wsparcia społecznego i ekonomicznego osób starszych; • Spadek mobilności instytucji partycypujących w działaniach na rzecz seniorów; • Brak zainteresowanie organizacji pozarządowych działalnością na rzecz osób starszych; • Wzrost zachowań przemocowych wobec osób starszych; • Spadek poziomu bezpieczeństwa własnego w wyniku nadmiernego zaufania do ludzi; • Osłabienie więzi rodzinnych spowodowanych odchodzeniem od modelu rodzin wielopokoleniowych; • Niskie zainteresowanie lekarzy specjalnością geriatryczną; • Dominacja w mediach i kulturze kultu młodości, sprawności, zdrowia zamazujących obraz struktury wiekowej społeczeństwa; • Rozpad więzi rodzinnych; • Niekontrolowany popyt na pielęgnację i opiekę; • Ograniczenia w dostępności do domów pomocy społecznej.

4.1.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Priorytet 1: Poprawa jakości życia osób starszych w środowisku lokalnym

Cele szczegółowe:

- Poprawa dostępu osób o ograniczonej sprawności i samodzielności życiowej do różnych form opieki i wsparcia instytucjonalnego;
- Podniesienie jakości usług w domach pomocy społecznej;
- Zwiększenie aktywności i integracji osób starszych w środowisku lokalnym;
- Podniesienie kwalifikacji zawodowych i umiejętności praktycznych osób działających na rzecz osób starszych.

4.1.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

Opis i uzasadnienie programu

Celem polityki senioralnej jest zapewnienie możliwie jak najdłuższej aktywności wśród osób starszych, co opóźni proces postępującej niepełnosprawności i niesamodzielności. Poprawa jakości życia i podniesienie aktywności osób starszych z terenu powiatu kraśnickiego może nastąpić poprzez integrację środowiska, zwiększenie aktywności oraz wsparcie osób starszych, poprawę dostępu do informacji w zakresie dostępności ofert usług świadczonych dla osób starszych w powiecie kraśnickim, edukację i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz marginalizacji osób starszych a także poprzez podniesienie kwalifikacji i umiejętności osób działających na rzecz osób starszych.

Wszelkie działania i zadania rekomendowane do realizacji winny być poprzedzone diagnozą potrzeb i problemów, a także rozpoznaniem różnorodnych oczekiwań wobec przyszłego wsparcia. Zmiany demograficzne niosą ze sobą wzrost zapotrzebowania na profesjonalnych i nieformalnych (rodzinnych) opiekunów osób zależnych w środowisku zamieszkania. Udzielenie seniorom pomocy i otoczenie ich opieką jest znaczące zwłaszcza w trakcie pandemii COVID-19. Mowa nie tylko o osobach mieszkających samodzielnie, ale także o mieszkańcach domów pomocy społecznej. Jest to jednocześnie działanie profilaktyczne, zmierzające do zahamowania rozprzestrzeniania się wirusa wśród osób starszych. Należy pamiętać także o osobach będących na etapie choroby terminalnej i zachowaniu ich ludzkiej godności oraz podmiotowości poprzez rozwijanie opieki paliatywnej i hospicyjnej.

Mając na uwadze problem jakim jest jeszcze nie w pełni wysoki poziom aktywności osób starszych - mieszkańców domów pomocy społecznej, zachodzić będzie potrzeba organizacji różnych form aktywności, co winno zahamować proces wycofania się z aktywnego życia, uczucie odrzucenia społecznego, brak możliwości bezpośredniego udziału w propozycjach edukacyjnych, informacyjnych czy kulturalnych kierowanych do osób starszych stale zamieszkujących w środowisku. Współpraca z przedstawicielami organizacji pozarządowych i lokalną społecznością doskonale wpłynie na poprawę komfortu życia i powrót do aktywności społecznej oraz uczestnictwa w różnego rodzaju działaniach. Z tego względu niezbędnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji tej grupy społecznej jest organizacja szeregu imprez i spotkań mających na celu rozpoczęcie procesu rehabilitacji społecznej seniorów, zintegrowanie osób starszych mieszkających w domach pomocy społecznej ze społeczności lokalną, wzmocnienie wizerunku osoby starszej w społeczności lokalnej, budowanie i wzmocnienie sieci wolontariatu wielopokoleniowego, promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego, aktywizacja osób starszych.

Cele szczegółowe:

- Poprawa dostępu osób o ograniczonej sprawności i samodzielności życiowej do różnych form opieki i wsparcia instytucjonalnego;
- Podniesienie jakości usług w domach pomocy społecznej;
- Zwiększenie aktywności i integracji osób starszych w środowisku lokalnym;
- Podniesienie kwalifikacji zawodowych i umiejętności praktycznych osób działających na rzecz osób starszych.

KARTA PROGRAMU

Cele szczegółowe	• Poprawa dostępu osób o ograniczonej sprawności i samodzielności życiowej do różnych form opieki i wsparcia instytucjonalnego; • Podniesienie jakości usług w domach pomocy społecznej; • Zwiększenie aktywności i integracji osób starszych w środowisku lokalnym; • Podniesienie kwalifikacji zawodowych i umiejętności praktycznych osób działających na rzecz osób starszych.
Kierunki działań	• Doskonalenie zakresu wsparcia i usług w domach pomocy społecznej i środowiskowym domu samopomocy; • Kreowanie otoczenia społecznego sprzyjającego aktywności i integracji osób starszych oraz

	niepełnosprawnych; • Tworzenie warunków do podnoszenia kompetencji zawodowych pracowników jednostek pomocy społecznej; • Modernizacja infrastruktury jednostek pomocy społecznej; • Organizacja i promowanie wolontariatu osób starszych; • Rozwój placówek opieki zdrowotnej o profilu geriatrycznym.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• DPS w Kraśniku; • DPS w Popkowicach; • Organizacje pozarządowe; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • PCPR w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący	• Liczba nowych form wsparcia i usług; • Liczba wolontariuszy zaangażowanych w pomoc osobom starszym; • Liczba działań z zakresu aktywizacji społecznej; • Liczba pracowników, którzy podnieśli kwalifikacje zawodowe
Źródła finansowania	Urząd Marszałkowski w Lublinie, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, programy celowe.

4.2. OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIE

4.2.1. DIAGNOZA

Termin „uzależnienie” nie jest w swojej istocie pojęciem jednoznacznym. Może dotyczyć osób, które nadużywają konkretnych substancji albo osób mających silne pragnienie wykonywania jakiejś czynności (tzw. uzależnienie behawioralne). Nałóg utrudnia prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne, co może prowadzić nawet do wykluczenia społecznego, a także przynosi różne szkody dla osoby uzależnionej, jej najbliższych, a także całego społeczeństwa.

Uzależnienie od alkoholu jako zespół objawów klinicznych (choroba) powoduje różnorodne szkody: alkoholowe zapalenie wątroby, alkoholowe zwyrodnienie mózgowe, marskość wątroby, zapalenie trzustki, zaburzenia pamięci, halucynozy, drżenie mięśniowe itp., co ma bezpośredni wpływ na podwyższoną śmiertelność w populacji osób uzależnionych. Nadużywanie alkoholu przez uzależnione kobiety ciężarne często powoduje organiczne uszkodzenie dzieci w okresie prenatalnym, którego skutkiem jest upośledzenie umysłowe i opóźnienia rozwojowe o różnym stopniu ciężkości. Skutkują one w przyszłości niepełnosprawnością społeczną i zawodową.

Dzieci w rodzinach alkoholowych często doświadczają nie tylko ubóstwa, ale również istotnych zaburzeń emocjonalnych i zakłóceń rozwoju psychofizycznego. Przyczynia się to do powstawania problemów w nauce, w części przypadków do obniżenia poziomu wykształcenia, z czego wynikają potem ograniczone zdolności do aktywnego funkcjonowania na rynku pracy. Życie w chronicznym stresie, zagrożeniu i przemocy może prowadzić do zaburzeń zachowania i związanych z nim naruszeń prawa i porządku publicznego, które sprzyjają procesowi wykluczenia społecznego. Należy również podkreślić, że przy braku wsparcia i pomocy socjoterapeutycznej, dzieci alkoholików tworzą grupę najwyższego ryzyka uzależnienia od alkoholu i narkotyków.

Poza uzależnieniami od alkoholu i środków psychoaktywnych, narastającym problemem stają się uzależnienia behawioralne. Nie istnieją dane dotyczące liczby osób z uzależnieniami behawioralnymi będących mieszkańcami powiatu kraśnickiego. W Polsce instytucją, która całościowo działa na rzecz profilaktyki i rozwiązywaniem problemów alkoholowych jest Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Na szczeblu lokalnym obowiązek ten należy do jednostek samorządu terytorialnego, które są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Najbliżej realizacji tych zadań są gminy, dla których podstawowym narzędziem prowadzenia polityki w tym zakresie stanowią gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiące część strategii rozwiązywania problemów społecznych mających swoje odniesienie do Narodowego Programu Zdrowia.

Tabela 11. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe).

Struktura problemu		W Polsce 38,6 mln	W mieście 25 tys. mieszk.	W mieście 100 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej	2/3 osób	Razem	ok. 5.300	Około 1.330	Około 530

w rodzinach z problemem alkoholowym	dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	osób: dorosłych i dzieci	osób: dorosłych i dzieci	osób: dorosłych i dzieci

Źródło: http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki

W gminach powiatu kraśnickiego osoby uzależnione mające prawo do świadczeń pomocy społecznej, korzystają ze wsparcia na warunkach ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 12. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej z powodu istnienia problemu uzależnienia od alkoholu i innych.

JST	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzi-nach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzi-nach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzi-nach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzi-nach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzi-nach
Miasto i gmina Annopol	42	129	37	127	28	85	15	40	9	15
Miasto Kraśnik	108	146	108	156	101	140	86	116	74	102
Miasto i gmina Urzędów	25	84	19	56	13	49	16	54	11	28
Gmina Gościeradów	4	10	1	3	3	6	3	8	2	5
Gmina Trzydnik Duży	35	106	25	70	28	71	21	62	12	41
Gmina Dzierzkowice	4	4	1	1	0	0	7	11	6	6
Gmina Wilkołaz	10	16	9	13	10	14	9	14	8	13
Gmina Zakrzówek	9	18	12	16	10	13	13	15	12	8
Gmina Szastarka	2	6	3	8	3	8	3	8	1	4
Gmina Kraśnik	11	26	9	17	12	26	18	33	6	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ops.

Mieszkańcy powiatu kraśnickiego w ankiecie społecznej pn. „Problemy społeczne w środowisku lokalnym" wskazali główne przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców swojej zbiorowości oraz zdecydowali się wskazać najczęściej występujące rodzaje uzależnień, co przedstawiają zamieszczone poniżej wykresy.

Wykres 2. Główne źródła powstawania problemu uzależnień.

Źródło: Wyniki ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym".

Rodzaje uzależnień

Wśród wielu typologii uzależnień wymienianych dla potrzeb podnoszenia stanu świadomości społecznej, najczęściej przyjmuje się następujący podział:

- **Uzależnienia od substancji psychoaktywnych**: narkomania (narkotyki), lekomania (leki), alkoholizm (alkohol), nikotynizm (palenie papierosów);
- **Uzależnienia behawioralne**: od gier hazardowych, od oglądania telewizji, od Internetu, od gier komputerowych, od zakupów, pracy, seksu, itp.

Wykres 3. Główne rodzaje uzależnień jakie są rozpoznawalne w środowisku lokalnym.

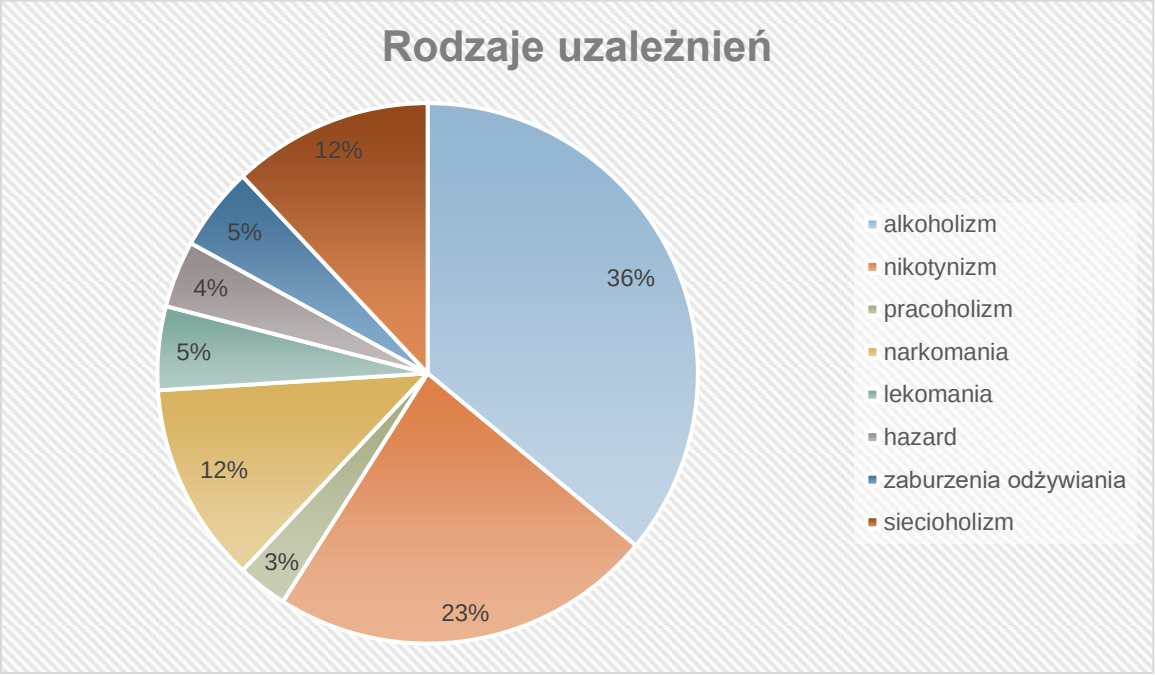

Źródło: Wyniki ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym".

Zakres pomocy i działań interwencyjnych

W powiecie kraśnickim osoby uzależnione i ich rodziny mogą skorzystać z bezpłatnej pomocy terapeutycznej realizowanej w warunkach stacjonarnych, dziennych oraz ambulatoryjnych. Do szkód społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu można zaliczyć także:

- Przedwczesną umieralność – wg szacunków WHO w 2016 roku w wyniku szkodliwego spożywania alkoholu na świecie zmarło blisko 3 mln osób (5,3% wszystkich zgonów) – 2,3 mln mężczyzn i 0,7 mln kobiet. Co więcej, nadużywanie alkoholu jest główną przyczyną zgonów i inwalidztwa osób w wieku 15-21 lat;
- Spadek wydajności pracy i niewłaściwe relacje z innymi pracownikami;
- Dysfunkcje w sferze rodziny – kłótnie z partnerem i przemoc w rodzinie; zaniedbywanie wychowania i edukacji dzieci, często utratę kontaktu i więzi z dziećmi przez odebranie praw do opieki nad nimi. Również zerwanie więzi rodzinnych poprzez separację, rozwód. U osób współuzależnionych często występuje szereg chorób o podłożu psychosomatycznym, nerwice, depresje;
- Konflikty z prawem (przestępczość, bójki, prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu);
- Problemy finansowe – często zadłużenie i utratę praw do świadczeń społecznych;

- Bezdomność;
- Permanentny stres.

Wykres 4. Społecznie akceptowalne działania wspomagające osoby uzależnione

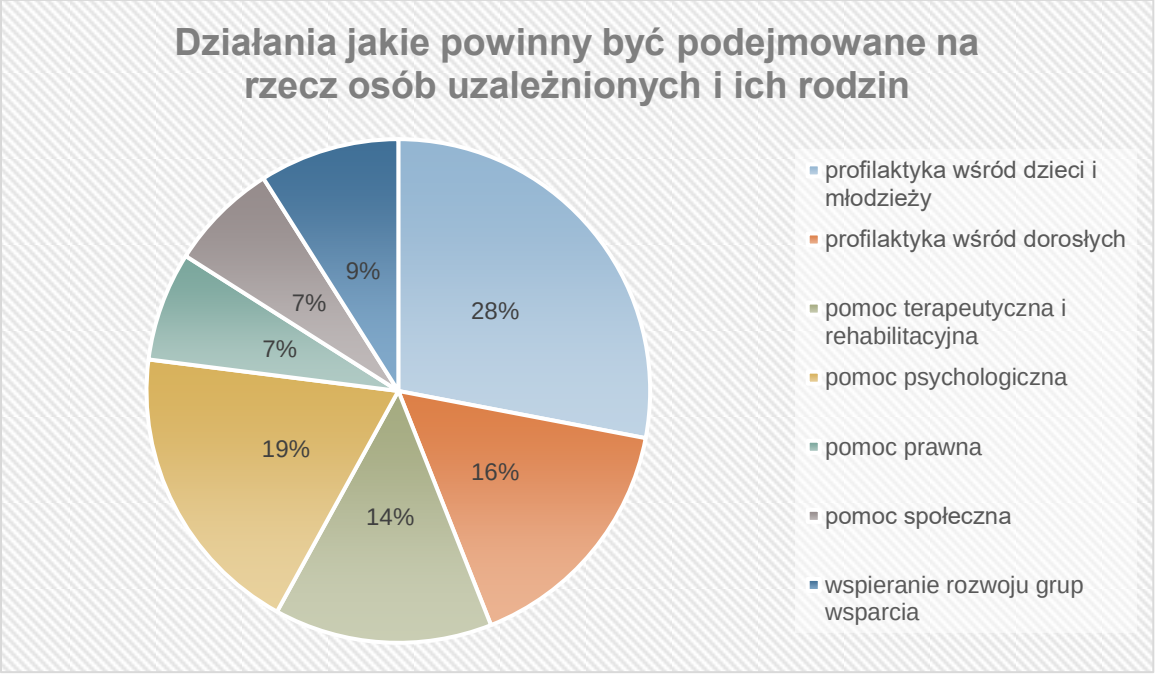

Źródło: wyniki ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym".

Leczenie uzależnień ma charakter świadczenia zdrowotnego. W latach 2016-2020 na terenie powiatu opiekę psychiatryczną i leczenie uzależnień realizowały w oparciu o umowy zawarte z Narodowym Funduszem Zdrowia w Lublinie[10]następujące podmioty:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Daw-Med M. Kowalska, M. Kowalski Sp. J. w Kraśniku;
- Grzegorz Baran prowadzący działalność pod nazwą NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz w Kraśniku;
- Elżbieta Bosowska prowadząca działalność pod nazwą NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska

[10] http://www.nfz.gov.pl/o-nfz/informator-o-zawartych-umowach/ ,dostęp: 22.11.2020.

Tabela 13. Statystyka dotycząca pomocy udzielonej przez NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz w Kraśniku mieszkańcom powiatu kraśnickiego.

Wyszczególnienie	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
Osoby uzależnione od alkoholu - liczba osób	332	332	327	332	322
Osoby współuzależnione - liczba osób	121	106	143	128	93
Osoby uzależnione od środków psychoaktywnych - liczba osób	48	44	42	48	52
Osoby współuzależnione od środków psychoaktywnych - liczba osób	103	73	77	83	60
Osoby z problemem hazardu i Internetu-liczba osób	6	5	4	5	4

Źródło: dane własne NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz.

Środowiskowe działania profilaktyczne i naprawcze

Precyzyjne określenie w powiecie kraśnickim liczby osób dotkniętych uzależnieniami nie jest możliwe. Każda ocena będzie obciążana błędem. Na ocenę skali zjawiska ma wpływ wiele źródeł informacji, w tym te pochodzące od samych uczestników. Wsparcia osobom dotkniętym problemami uzależnień udzielają lokalne kluby abstynenta oraz organizacje pozarządowe działające w obszarze profilaktyki uzależnień. Osoby uzależnione i ich rodziny mogą zwrócić się o pomoc do gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Tabela 14. Wysokość wydatków publicznych na działania profilaktyczne uzależnienia od alkoholu.

Lp.	Jednostka samorządu terytorialnego	Alkoholizm zł
1.	GMINA MIEJSKO-WIEJSKA ANNOPOL	142.000
2.	GMINA WIEJSKA DZIERZKOWICE	54.000
3.	GMINA WIEJSKA GOŚCIERADÓW	105.000
4.	GMINA WIEJSKA KRAŚNIK	64.000
5.	GMINA MIEJSKA KRAŚNIK	760.000
6.	GMINA WIEJSKA SZASTARKA	54.000
7.	GMINA WIEJSKA TRZYDNIK DUŻY	57.000
8.	GMINA MIEJSKO-WIEJSKA URZĘDÓW	78.000
9.	GMINA WIEJSKA WILKOŁAZ	49.000
10.	GMINA WIEJSKA ZAKRZÓWEK	68.000
11.	POWIAT KRAŚNICKI	1.431.000

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020. Urząd Statystyczny w Lublinie.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonuje wiele grup społecznych prowadzących działalność na rzecz rozwoju ruchu trzeźwościowego, które są wspierane przez instytucje gminne. Preferowane są następujące rozwiązania:

- Gmina Annopol - Punkt Konsultacyjny Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Annopolu w budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Annopolu, w którym porad udzielają specjalista psychoterapii uzależnień, pełnomocnik komisji, psycholog;
- Gmina Zakrzówek - grupa wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu. Jest prowadzony Punkt Konsultacyjno-Informacyjny (Gminny Ośrodek Rozwiązywania Problemów Społecznych), działa również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny;
- Gmina Szastarka - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Trzydnik Duży- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Kraśnik - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Urzędów - Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Płomyk” ul. Hevelke 1, 23-250 Urzędów, Grupa AA „MAT” ul. Hevelke 1, 23-250 Urzędów;
- Miasto Kraśnik - Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Uśmiech", Stowarzyszenie Profilaktyki i Psychoterapii Uzależnień „Pomocni Ludziom", Kluby AA: „WALDEK", ul. Sikorskiego 11, „JÓZEF", ul. Krasińskiego 13, „WIARA", ul. Kościuszki 26;
- Gmina Dzierzkowice - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Gmina Gościeradów - na terenie gminy prowadzony jest przez Urząd Gminy Gościeradów punkt konsultacyjno-informacyjny, w ramach którego pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin wsparcia udzielają psycholog i terapeuta uzależnień. W ramach punktu funkcjonuje grupa wsparcia dla mężczyzn po leczeniu odwykowym prowadzona przez psychologa specjalistę z zakresu uzależnień. Organizacje pozarządowe nie prowadzą działań na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin. Dwa razy w miesiącu odbywały się spotkania dla zrekrutowanej grupy mężczyzn po zakończonym leczeniu odwykowym oraz mężczyzn zainteresowanych udziałem w tego typu spotkaniach. Podczas spotkań obecny był psycholog, tworzono przyjazną i koleżeńską atmosferę klubową, zapewniano serwis kawowy i estetyczne pomieszczenie. Część działań terapeutycznych prowadzono w ramach nawiązanego kontaktu telefonicznego, co wzbudzało poczucie zaufania i dyskrecji dla zainteresowanych stron. Raz w miesiącu odbywały się spotkania dla rekrutowanej grupy kobiet doznających przemocy fizycznej i ekonomicznej w rodzinie. Spotkania animował psycholog. Działania na spotkaniach miały charakter terapeutyczny

i psychoedukacyjny, zmierzały do złagodzenia psychologicznych skutków przemocy domowej wśród jej ofiar.

Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego

Zachowania osób uzależnionych często nacechowane są przemocą, agresją, zaniedbywaniem podstawowych obowiązków rodzinnych. Osoby takie często wchodzą w konflikt z prawem, przyczyniają się do destrukcji życia ich rodzin, obejmującej zjawisko pauperyzacji, zaburzeń zdrowia somatycznego i psychicznego oraz stygmatyzacji społecznej. Zagrożeniem są także zaburzenia rozwoju psychofizycznego u dzieci i młodzieży pijących alkohol oraz używających środki psychoaktywne. W tego typu sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa koniecznością jest podejmowanie czynności o charakterze interwencyjnym.

Tabela 15. Liczba przestępstw zrejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii".

	Przestępstwa stwierdzone	w tym czyny nieletnich	Podejrzani	Nieletni sprawcy czynów karalnych
2017	85	1	51	1
2018	44	0	35	0
2019	88	4	71	2
2020	70	0	53	0

Źródło: dane własne Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku.

Tabela 16. Liczba przestępstw zrejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi".

	Liczba ujawnionych wykroczeń	Liczba skierowanych wniosków do Sądu o ukaranie	Liczba ukaranych MKK	Liczba pouczeń art.41KW
2017	1313	192	1076	44
2018	1150	248	636	255
2019	1214	182	957	72
2020	915	108	764	39

Źródło: dane własne Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku.

4.2.2. ANALIZA SWOT: OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Wykwalifikowana kadra pracowników instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami; • Duża liczba specjalistów; • Dostępność do bazy specjalistów; • Kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe; • Bogata oferta lecznictwa ambulatoryjnego różnych uzależnień;	• Brak oddziału detoksykacyjnego; • Marginalizacja społeczna osób uzależnionych oraz ich rodzin; • Brak izby wytrzeźwień; • Brak rozwiązań systemowych pozwalających na działanie kompleksowej pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom (izolacja osób uzależnionych, stosujących przemoc od pozostałych członków rodziny); • Trudności w pozyskiwaniu środków od lokalnego biznesu na działania np. profilaktyczne; • Brak informacji w lokalnych mediach propagujących zdrowy

• Środki finansowe na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii; • Funkcjonowanie Oddziału Dziennej Opieki Psychiatrycznej; • Działalność stowarzyszeń i klubów abstynenta, grup wspólnoty Anonimowych Alkoholików; • Udział w rządowych programach pomocowych.	styl życia.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Funkcjonowanie w gminach grup i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych; • Podejmowanie działań edukacyjnych zmierzających do zmniejszenia zjawiska uzależnień; • Działania na rzecz ściślejszej współpracy między instytucjami, a organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin; • Pozyskiwanie środków z budżetu państwa, środków unijnych na profilaktykę uzależnień.	• Niewystarczająca liczba personelu medycznego – lekarzy ze specjalizacją psychiatrii; • Brak oferty pomocowej dla dzieci i młodzieży; • Niska skuteczność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin; • Niska świadomość społeczna (przyzwolenie na prowadzenie pojazdów pod wpływem środków psychoaktywnych).

4.2.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: UZALEŻNIENIA

Priorytet 2: Zwiększenie świadomości społecznej na temat uzależnień oraz rozwój wsparcia dla osób uzależnionych

Cele szczegółowe:

- Zwiększanie dostępności terapii uzależnień dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- Podniesienie wiedzy i świadomości rodziców na temat szkodliwości uzależnień;
- Ograniczenie zakresu wykluczenia społecznego z powodu uzależnienia od alkoholu

4.2.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ

Opis i uzasadnienie programu

Proponowany program ukierunkowany jest na zwiększenie oddziaływań promujących zdrowy styl życia, wolny od substancji uzależniających. Powiat kraśnicki dysponuje dobrymi zasobami, które umożliwiają udzielenie pomocy osobom dotkniętym uzależnieniami. Jednak w obliczu narastania zjawiska uzależnień ważne jest wspomaganie działań instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych działających na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych. Chodzi tu również o zabezpieczanie odpowiednich środków finansowych dla tych instytucji, w tym dotowanie konkretnych programów edukacyjno-profilaktycznych.

Działania profilaktyczne będą fundamentem kształtowania postaw życiowych młodych ludzi, w tym stosunku do środków uzależniających. Należy przy tym pamiętać, że działania

profilaktyczne nie wymagają tak dużych nakładów finansowych i winny być prowadzone w oparciu o inicjatywy podejmowane w placówkach szkolnych na poziomie podstawowym i średnim. Istotą profilaktyki jest pomaganie młodym ludziom w zmianie zachowania, nabywaniu umiejętności i poprawie funkcjonowania w różnych wymiarach, takich jak normy społeczne, integracja z rówieśnikami, standard życia czy własne cechy charakteru. Celem tych działań prewencyjnych jest przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży, zwłaszcza ograniczenie stopnia spożycia wspomnianych substancji niezwykle szkodliwych dla zdrowia i życia mieszkańców powiatu kraśnickiego.

Cele szczegółowe:

- Zwiększanie dostępności terapii uzależnień dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- Podniesienie wiedzy i świadomości rodziców na temat szkodliwości uzależnień;
- Ograniczenie zakresu wykluczenia społecznego z powodu uzależnienia od alkoholu.

KARTA PROGRAMU

Cel szczegółowe	• Zwiększanie dostępności terapii uzależnień dla osób uzależnionych i ich rodzin; • Podniesienie wiedzy i świadomości rodziców na temat szkodliwości uzależnień; • Ograniczenie zakresu wykluczenia społecznego z powodu uzależnienia od alkoholu.
Kierunki działań	• Organizowanie nowych podmiotów leczenia uzależnień; • Rozwój działań promujących styl życia wolny od uzależnień; • Prowadzenie analizy sytuacji życiowej osób i rodzin uzależnionych od alkoholu; • Upowszechnianie rozwiązań aktywizujących w celu ograniczenia obszaru wykluczenia społecznego.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	SPZOZ w Kraśniku, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, NFZ w Lublinie
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba podmiotów ochrony zdrowia realizujących terapie uzależnień; • Czas oczekiwania na otrzymanie świadczenia zdrowotnego; • Liczba specjalistów wspierających rodziny w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom
Źródła finansowania	Urząd Marszałkowski w Lublinie, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, organizacje pozarządowe.

4.3. OBSZAR STRATEGICZNY: UBÓSTWO

4.3.1. DIAGNOZA

Zjawisko ubóstwa dotyczy dużej liczby osób w Unii Europejskiej i w Polsce. Jego zwalczanie jest motywem polityki społecznej na poziomie krajowym i unijnym. Ubóstwo stwarza realne zagrożenie wykluczeniem społecznym. Przeciwdziałanie ubóstwu jest podejmowane przez organy administracyjne na różnych szczeblach. Powstało wiele dokumentów i aktów prawnych, które wspomagają walkę z ubóstwem, dają podstawy do formułowania działań oraz wskazują ich kierunki.

Założenia Strategii Europa 2020

Na problem ubóstwa jako czynnika hamującego rozwój gospodarczy i spójność społeczną zwróciła uwagę Unia Europejska. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym stała się dla krajów Unii Europejskiej priorytetem. Istotna w tym zakresie inicjatywa pn. ***Europa 2020–Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*** ukierunkowana została na tworzenie w krajach Unii Europejskiej warunków dla długotrwałego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Przyjęto w tym zakresie konkretne wskaźniki. Polska w ramach Umowy Partnerstwa oraz w ramach inicjatywy przewodniej ***Europejski program walki z ubóstwem–zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym społecznie oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym[11],*** zadeklarowała osiągnięcie do 2020 r. następujących wartości w zakresie pięciu priorytetowych celów Strategii:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat na poziomie 71%;
- poziom nakładów na badania i rozwój (B+R) w wysokości 1,7% PKB;
- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu ok. 96 Mtoe;
- zmniejszenie do 4,5% odsetka osób wcześnie porzucających naukę oraz zwiększenie do 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat;
- obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Podstawowym instrumentem jego osiągania jest polityka spójności realizowana m.in. przez *Regionalny Program Operacyjny* czy *Program Operacyjny Kapitał Ludzki*.

[11] Gasz Małgorzata, *Strategia Europa 2020–założenia i perspektywy realizacji*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy", 2014, nr 38 (2/2014).

Według Eurostatu, na ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego składają się trzy typy ryzyka: zagrożenie ubóstwem relatywnym, poważne zagrożenie niedostatkiem materialnym oraz zamieszkiwanie w gospodarstwie domowym o bardzo niskiej intensywności pracy. Zaliczanie się do jednej z trzech wymienionych kategorii ryzyka oznacza, że dana osoba jest narażona na ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego[12].

Osoby wykluczone społecznie to takie, które doświadczają przejawów dyskryminacji, posiadają cechy które utrudniają im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych, ze względu na niesprawność, uzależnienia, choroby. Doświadczają niekorzystnych sytuacji życiowych, np. przemocy. Zastosowano prostą argumentację: powyższe cele są ze sobą wzajemnie powiązane. Na przykład lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Większe możliwości w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów poprawią naszą konkurencyjność i będą sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy.

Zakres pojęcia ubóstwo

Ubóstwo nie ma jednoznacznej definicji. Zazwyczaj określane jest jako zjawisko społeczne, polegające na braku środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych jednostki lub rodziny[13]. Podstawowym czynnikiem odpowiedzialnym za powstawanie biedy jest brak pracy, czyli bezrobocie lub bierność zawodowa i występujący okresowo bądź w dłuższej perspektywie czasowej brak dochodów.

Państwo jest zobowiązane do przeciwdziałania zarówno ubóstwu, jak i biedzie, marginalizacji oraz nędzy, zgodnie z konstytucyjnymi zasadami dotyczącymi wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela [14]. To kanon polityki społecznej państwa. Przeciwdziałanie ubóstwu jest podejmowane przez organy administracyjne na różnych szczeblach. Przybiera ono różne formy i rozwiązania. W przypadku podejmowania analiz zjawiska ubóstwa najbardziej właściwa jest tzw. ekonomiczna (finansowa) definicja ubóstwa. Według tej definicji ubóstwem określana jest sytuacja, w której jednostka (osoba, rodzina, gospodarstwo domowe) nie dysponuje wystarczającymi środkami finansowymi (zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów, jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych) pozwalającymi na zaspokojenie jej podstawowych potrzeb[15] na akceptowalnym poziomie.

---

[12] Tamże.
[13] Latuszyńska Małgorzata, *Polityka walki z bóstwem na poziomie unijnym i krajowym*, „Studia i Prace WNEIZ US", 2016, nr 46/1.
[14] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
[15] Praca badawcza *Pomiar ubóstwa na poziomie powiatów (LAU 1) – etap II*, Jachranka 2015, s. 17.

Deprywacja materialna i społeczna

Jednym z pojęć stosowanych w statystyce publicznej jest wskaźnik pogłębionej deprywacji materialnej. Deprywacja materialna definiowana jest jako wymuszona niemożność (a nie rezygnacja z własnego wyboru) zaspokojenia 4. z 9. następujących potrzeb:

1) opłacenia tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku,
2) spożywania mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień,
3) ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb,
4) pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości granicy ubóstwa relatywnego, przyjętej w danym kraju, w roku poprzedzającym badanie),
5) terminowego regulowania opłat związanych z mieszkaniem, spłatą rat i kredytów,
6) posiadania telewizora kolorowego,
7) posiadania samochodu,
8) posiadania pralki,
9) posiadania telefonu (stacjonarnego lub komórkowego).

Deprywacja materialna i społeczna to nowy wskaźnik Unii Europejskiej, który zapewne będzie odgrywał większą rolę w ramach strategii Europa 2030. W świetle procedur *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej* wskaźnik deprywacji lokalnej wyraża stosunek liczby osób w rodzinach pobierających świadczenia pomocy społecznej do ogólnej liczby mieszkańców w przeliczeniu na 1 000 osób. I jest tożsamy z odsetkiem mieszkańców korzystających z pomocy społecznej

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 roku

Podstawową receptą na zmniejszanie biedy powinno być zatem stworzenie warunków do szybkiego i trwałego wzrostu gospodarczego. Im wyższy wzrost gospodarczy, tym szybciej podnosi się poziom dochodów w kraju, z którego korzystają wszyscy, zarówno bogaci jak i biedni.

4,2%

Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2019 r.

Rok 2019 przyniósł poprawę sytuacji materialnej gospodarstw domowych w Polsce, co znalazło odzwieciedlenie w niewielkim spadku zasięgu ubóstwa ekonomicznego, w tym **ubóstwa skrajnego** (z ok. 5% w 2018 r. do do ok. 4% w 2019 r.). Spadek ubóstwa

skrajnego dotyczył przede wszystkim gospodarstw domowych najbardziej zagrożonych ubóstwem, tj. gospodarstw domowych utrzymujących się głównie ze świadczeń społecznych (innych niż emerytury i renty) oraz gospodarstw z co najmniej 3. dzieci poniżej 18 roku życia, mieszkańców wsi i małych miast. Ubóstwo ekonomiczne rozpatrywne jest w następujacych obszarach:

- **Ubóstwo skrajne**. Podstawą wyznaczania granicy stanowi minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Kategoria minimum egzystencji wyznacza bardzo niski poziom zaspokojenia potrzeb. Konsumpcja poniżej tego poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla psychofizycznego rozwoju człowieka. W 2019 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,2%, czyli o 1,2 p.proc. mniej niż w 2018 r.
- **Ubóstwo ustawowe**. Związane jest z uwzględnieniem tzw. granicy ustawowej i wskazuje na istnienie grupy osób, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są potencjalnie uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. W 2019 r. zasięg ubóstwa ustawowego był równy 9,0%, czyli o 1,9 p.proc. mniej niż w 2018 r.
- **Ubóstwo relatywne**. Odnosi się do poziomu/wartości 50% kwoty, którą przeciętnie miesięcznie wydają gospodarstwa domowe w Polsce. Umożliwia wyodrębnienie tych gospodarstw i osób, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego. W 2019 r. ubóstwa relatywnego doświadczało 13,0% osób w gospodarstwach domowych. Wartość ta była niższa o 1,2 p.proc. niż w roku poprzednim.

Środowiskowa pomoc społeczna i jej uwarunkowania

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej oraz osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy.

Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami pomocy społecznej tworzą System Pomocy Społecznej, który funkcjonuje w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. Zgodnie z ustawą pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

W stacjonarnych, zinstytucjonalizowanych formach pomocy społecznej jest zapewniane miejsce, utrzymanie oraz całodobowa pomoc i opieka lub pomoc i opieka w zorganizowanych formach w ciągu dnia (np. w placówkach wsparcia dziennego), dla pojedynczych osób.

Lokalne ośrodki pomocy społecznej rozpatrując wnioski o pomoc biorą pod uwagę sytuację materialną całej rodziny wnioskodawcy. Dlatego w badaniu statystycznym tego tematu wprowadzono pojęcie „**beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej**", obejmujące – w przypadku gospodarstw wieloosobowych, nie tylko świadczeniobiorców, ale także wspólnie z nimi mieszkających i utrzymujących się członków ich rodzin[16]. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w powiecie kraśnickim[17] ilustruje wykres 5.

Wykres 5. Powiat kraśnicki na tle województwa lubelskiego w zakresie udziału ludności korzystającej ze środowiskowej pomocy społecznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SVS za rok 2020. WUS w Lublinie.

W systemie pomocy społecznej pierwszym znakiem sygnalizującym powstanie zjawiska „ubóstwa ustawowego", są wartości kryteriów dochodowych do pomocy społecznej. Osoby, których miesięczne dochody są niższe niż te kryteria, mają prawo do wsparcia w formie świadczeń pieniężnych wypłacanych przez ośrodki pomocy społecznej.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega nieustannym zmianom. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Dane z ośrodków pomocy społecznej zamieszczone w tabeli poniżej wskazują procentowy

[16] *Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2018 r.,* Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Warszawa, Kraków 2019, s. 22.
[17] *Statystyczne Vademecum* Samorządowca, Urząd Statystyczny w Lublinie 2019.

(%) udział beneficjentów pomocy społecznej, bezpośrednio bądź pośrednio korzystających ze wsparcia.

Tabela 17. Obraz stopnia zagrożenia deprywacją materialną i społeczną w gminach powiatu kraśnickiego.

Lp.	Jednostka samorządu terytorialnego	rok 2015	rok 2016	rok 2017	rok 2018	rok 2019
1.	Województwo Lubelskie	8,6	7,8	6,6	5,9	5,4
2.	Powiat Kraśnicki	9,2	9,0	7,7	7,2	6,8
3.	Gmina miejsko-wiejska Annopol	14,9	13,5	12,3	11,1	9,9
4.	Gmina wiejska Dzierzkowice	6,4	5,5	5,5	5,6	5,3
5.	Gmina wiejska Gościeradów	17,9	16,8	16,3	15,3	14,2
6.	Gmina wiejska Kraśnik	7,5	7,3	6,1	5,1	4,8
7.	Gmina miejska Kraśnik	5,8	5,5	4,7	4,3	4,5
8.	Gmina wiejska Szastarka	14,4	14,0	10,2	9,8	9,1
9.	Gmina wiejska Trzydnik Duży	10,2	13,1	8,7	8,3	7,9
10.	Gmina miejsko-wiejska Urzędów	Brak danych	9,1	9,3	9,2	8,7
11.	Gmina wiejska Wilkołaz	8,2	7,7	6,6	5,5	5,3
12.	Gmina wiejska Zakrzówek	9,5	9,7	6,9	6,7	5,7

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca za lata 2016-2019. WUS w Lublinie.

Ubóstwo jest zjawiskiem wrażliwym, poddawanym w ramach polityki społecznej na poziomie centralnym i lokalnym powszechnej i systematycznej ocenie w celu wypracowania i stosowania skutecznych narzędzi interwencji.

Sfera wykluczenia społecznego (tzw. niedostatku)

Sferę niedostatku Główny Urząd Statystyczny określa na podstawie wartości minimum socjalnego, które jest szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Konsumpcja poniżej tego poziomu oznacza poziom życia niższy niż uznany za minimalnie wystarczający pod względem biologicznym i społecznym. W 2019 r. dla jednoosobowego gospodarstwa domowego wartość ta wyniosła 1.212,59 zł miesięcznie, a np. dla pięcioosobowego gospodarstwa domowego z trojgiem dzieci 4.741,20 zł (948,24 zł na osobę).

Tabela 18. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu ubóstwa.

JST	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Miasto i gmina Annopol	287	912	276	840	223	626	194	491	194	443
Miasto Kraśnik	644	1261	591	1065	497	866	497	812	456	769
Miasto i gmina Urzędów	146	459	140	426	128	380	128	375	106	316

Gmina Gościeradów	302	850	254	688	246	650	197	497	142	392
Gmina Trzydnik Duży	150	539	133	458	136	393	130	348	106	283
Gmina Dzierzkowice	81	233	74	212	75	193	63	156	49	110
Gmina Wilkołaz	110	335	93	262	71	191	69	165	50	108
Gmina Zakrzówek	108	340	115	315	113	297	107	270	100	248
Gmina Szastarka	129	441	124	393	89	260	85	231	61	143
Gmina Kraśnik	88	212	88	190	72	135	58	101	56	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ops.

Rozwiązania łagodzące zjawisko i wymiar ubóstwa

W systemie polityki społecznej funkcjonuje wiele rozwiązań, które zastosowane, mają na celu obniżanie poziomu ubóstwa. Jednym z rozwiązań, które zostało skutecznie zastosowane jest świadczenie wychowawcze Rodzina 500+. Jak podkreśla Ryszard Szarfenberg z Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Świadczenie wychowawcze (500+) zostało wprowadzone ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W uzasadnieniu do projektu ustawy stwierdzono odnośnie jej podstawowego celu, że jest nim: „pomoc finansowa kierowana do rodzin wychowujących dzieci" oraz „wsparcie ekonomiczne rodzin, w szczególności tych zagrożonych ubóstwem, oraz częściowe pokrycie wydatków rodziców lub opiekunów dzieci z tytułu wysokich kosztów ich wychowania i wykształcenia" (Sejm 2016). Z kolei w prezentacji projektu w Sejmie stwierdzono, że świadczenie ma trzy główne równorzędne cele: „zwiększenie wskaźnika dzietności, inwestycję w kapitał ludzki, redukcję biedy wśród najmłodszych Polaków" (Rafalska 2016). W tej samej prezentacji podkreślano możliwy wpływ świadczenia na ubóstwo w następujący sposób: „dzięki wprowadzeniu świadczenia wychowawczego ubóstwo może spaść o trzy punkty procentowe, a zagrożenie ubóstwem wśród dzieci do 17 roku życia maleje, uwaga, z 23,3% do 11%" (tamże). Przyjęte założenia spełniły się w praktyce. Obrazem ilustrującym poprawę sytuacji rodzin wielodzietnych, które co do zasady były podstawowymi beneficjentami pomocy społecznej, jest wzrost konsumpcji w tej grupie społecznej.

Tabela 19. Zakres wsparcia finansowego udzielonego rodzinom w ramach programu Rodzina 500+ w gminach powiatu kraśnickiego.

Lp.	JST (dane 2019 r.)	Przeciętna liczba rodzin pobierających świadczenie	Liczba dzieci, na które pobierano świadczenie	Wysokość wypłaconych świadczeń w zł
1.	GMINA MIEJSKO-WIEJSKA ANNOPOL	564	1263	6.944.400
2.	GMINA WIEJSKA DZIERZKOWICE	343	831	4.388.600
3.	GMINA WIEJSKA GOŚCIERADÓW	471	1061	5.678.400
4.	GMINA WIEJSKA KRAŚNIK	470	1126	5.700.400
5.	GMINA MIEJSKA KRAŚNIK	1765	4288	21.203.600
6.	GMINA WIEJSKA SZASTARKA	393	859	4.678.300
7.	GMINA WIEJSKA TRZYDNIK DUŻY	386	903	4.730.500
8.	GMINA MIEJSKO-WIEJSKA URZĘDÓW	585	1250	6.849.000
9.	GMINA WIEJSKA WILKOŁAZ	394	942	4.909.400
10.	GMINA WIEJSKA ZAKRZÓWEK	410	970	5.008.800
11.	POWIAT KRAŚNICKI	5781	13493	70.091.400

Źródło: opracowano na podstawie SVS 2020. WUS w Lublinie.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Jednym z narzędzi wdrażania w Polsce krajowego programu reform był dla Województwa Lubelskiego Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Od roku 2014 do chwili obecnej, za pośrednictwem samorządu wojewódzkiego, w którego gestii jest dysponowanie środkami finansowymi z funduszy europejskich, mieszkańcy powiatu kraśnickiego mieli stworzone warunki do uczestnictwa w działaniach z zakresu włączenia społecznego i ograniczania ubóstwa, które były finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, aby pomóc ludziom przewidywać zmiany i radzić sobie z nimi oraz móc budować spójne społeczeństwo[18].

W oparciu o „Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020" wiele podmiotów publicznych i niepublicznych realizowało projekty z zakresu aktywnego włączenia z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie mieszkańców powiatu, wspierania przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz rozwój ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Kryterium dostępu do projektu opierało się na zakwalifikowaniu jednego z powodów jakim było ubóstwo. Poniżej prezentujemy zakres zaangażowania instytucji publicznych i podmiotów niepublicznych w działania skierowane do mieszkańców powiatu kraśnickiego, które miały na celu wzrost integracji społecznej oraz poprawę dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w powiecie poprzez realizację kompleksowych programów aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej. Projekty realizowane były w ramach umów zawartych z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie.

Tabela 20. Realizator projektu – Powiat Kraśnicki/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	"Wystarczy chcieć - kompleksowe wsparcie osób niepełnosprawnych w powiecie kraśnickim"
2.	Typ projektu	Programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	72 UP: 43 K i 29 M
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.01.2019 - 31.12.2021
5.	Wartość projektu	1 454 632,80 PLN
6.	Źródło finansowania projektu	1 236 437,88 PLN - środki europejskie 153 194,92 PLN - budżet jst 65 000,00 PLN – PFRON
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	22

[18] *EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, KOMISJA EUROPEJSKA, Bruksela, 3.3.2010

Tabela 21. Realizator projektu – Fundacja "Liderzy sukcesu".

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	„Włączamy się”
2.	Typ projektu	1) Programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami; 2) Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej klientów pomocy społecznej.
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	60 UP= 47 K i 13 M
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.04.2019 - 30.06.2020
5.	Wartość projektu	1 744 190,40 PLN
6.	Źródło finansowania projektu	1 482 471,12 PLN - środki europejskie 261 719,28 PLN - środki prywatne
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	60

Tabela 22. Realizator projektu – Gmina Annopol/Ośrodek Pomocy Społecznej.

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	Aktywna przyszłość mieszkańców gminy Annopol
2.	Typ projektu	Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej klientów pomocy społecznej
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	40 UP=34 K +6 M
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.01.2020 - 30.06.2021
5.	Wartość projektu	1 018 335,00 PLN
6.	Źródło finansowania projektu	865 584,75 PLN - środki europejskie 145 098,00 PLN - budżet państwa 7 652,25 PLN - budżet jst
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	1

Tabela 23. Realizator projektu – Fundacja „Liderzy sukcesu".

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	Aktywni na rynku pracy
2.	Typ projektu	1) Programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami 2) Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej klientów pomocy społecznej
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	60 UP=50 K+10 M
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.01.2020-30.04.2021
5.	Wartość projektu	1 657 204,32 PLN
6.	Źródło finansowania projektu	1 408 623,67 PLN - środki europejskie 50 920,00 PLN - budżet jst 197 660,65 PLN – prywatne
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	Projekt w trakcie realizacji

Tabela 24. Realizator projektu – Kraśnickie Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Impuls.

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	Kuźnia pracy
2.	Typ projektu	1) Programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami 2) Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej klientów pomocy społecznej
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	84 UP=52 K+32 M
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.08.2019- 31.01.2022
5.	Wartość projektu	3 081 178,90 PLN
6.	Źródło finansowania projektu	2 614 728,90 PLN - środki europejskie 339 200,00 PLN - budżet jst 127 250,00 - prywatne
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	Projekt w trakcie realizacji. Planowana grupa docelowa to 120 UP (72 K i 48 M)

Tabela 25. Realizator projektu – Gmina Gościeradów/Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie.

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	Integracja - Aktywność - Pomoc - Sukces
2.	Typ projektu	Programy na rzecz społeczności marginalizowanych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi, w tym realizacja programów aktywności lokalnej
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	44 UP = 31 K +13 M
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.09.2018 – 30.09.2020
5.	Wartość projektu	1 371 435,84 PLN
6.	Źródło finansowania projektu	1 165 720,46 PLN - środki europejskie 84 315,38 PLN - budżet jst 121 400,00 PLN - budżet państwa
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	43

Tabela 26. Realizator projektu – Fundacja „Liderzy sukcesu".

Lp.	Parametr projektu	Informacje analityczne
1.	Tytuł projektu	Włączamy powiat kraśnicki
2.	Typ projektu	Programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami
3.	Liczba osób w podziale na płeć z powiatu kraśnickiego	51 UP = 32 K+19 M"
4.	Okres realizacji projektu od – do	01.09.2017- 31.10.2018
5.	Wartość projektu	1 125 648,00 PLN

6.	Źródło finansowania projektu	956 800,80 PLN - środki europejskie 63 000,00 PLN - środki prywatne 105 847,20 PLN - budżet państwa"
7.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje/kompetencje zawodowe lub społeczne	50

Źródło: opracowano na podstawie informacji WUP w Lublinie.

Należy przyjąć założenie, że po roku 2020 nadal aktualne będzie tworzenie warunków dla długotrwałego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego w ramach trzech współzależnych i wzajemnie się uzupełniających obszarów, gdzie jednym z czynników będzie wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (*inclusive growth*) dokonywany w drodze zwiększania aktywności zawodowej, podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz walki z ubóstwem, zapewniający spójność społeczną i terytorialną.

Inny rodzaj wsparcia z zakresu włączenia społecznego realizowała Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej, która aktywizowała w tym zakresie mieszkańców obszarów wiejskich. Rezultat tej działalności przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Wykaz projektów realizowanych z zakresu włączenia społecznego (przeciwdziałanie ubóstwu, nowe miejsca pracy) w latach 2016-2020.

Lp.	Tytuł projektu i okres realizacji	Odbiorca-wybrana grupa społeczna	Szacunkowa liczba odbiorców (uczestników)	Źródło finansowania	Rezultat
1.	Przedsiębiorcza Lubelszczyzna 01.08.2019-29.12.2021	Mieszkańcy woj. Lubelskiego i powiatu kraśnickiego	65	RPOWL 2014-2020,Działanie 9.3 Rozwój przedsiębiorczości z zakresu aktywizacji zawodowej i włączenia społecznego.	Powstało 65 jednoosobowych działalności gospodarczych
2.	Nowe Otwarcie (w trakcie realizacji) 01.08.2019-30.09.2021	Mieszkańcy woj. Lubelskiego i powiatu kraśnickiego	60	RPOWL 2014-2020,Działanie 9.3 Rozwój przedsiębiorczości z zakresu aktywizacji zawodowej i włączenia społecznego.	Powstanie 60 jednoosobowych działalności gospodarczych
3.	Mój Pomysł, Mój Biznes, Mój sukces 01.03.2017 – 31.12.2019	Mieszkańcy woj. lubelskiego i powiatu kraśnickiego	60	RPOWL 2014-2020,Działanie 9.3 Rozwój przedsiębiorczości z zakresu aktywizacji zawodowej i włączenia	Powstanie 60 jednoosobowych działalności gospodarczych

				społecznego.	

Źródło: dane LGDZK w Kraśniku.

POZIOM REGIONALNY I LOKALNY

Przykładem instytucji państwowej, która pomaga potrzebującym są ośrodki pomocy społecznej. Takie ośrodki działają w każdej gminie powiatu kraśnickiego. Pracownicy socjalni i inni pomagają ludziom z wykluczeniem i niedostosowaniem społecznym, kierują osoby potrzebujące do domów pomocy społecznej czy kwalifikują do wypłaty zasiłków, organizują roboty publiczne i prace interwencyjne. W działaniach tych należy unikać schematu powielania wsparcia, który utrwala biedę. Działania, które zdaniem mieszkańców danej gminy mogą pomóc wesprzeć walkę z ubóstwem przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Społecznie oczekiwane działania na rzecz osób dotkniętych ubóstwem

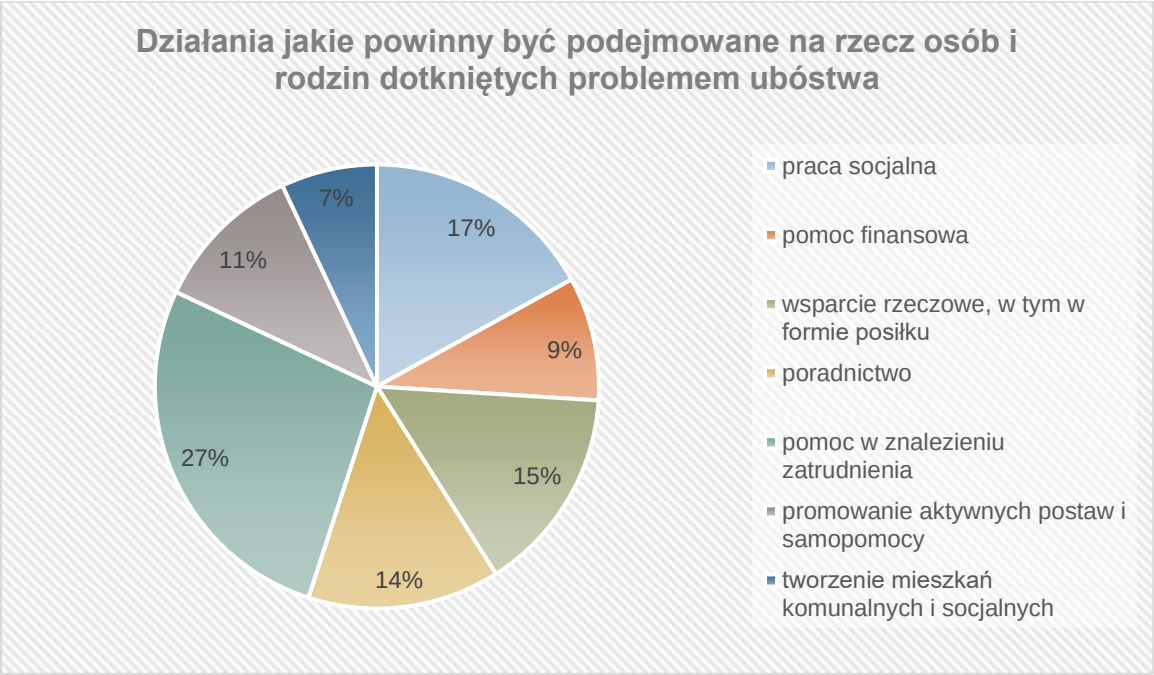

Źródło: opracowano na podstawie wyników ankiety „Problemy społeczne w środowisku lokalnym".

W procesie wspierania osób dotkniętych problemem ubóstwa stale wzrasta rola działających na terenie powiatu organizacji pozarządowych. Działania podejmowane przez organizacje pozarządowe ilustruje poniższa tabela.

Tabela 28. Wykaz organizacji pozarządowych na terenie powiatu kraśnickiego – informacje z poszczególnych OPS-ów.

Nazwa podmiotu (organizacji pozarządowych, spółdzielni socjalnych,	Przykłady inicjatyw lub profilu programowego	Beneficjenci działań (grupy społeczne)	Zakres terytorialny beneficjentów pomocy

KIS, CIS) prowadzącego działalność w obszarze pomocy i reintegracji społecznej			
Polski Czerwony Krzyż w Kraśniku	Pomoc żywnościowa dla potrzebujących, usługi opiekuńcze dla podopiecznych z terenu Miasta Kraśnik	Osoby spełniające kryterium dochodowe kwalifikujące do udzielenia pomocy, klienci MOPS wymagający tego rodzaju wsparcia	MOPS Kraśnik
Kraśnickie Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych w Kraśniku	Zapobieganie wykluczeniu społecznemu, wsparcie osób bezrobotnych i niepełnosprawnych	Osoby bezrobotne, niepełnosprawne i wykluczone społecznie	MOPS Kraśnik
Spółdzielnia Socjalna HORYZONT w Zakrzówku	Opieka nad osobami starszymi, opieka nad dziećmi, sprzątanie biur i mieszkań, pranie dywanów, tapicerek, manicure hybrydowy, krawiectwo, rękodzieło	m.in. osoby starsze	OPS Zakrzówek
Bank Żywności w Lublinie	Dystrybucja żywności	Beneficjenci zakwalifikowani przez OPS	OPS Zakrzówek
Fundacja Liderzy Sukcesu w Wólce Rudnickiej	Aktywizacja zawodowa, kursy, szkolenia	Osoby bezrobotne	OPS Zakrzówek
Urzędowskie Stowarzyszenie Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w Urzędowie	Wspólna wigilia dla samotnych, organizowanie wolnego czasu	Osoby niepełnosprawne z terenu gminy Urzędów	OPS Urzędów
Spółdzielnia Socjalna „Urzędowianka” w Urzędowie	Świadczenie usług opiekuńczych	Osoby starsze z terenu gminy Urzędów wymagające usług opiekuńczych	OPS Urzędów
Ochotnicza Straż Pożarna w Urzędowie	Pomoc w rozdysponowaniu żywności z Banku Żywności	Mieszkańcy gminy Urzędów	OPS Urzędów
Gminna Rada Kobiet z terenu gm. Urzędów	Pomoc w rozdysponowaniu żywności z Banku Żywności	Mieszkańcy gminy Urzędów	OPS Urzędów
Stowarzyszenie „Wokół Dzierzkowic” w Dzierzkowicach	Dystrybucja żywności w ramach programu POPŻ.	Grupa najuboższych mieszkańców gminy Dzierzkowice	OPS Dzierzkowice
Stowarzyszenie Przyjaciół Wilkołaz w Wilkołazie	Wilkołaski Piknik Rodzinny Dzień Seniora	Ogół społeczeństwa gminy	OPS Wilkołaz
Stowarzyszenie Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich	Gminny Dzień Kobiet Warsztaty i zajęcia świetlicowe	Ogół społeczeństwa gminy	OPS Wilkołaz
Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej	12 osób bezrobotnych	OPS Gościeradów

Gościeradów			
Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów	Spotkanie wigilijne dla osób samotnych i niepełnosprawnych	Około 100 osób	OPS Gościeradów
Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów	Realizacja projektu Wysoka Jakość Usług dla Seniorów w Gminie Gościeradów w ramach „ASOS”	100 osób w wieku 60+	OPS Gościeradów
Ochotnicze Straże Pożarne w gminie Gościeradów	Współpraca w realizacji programu operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2016 – 2020	1572 osoby	OPS Gościeradów
Fundacja „Liderzy Sukcesu”	Projekt aktywizujący społecznie i zawodowo osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo, rolnicy, pt. „Aktywni na rynku pracy”	20 osób	OPS Gościeradów
Fundacja Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich	Projekt „Mobilne, specjalistyczne wsparcie rodzin”	40 osób	OPS Gościeradów
Ochotnicza Straż Pożarna z terenu gminy Trzydnik Duży.	Pomoc przy dystrybucji produktów żywnościowych z Banku Żywności w Lublinie.	Mieszkańcy o niskich dochodach i seniorzy.	OPS Trzydnik Duży
Annopolska Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa” w Annopolu	W trybie zamówień publicznych w roku 2019 zlecono usługi opiekuńcze ANNOPOLSKIEJ SPÓŁDZIELNI SOCJALNEJ **PERSPEK TYWA** w ilości 9171 godzin na kwotę 174 245,00zł, W roku 2020 kontynuacja współpracy ze spółdzielnią socjalną w zakresie usług opiekuńczych dla 41 osób starszych i niepełnosprawnych w tym w ramach programu „Opieka 75+” dla 10 osób, oraz opieka wytchnieniowa dla 4 osób	Osoby starsze i niepełnosprawne	OPS Annopol
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Annopol	Współpraca z Bankiem Żywności w Lublinie oraz Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Gminy Annopol przy realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z	Najuboższa część społeczeństwa	OPS Annopol

	Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Do skorzystania z paczek żywnościowych w ramach programu Ośrodek wydał skierowania dla 528 rodzin. Wydano 20 768 kg żywności. Dystrybucją żywności zajmowało się Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Annopol. W okresie VIII 2019/ VII 2020 zakwalifikowano (wydano skierowań) - 1150 osób.		
Stowarzyszeniem Mieszkańców Gminy Annopol „Szansa”	Akcja „Pomagamy z Szansą” - współpraca ze Stowarzyszeniem Mieszkańców Gminy Annopol „Szansa”, w ramach której członkowie stowarzyszenia zaangażowali się i zorganizowali pomoc na kwotę 4 170zł dla 16 rodzin z terenu gminy Annopol znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Potrzebujący otrzymali m.in. komplety pościeli, ręczniki, koce, kołdry, poduszki, pralkę wirnikową, szafkę pod zlew, 15 zabiegów rehabilitacyjnych dla dzieci oraz artykuły żywnościowe.	Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji.	OPS Annopol

Źródło: dane własne ośrodków pomocy społecznej.

Reintegracja społeczna i zawodowa

Jednym z narzędzi stosowanych w celu udzielenia aktywnego wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym marginalizacją społeczną z tytułu ubóstwa jest ekonomia społeczna i solidarna. Ekonomia społeczna to forma organizowania się społeczności lokalnej, a dla instytucji pomocy i integracji społecznej narzędzie przywracania osobom zagrożonym marginalizacją nadziei na zatrudnienie i uzyskiwanie dochodów w procesie włączenia społecznego. Komisja Europejska wyraźnie wskazuje, że w swoim podejściu do tego

zróżnicowanego sektora nie usiłuje przedstawić normatywnej definicji, która obowiązywałaby wszystkich i prowadziłaby do stworzenia obwarowań regulacyjnych. Zwyczajowo jest ona ujmowana jako działalność organizacji, która łączy cele gospodarcze oraz społeczne, przy czym te drugie mają znaczenie nadrzędne.

Podstawą procesu włączenia jest indywidualna ścieżka reintegracji, rozumiana jako zestaw kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia, mających na celu wyprowadzenie osób, rodzin lub środowiska z ubóstwa lub wykluczenia społecznego.

Ścieżka reintegracji może być realizowana w ramach jednego projektu (ścieżka udziału w projekcie) lub – ze względu na złożoność problemów i potrzeb danej osoby, rodziny lub środowiska – wykraczać poza ramy jednego projektu i być kontynuowana w innym projekcie lub poza projektowo. Wsparcie w ramach ścieżki reintegracji może być realizowane przez jedną lub przez kilka instytucji, zazwyczaj w sposób sekwencyjny.

Spółdzielnie socjalne działające na terenie powiatu kraśnickiego powstały w ramach poszukiwania rozwiązań z zakresu włączenia społecznego osób zagrożonych marginalizacją. Funkcjonują w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej. Ekonomia społeczna i solidarna jest jednym z elementów Europejskiego Modelu Społecznego oraz polskiej polityki społecznej zaliczanych do mechanizmu reformującego politykę społeczną. Określenie „ekonomia społeczna” po raz pierwszy pojawiło się we Francji w początkach XIX wieku. Działające spółdzielnie socjalne pełnią różnorodne funkcje. Dostarczają usług publicznych, edukacyjnych, społecznych lub o charakterze wzajemnym. Na terenie powiatu kraśnickiego działają następujące podmioty realizujące proces integracji społecznej i zawodowej

- Spółdzielnia Socjalna "Niebieski Młyn" w Kraśniku - kawiarnia i herbaciarnia, organizowane są ścieżki edukacyjno-muzealne z nowoczesnymi technologiami, różnego rodzaju warsztaty tematyczne;
- Spółdzielnia Socjalna "STONOGA" w Kraśniku - opieka dzienna nad dziećmi;
- Spółdzielnia Socjalna "SPEC DACH" w Kraśniku – prace budowlane;
- Spółdzielnia Socjalna „URZĘDOWIANKA” w Urzędowie – usługi wzajemnościowe;
- Spółdzielnia Socjalna HORYZONT w Zakrzówku - świadczy usługi opiekuńcze, usługi sprzątania, pranie dywanów, krawiectwo, usługi kosmetyczne oraz szyła maseczki w związku z epidemią Covid-19;
- Annopolska Spółdzielnia Socjalna "PERSPEKTYWA" w Annopolu - spółdzielnia świadczy w szczególności usługi opiekuńcze na zlecenie OPS w Annopolu, usługi kosmetyczne (prowadzi salon kosmetyczny);

- Kraśnicka Spółdzielnia Socjalna w Gościeradowie, Wólka Gościeradowska 73C – usługi transportowe, sprzedaż detaliczna, pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych, działalność rachunkowo-księgowa.

Innymi formami są kluby integracji społecznej. Klub integracji społecznej (KIS) to podmiot reintegracji społecznej i zawodowej utworzony na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, posiadający aktualny wpis do rejestru KIS prowadzonego przez właściwego wojewodę. W powiecie kraśnickim działalność prowadzą:

- Klub Integracji Społecznej w Kraśniku, ul. Grunwaldzka 2, który posiada swoją siedzibę w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kraśniku.
- Klub Integracji Społecznej w Gościeradowie Folwark, os. POM 7. Prowadzony przez Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów.

Reintegracja społeczna oznacza działania, w tym o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w klubie integracji społecznej lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu. Reintegracja zawodowa oznacza działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w klubie integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Obraz społecznego zainteresowania tymi formami włączenia społecznego przedstawiają poniższe mapy.

Mapa 1. Centra integracji społecznej według województw i regionów w 2019 r.

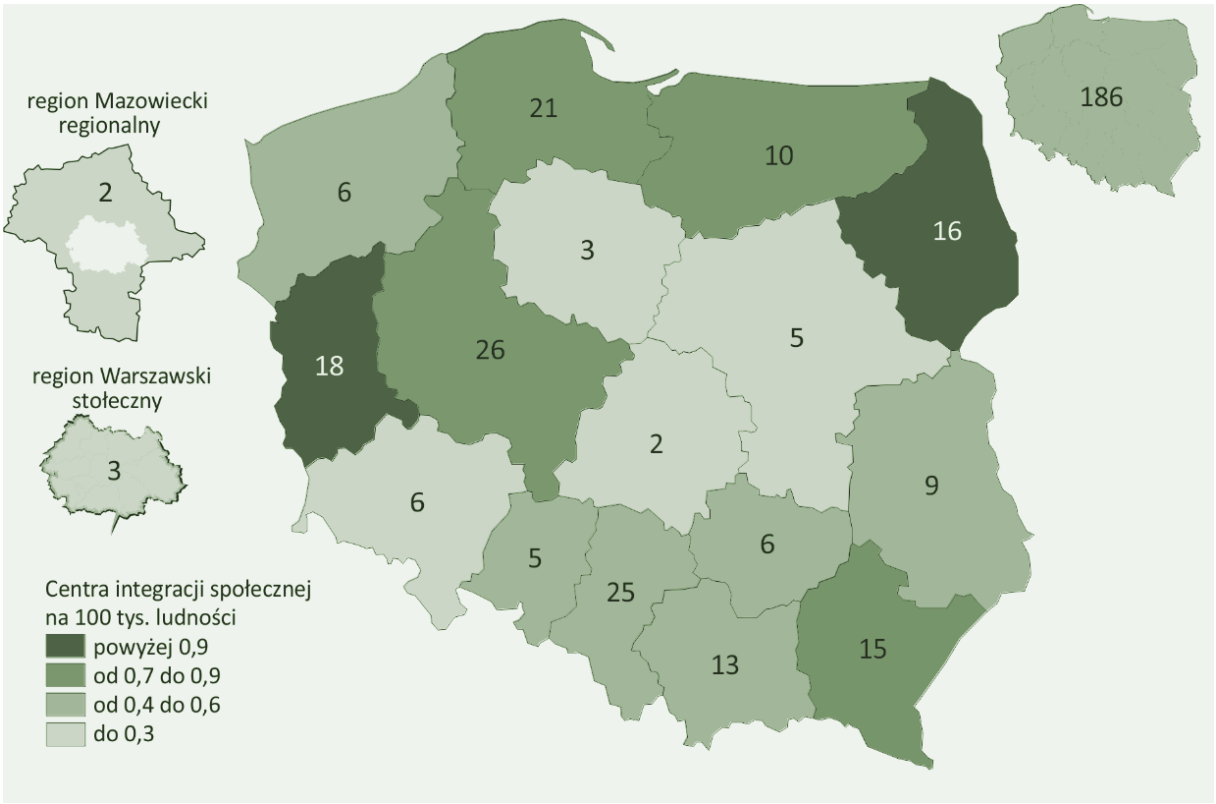

Źródło: Główny Urząd Statystyczny. Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej w 2019 r. Informacja sygnalna 17.12.2020 r.

Mapa 2. Kluby integracji społecznej według województw i regionów w 2019 r.

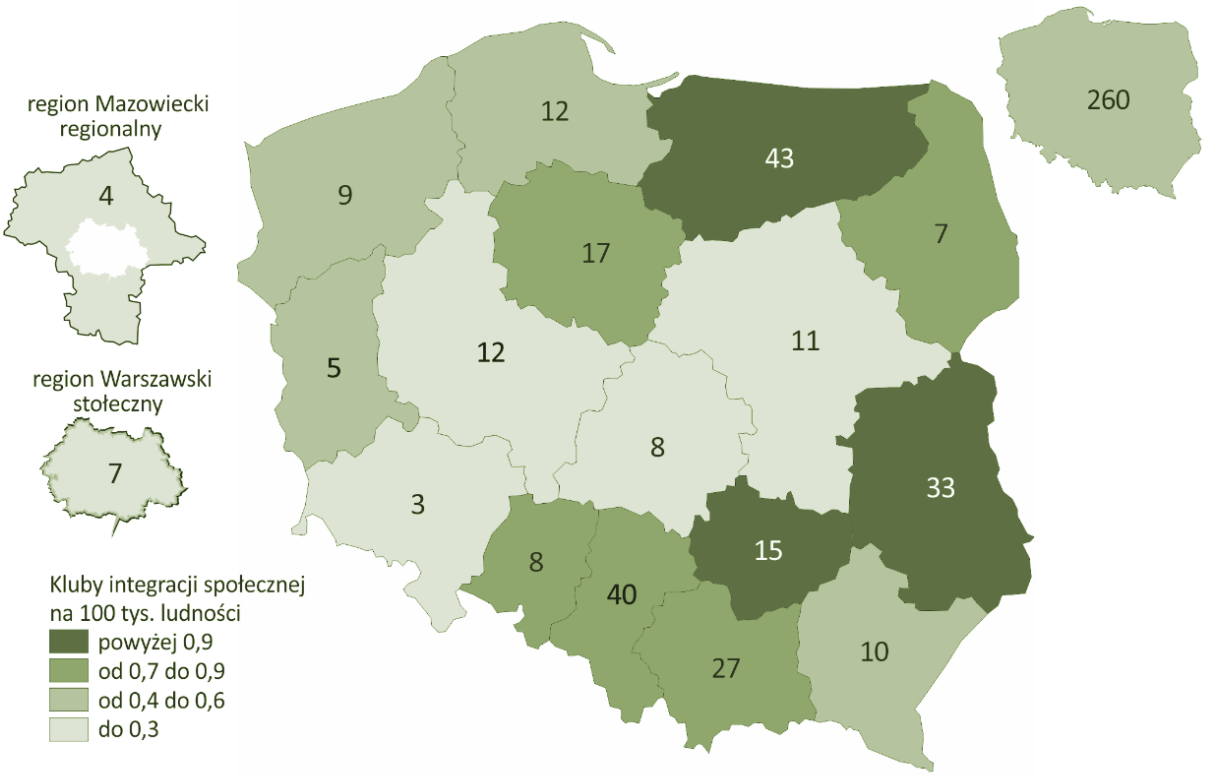

Źródło: Główny Urząd Statystyczny. Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej w 2019 r. Informacja sygnalna 17.12.2020 r.

Skrajnie negatywne oddziaływanie na funkcjonowanie społeczne i możliwość przezwyciężenia problemu ubóstwa w wymiarze jednostkowym ma pozostawanie poza rynkiem pracy, spowodowane problemami zdrowotnymi, czyli chorobą lub niepełnosprawnością oraz spowodowane koniecznością opieki nad dzieckiem lub inną osobą w rodzinie - uznaje się je za najważniejsze przyczyny bierności zawodowej gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej, będących w wieku produkcyjnym i spełniających kryteria dochodowe[19]

4.3.2. ANALIZA SWOT. UBÓSTWO

MOCNE STRONY	SŁABE STRON
• Funkcjonowanie w każdej gminie na terenie powiatu kraśnickiego ośrodka pomocy społecznej; • Duży potencjał instytucjonalno - organizacyjny publicznego sektora pomocy społecznej; • Działalność na terenie gmin organizacji pozarządowych organizujących aktywne formy pomocy dla rodzin ubogich; • Systematyczna oferta wsparcia ze strony PUP osób długotrwale bezrobotnych; • Funkcjonowanie mieszkań chronionych dla wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej; • Bogata infrastruktura społeczna pomocna do wychodzenia z biedy; • Realizacja przez gminy Programu Rządowego – Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania Dzieci i Młodzieży.	• Niska skuteczność aktywizacji zawodowej osób zagrożonych trwałym ubóstwem; • Wykluczenie cyfrowe oraz zróżnicowany dostęp do Internetu i e-usług osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; • Mała liczba podmiotów aktywnej integracji (w tym KIS, CIS) oraz podmiotów świadczących usługi społeczne; • Wzrost bezrobocia na terenie powiatu kraśnickiego; • Występowanie wśród rodzin ubogich uzależnienia od alkoholu;
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Rozwój współpracy międzysektorowej oraz publiczno-społecznej w zakresie działań na rzecz aktywnej integracji oraz realizacji usług społecznych; • Organizowanie centrów usług społecznych; • Podniesienie wysokości płacy minimalnej • Realizacja nowatorskich programów pomocowych mających na celu wyjście z pozycji klienta pomocy społecznej; • Racjonalizacja udzielania pomocy w formie świadczeń pieniężnych i w naturze; • Inicjowanie budowy mieszkań socjalnych w gminach;	• Pogłębianie się zjawiska długotrwałego korzystania z pomocy społecznej (uzależnienie od pomocy społecznej), dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych; • Powstawanie zjawiska bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych; • Dysfunkcje rodzin, • Wzrost kosztów realizacji usług społecznych oraz ograniczone środki finansowe na realizację zadań w tym zakresie

[19] Domniemana przyczyna bierności zawodowej za: *Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2013 r.*, Informacja sygnalna, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 28.11.2014.

• Możliwość aktywności ekonomicznej ludności w sektorze rolnym.	

4.3.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: UBÓSTWO

Priorytet 3: Ograniczenie wystąpienia zjawiska dziedziczenia biedy

Cel szczegółowy:

- Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i dziedziczeniem biedy.

4.3.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU

Opis i uzasadnienie programu

W kolejnych latach wdrażania strategii oraz wobec potrzeby dalszej kontynuacji działań ograniczających zasięg ubóstwa, podstawowym celem w tym obszarze problemowym będzie stopniowe jego zmniejszanie na terenie powiatu kraśnickiego.

Cel ten można osiągnąć poprzez realizację zadań z zakresu aktywizacji społeczno - zawodowej osób bezrobotnych oraz żyjących w ubóstwie poprzez zdobywanie nowych umiejętności, podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz podnoszenie poziomu samooceny i motywacji do aktywności ekonomicznej. Jednym z warunków osiągnięcia zadawalającego stanu satysfakcji społecznej będzie podniesienie skuteczności współpracy międzysektorowej i interdyscyplinarnej, tworzenie sprawnych mechanizmów wymiany informacji pomiędzy podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej i rynku pracy. Ubóstwo w wielu przypadkach związane jest ze zjawiskiem dziedziczenia biedy, które występuje w wielu formach. Do tych nieakceptowalnych społecznie należy zaliczyć całkowity zanik aktywności ekonomicznej w tym zarobkowania w oparciu o lokalne zasoby i sezonowa podaż pracy nie wymagającej specjalistycznych kwalifikacji. Stąd w najbliższej perspektywie czasowej za istotne będzie wdrażanie i zapewnienie funkcjonowania programów aktywizujących zawodowo i ekonomicznie osoby bezrobotne ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych w wieku od 18. do 35. lat oraz osób powyżej 50. roku życia. Dla osiągnięcia wysokiej skuteczności postępowania ważna będzie aktywność projektowa w latach 2021-2027, której podstawą będzie wypracowanie i wdrożenie innowacyjnych metod pracy z osobami marginalizowanymi, których liczba w tym okresie może wzrastać.

Cel szczegółowy:

- Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i dziedziczeniem biedy.

KARTA PROGRAMU

Cel szczegółowy	Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i dziedziczeniem biedy.
Kierunki działań	• Organizowanie kompleksowych działań służących ograniczeniu marginalizacji; • Włączenie instytucji lokalnych w proces interdyscyplinarnej współpracy w zakresie zwiększenia oddziaływań na rodziny zagrożone ubóstwem; • Tworzenie nowych form nabywani kompetencji osobistych i społecznych pomocnych w uzyskiwaniu systematycznych dochodów.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • jednostki samorządu terytorialnego; • organizacje pozarządowe; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba osób, która uzyskała kompetencje zawodowe; • Liczba osób, która uzyskała kompetencje osobiste.
Źródła finansowania	Środki finansowe w dyspozycji PUP w Kraśniku w ramach realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.

4.4. OBSZAR STRATEGICZNY: RYNEK PRACY

4.4.1. DIAGNOZA

Miernikiem wrażliwości rynku pracy jest poziom bezrobocia. Jest to jeden z podstawowych problemów społecznych, które informuje o współistnieniu innych problemów społecznych. Podstawową cechą bezrobocia jest zagrożenie wykluczeniem społecznym osób lub całych grup społecznych, których ten problem obejmuje. Sytuacja gospodarcza zarówno w kraju, jak i na świecie stanowi jeden z głównych czynników wpływających na zmiany dokonujące się na rynku pracy. W wyniku światowego kryzysu, który dotknął również Polskę, dynamika realnego produktu krajowego brutto uległa znacznemu osłabieniu. Naczelnym problemem ekonomicznym, z którym zmaga się współczesna gospodarka, jest zjawisko bezrobocia. Utrata pracy lub jej brak stanowi czynnik ograniczający popyt wewnętrzny, jak również prowadzi do wielu negatywnych zjawisk społecznych.

Doświadczenia niemal wszystkich krajów prowadzących gospodarkę rynkową wskazują, iż rynek pracy oparty na automatyzmie swoich mechanizmów sam nie jest w stanie skutecznie przeciwdziałać bezrobociu. Jego złożoność i waga stanowi poważną barierę rozwoju dla Polski.

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym i gospodarczym polegającym na tym, iż część ludzi zdolnych i gotowych do podjęcia pracy nie może jej podjąć. Są oni gotowi pracować na warunkach, które występują w gospodarce w danym czasie, lecz nie mają możliwości pracowania ze względu na to, iż nie ma dla nich pracy. Bezrobocie dotyka nie tylko osoby, które pozostają bez pracy, lecz także członków ich rodzin. Wywołuje nieodwracalne skutki społeczne, prowadzi do degeneracji i załamań psychicznych. Presja na posiadanie pracy jest tak wielka, iż może wywoływać nieodwracalne działania ludzi, którzy zostali jej pozbawieni w sposób nagły.

Kwestia bezrobocia i rozwoju rynków pracy była w latach 2014-2020 przedmiotem aktywnych działań uregulowanych przepisami Unii Europejskiej. Walka z bezrobociem jest jednym z podstawowych celów polityki społecznej odnośnie włączenia społecznego. Podstawowym dokumentem inspirującym do podejmowania wszelakich działań do tych grup był program *EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Realizatorzy polityki społecznej opartej na instytucjach pomocy społecznej mają świadomość, że przez ostatnie pięć lat mieli do swej dyspozycji wiele instrumentów, które sprzyjały i wspierały efektywność procesu włączenia społecznego. W województwie lubelskim był nim RPO WL na lata 2014-2020. Z racji naszej strategii istotny był rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Wskazano dwa konkretne cele:

1. Stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych.
2. Ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa należy ograniczyć o 25%, co będzie wymagać wydobycia z ubóstwa ponad 20 mln osób.

Zastosowano prostą argumentację: Powyższe cele są ze sobą wzajemnie powiązane. Na przykład lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Europejski model społeczny, którego założenia wdrażane są również w Polsce, opiera się na dwóch głównych filarach, do których należą zapewnienie pełnego zatrudnienia i spójności społecznej.

Zasięg terytorialny zjawiska bezrobocia

Społeczna i psychiczna waga pracy/zatrudnienia oznacza, że wykluczenie osób z rynku pracy, a zwłaszcza wykluczenie trwałe czy na dłuższy czas wiąże się z poważnymi społecznymi jak i jednostkowymi kosztami. Za grupy szczególnej troski uchodzą: młodociani, a w szczególności tzw. NEET, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni oraz pracownicy 50+.

Wykres 7. Poziom bezrobocia rejestrowanego w powiecie kraśnickim.

Niewątpliwą słabością rynku pracy w Polsce jest zjawisko ubożenia osób pracujących (working poor), niskich płac i zatrudnienia tymczasowego.

Można stwierdzić, że przyczyn bezrobocia należy upatrywać zarówno w postępowaniu, nastawieniu, postawach samych bezrobotnych, jak i w niezależnych od nich czynnikach, związanych z makrospołecznymi zmianami, stagnacją gospodarczą i specyfiką rejonu. Wymiar statystyczny stanu bezrobocia w ciągu ostatnich lat ilustruje poniższa tabela.

Tabela 29. Obraz stanu bezrobocia zarejestrowanego w PUP w Kraśniku.

Lp.	Parametr zjawiska	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Procent bezrobotnych w powiecie	13,3	11,1	10,2	10,2	10,8
2.	Bezrobotni ogółem	5783	4791	4412	4398	4671
3.	Zamieszkali na wsi	3607	2911	2814	2671	2851
4.	Osoby do 25 roku życia	1183	980	851	793	863
5.	Osoby długotrwale bezrobotne	3696	3053	2785	2597	2973
6.	Bezrobotni powyżej 50 r. życia	1149	928	871	907	863
7.	Bezrobotni z prawem do zasiłku	306	273	383	536	427
8.	Bezrobotni niepełnosprawni	164	133	136	155	121

Źródło: dane statystyczne PUP w Kraśniku.

Jednym z mierników będących informacją do wszelkich analiz i rozważań o społecznych wymiarze bezrobocia jest poziom bezrobocia rejestrowego w dłuższym przedziale czasowym.

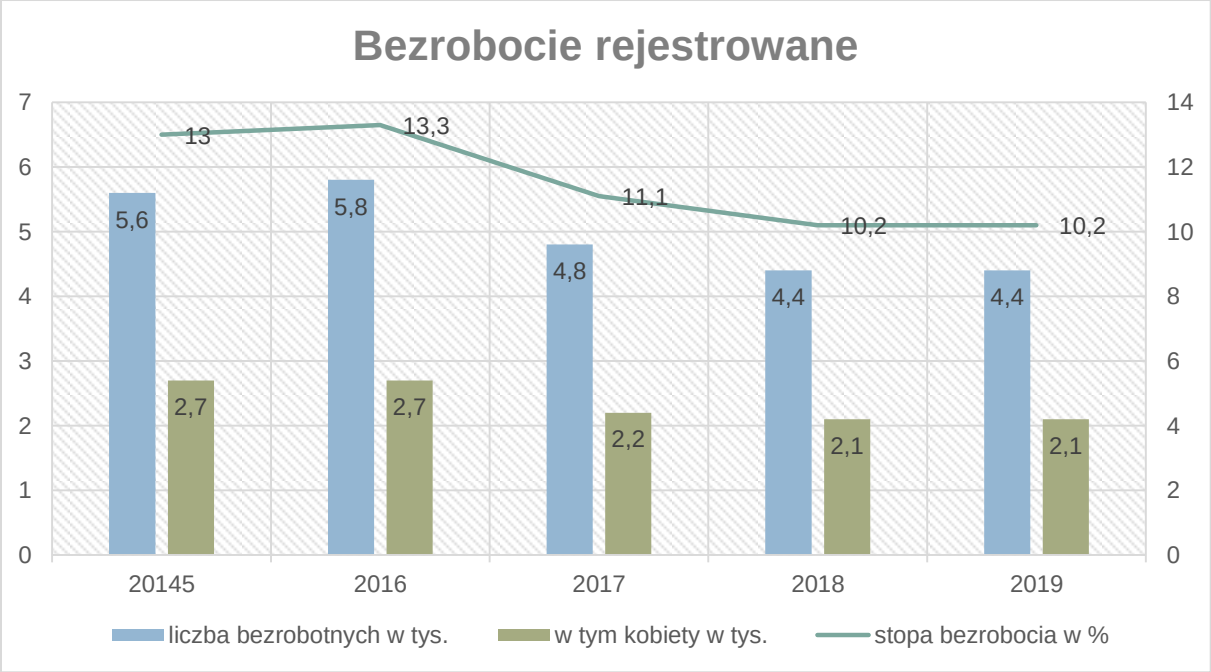

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020. WUS w Lublinie.

Skutkiem pozostawania bez pracy jest brak dochodów pozwalających pokryć codzienne koszty utrzymania rodziny. W takiej sytuacji pomoc rodzinie bezrobotnego może zapewnić ośrodek pomocy społecznej. Poniżej w tabeli zaprezentowany został rozkład ilościowy osób korzystających ze wsparcia ustawowego pomocy społecznej w sytuacji zaistnienia bezrobocia.

Tabela 30. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

JST	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Miasto i gmina Annopol	203	663	194	599	174	493	152	413	152	374
Miasto Kraśnik	491	1129	416	899	928	689	329	707	291	644
Miasto i gmina Urzędów	110	378	110	345	106	333	96	290	66	193
Gmina Gościeradów	194	608	174	545	171	499	154	434	110	303
Gmina Trzydnik Duży	104	347	101	330	93	249	86	225	50	143
Gmina Dzierzkowice	50	1139	46	135	53	148	50	131	35	79
Gmina Wilkołaz	67	184	61	166	48	129	40	102	32	80
Gmina Zakrzówek	70	239	62	189	63	166	58	158	45	118
Gmina Szastarka	38	302	26	216	59	206	59	199	35	112
Gmina Kraśnik	93	266	94	255	74	191	70	175	60	155

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ops.

Aktywne formy wspierania osób bezrobotnych

Autorzy strategii w ankiecie badania problemów społecznych w środowisku lokalnym zadali pytanie dotyczące oceny sytuacji w zakresie przeciwdziałania bezrobociu. Pytanie było następujące: „Jakie Pani/Pana zdaniem należy podjąć działania w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych w gminie?”. Uzyskane odpowiedzi pozwoliły wskazać rozwiązania, które zostały zaprezentowane na poniższym wykresie.

Wykres 8. Odpowiedzi ankietowanych dotyczące działań na rzecz poprawy sytuacji osób bezrobotnych.

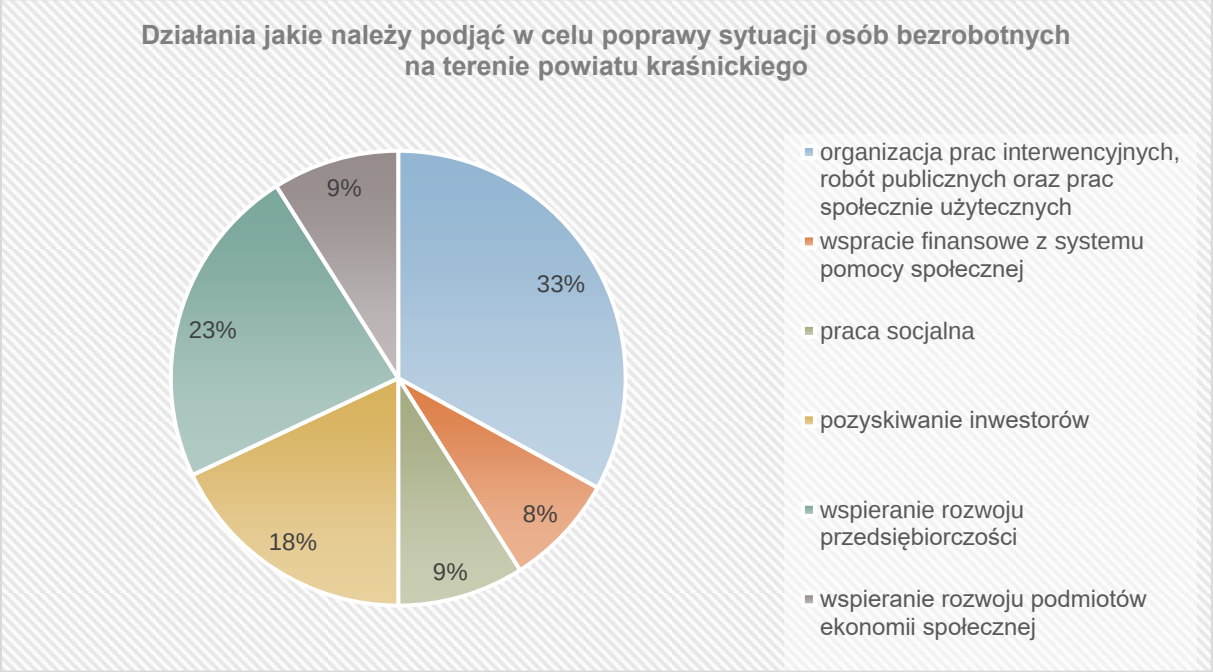

Źródło: Ankieta „Problemy społeczne w środowisku lokalnym".

Jedną z głównych instytucji wspierania integracji na rynku pracy są powiatowe urzędy pracy. W przypadku naszego powiatu głównym celem polityki zatrudnienia jest zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców i jego wpływu na wzrost konkurencyjności powiatu oraz poprawę jakości życia. Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku oferuje wiele usług i stosuje szereg instrumentów rynku pracy w celu zwiększenia szans powrotu na rynek pracy. Należą do nich

Pośrednictwo pracy

Pośrednictwo pracy jest jedną z podstawowych usług rynku pracy, realizowaną na rzecz poszukujących pracy oraz pracodawców. W ramach usługi osoba bezrobotna może uzyskać informacje o ofertach pracy, organizowanych giełdach i targach pracy, a także możliwościach skorzystania z innej pomocy oferowanej przez urząd w sytuacji, gdy potrzeby indywidualne są większe jak oferta pośrednictwa.

Pośrednictwo pracy dla pracodawców polega na przygotowaniu oferty pracy, jej upowszechnieniu, doborze odpowiednich kandydatów, którzy następnie zostaną skierowani na rozmowę kwalifikacyjną, a także upowszechnianiu udziału w targach pracy i wystawach branżowych.

Poradnictwo zawodowe

Poradnictwo zawodowe ukierunkowane zostało na udzielanie przez pracownika urzędu pracy wszechstronnej pomocy w rozwiązywaniu problemów zawodowych osób zgłaszających się po taką pomoc do urzędu. Pomoc może być świadczona w formie indywidualnego kontaktu pracownika urzędu z osobą potrzebującą pomocy lub za pośrednictwem łącza telefonicznego albo internetowego. W ramach usługi poradnictwa zawodowego pracownicy urzędu prowadzą również grupowe spotkania w formie warsztatów z osobami potrzebującymi pomocy. Poradnictwo zawodowe jest usługą ogólnodostępną i dotyczy takich sytuacji jak: wybór lub zmiana zawodu, planowanie kariery zawodowej, uzupełnienie kwalifikacji zawodowych, określenia swoich kompetencji i zainteresowań, zaplanowania rozwoju zawodowego.

Prace interwencyjne.

Prace interwencyjne mają na celu wsparcie bezrobotnych. Oznaczają one zatrudnienie bezrobotnego przez pracodawcę z częściowym dofinansowaniem pracodawcy wynagrodzenia przez urząd pracy.

Roboty publiczne

Roboty publiczne oznaczają zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac finansowanych lub dofinansowanych ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków.

Prace społecznie użyteczne.

Prace społecznie użyteczne to forma wsparcia skierowana do osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku jednocześnie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej albo uczestniczących w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej lub w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego. Prace te odbywają się bez nawiązania stosunku pracy ani umowy o pracę. Organizowane są one przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub działalnością na rzecz społeczności lokalnej.

Dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej.

Dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej to forma wsparcia udzielana bezrobotnym, absolwentom CIS, absolwentom KIS lub niepozostającym w zatrudnieniu lub niewykonującym innej pracy zarobkowej opiekunom osoby niepełnosprawnej, którzy chcą rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Pożyczka na podjęcie działalności gospodarczej

Pożyczka na podjęcie działalności gospodarczej to niskooprocentowane środki zwrotne na podjęcie działalności gospodarczej przyznawane bezrobotnym, poszukującym pracy opiekunom osób niepełnosprawnych oraz ludziom młodym.

Kształcenie i szkolenie

Jednym ze sposobów przeciwdziałania bezrobociu jest kształcenie zawodowe będące odpowiedzią na pojawiające się potrzeby rynku pracy. Powiat Kraśnicki prowadzi szkoły ponadpodstawowe, w których prowadzone jest kształcenie zawodowe. W szybko zmieniającym się i kształtowanym przez technologię świecie ludzie muszą mieć dostęp do możliwości nieustannego aktualizowania i doskonalenia swoich umiejętności, jak również zdobywania nowych. Ma to istotne znaczenie nie tylko z perspektywy zachowania przez nich pracy i rozwoju kariery, ale również pobudzania wydajności i konkurencyjności gospodarki. Wykaz kierunków kształcenia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Wykaz kierunków kształcenia zawodowego w powiecie kraśnickim.

Lp.	Nazwa i siedziba jednostki	Kierunki kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2020/2021	Zakładana liczba absolwentów na koniec roku szkolnego 2020/2021
1.	Technikum nr 1 w Kraśniku w Zespole Szkół nr 1 w Kraśniku ul. Armii Krajowej 25; 23-200 Kraśnik	technik informatyk	35
2.	Technikum nr 2 w Kraśniku w Zespole Szkół nr 2 w Kraśniku ul. gen. W. Sikorskiego 25 23-204 Kraśnik	technik ekonomista	0
		technik informatyk	0
3.	Technikum nr 3 im. Juliusza Słowackiego w Kraśniku w Zespole Szkół nr 3 w Kraśniku ul. Słowackiego 7; 23-204 Kraśnik	technik budownictwa	10
		technik elektryk	14
		technik geodeta	8
		technik hotelarstwa	18
		technik informatyk	42
		technik logistyk	10
		technik mechanik	0
		technik mechatronik	6
		technik pojazdów samochodowych	14
		technik spedytor	0

		technik żywienia i usług gastronomicznych	0
4.	Branżowa Szkoła I stopnia nr 2 im. Juliusza Słowackiego w Kraśniku w Zespole Szkół nr 3 w Kraśniku ul. Słowackiego 7; 23-204 Kraśnik	elektromechanik pojazdów samochodowych	0
		mechanik pojazdów samochodowych	28
5.	Technikum w Annopolu w Zespole Szkół w Annopolu ul. Kościuszki ;23-235 Annopol	technik budownictwa	11
		technik ekonomista	13
6.	Branżowa Szkoła I stopnia w Annopolu w Zespole Szkół w Annopolu ul. Kościuszki; 23-235 Annopol	cukiernik	0
		fryzjer	4
		kucharz	5
		mechanik pojazdów samochodowych	4
		monter sieci i instalacji sanitarnych	0
		monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	4
		murarz-tynkarz	4
		piekarz	1
		sprzedawca	0
		stolarz	3
7.	Technikum w Wólce Gościeradowskiej w Zespole Szkół w Wólce Gościeradowskiej Wólka Gościeradowska 72A 23-275 Gościeradów	technik rolnik	0
		technik żywienia i usług gastronomicznych	0
8.	Technikum w Urzędowie w Zespole Szkół CKZiU w Urzędowie, ul. Wodna 34 23-250 Urzędów	technik handlowiec	7
9.	Szkoła Policealna w Urzędowie w Zespole Szkół CKZiU w Urzędowie; ul. Wodna 34 23-250 Urzędów	technik bezpieczeństwa i higieny pracy	0
10.	Branżowa Szkoła I stopnia w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Olbięcinie; Olbięcin 139 23-230 Trzydnik Duży	cukiernik	12
		kucharz	11
		ogrodnik	0

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu

Rządy poszczególnych państw na świecie określają tak politykę rynku pracy, mającą na celu oddziaływanie na poszczególne podmioty funkcjonujące na rynku zatrudnienia. W działalności państwa związanej z bezrobociem można wyodrębnić dwie części: aktywną, skierowaną na redukcję poziomu bezrobocia oraz pasywną, której celem jest pomoc socjalna dla osób bezrobotnych[20]. Taka koncepcja realizowana jest w powiecie kraśnickim.

Obrazem aktywnej koncepcji rozwiązywania problemu bezrobocia są działania przedstawione w tabelach poniżej.

[20] red. R. Milewski, E. Kwiatkowski, *Podstawy ekonomii,* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 402.

Tabela 32. Wsparcie osób bezrobotnych w wieku do 30 roku życia - w tym do 25 roku życia.

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (rok, lata)
1.	Staż POWER	786	5.767.435	lata 2016-2020
2.	Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych zamieszkałych na wsi	10	61.697 zł	rok 2020
3.	RPO WL 2014-2020	412	3.209.110	Lata 2016-2020
4.	Program Regionalny Młody Przedsiębiorca – aktywizacja zawodowa osób do 30 r. życia	10	68.745	rok 2020
5.	Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy RPO	74	1.700.448	rok 2017
6.	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Bony Szkoleniowe POWER	72	819.167	rok 2017 i 2020
7.	Bony szkoleniowe	155	716.441	Lata 2017-2018
8.	Szkolenia RPO WL 2014-2020	82	323.754	rok 2017 i 2020
9.	Bon zatrudnieniowy	4	78.704	Rok 2016 i 2019
10.	Bon na zasiedlenie Fundusz pracy	112	548.900	rok 2016 - 2020
11.	Bon na zasiedlenie - Rezerwa Ministra	48	348.000	2018-2020
12.	Bon na zasiedlenie – POWER	77	615.600	2017-2019
13.	Refundacja kosztów poniesionych na składki na ubezpieczenie społeczne należne od pracodawcy za skierowanych do pracy bezrobotnych do 30 roku życia	121	3.666.637	2017-2018
14.	Razem	1963	17.924.638	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 33. Bezrobotni powyżej 50 roku życia.

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (rok, lata)
1.	Dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył 50 rok życia, 60 rok życia	23	308.051	2016-2019
2.	Razem	23	308.051	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 34. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 1.

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (rok, lata)
1.	Prace interwencyjne	452	3.888.010	2016-2020
2.	Roboty publiczne (Fundusz Pracy)	55	509.670	2016 i 2019
3.	„DROGI-MOSTY-RZEKI I, II, III" - Roboty publiczne	106	1.550.715	2017-2020
4.	„DROGI-MOSTY-RZEKI	9	50.347	2018 i 2020

	I, II, III" - Prace interwencyjne			
5.	Staże (Fundusz Pracy)	1835	7.654.373	2016-2020
6.	Staże DROGI-MOSTY-RZEKI	11	69.824	2020
7.	Staże (Rezerwa Ministra)	201	792.088	2017-2019
8.	Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych w regionach wysokiego bezrobocia	20	116.372	2020
9.	Szkolenia grupowe	185	761.980	2016-2019
10.	Szkolenia indywidualne	71	161.120	2016-2020
11.	Szkolenia z Rezerwy Ministra	5	19.754	2016
14.	Razem	2950	15.574.253	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 35. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 2.

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (rok, lata)
1.	Krajowy Fundusz Szkoleniowy	1317	4.538.874	2016-2019
2.	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp.	249	2.518.590	2016-2019
3.	Rezerwa Ministra	35	695.059	2018
4.	Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy	240	2.582.552	2016-2020
5.	Rezerwa Ministra	25	499.084	2018
6.	Prace społecznie użyteczne	254	334.317	2016-2020
7.	Koszty studiów podyplomowych	39	110.305	2016-2019
Razem		2159	11.278.781	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 36. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 3. Regionalny Program Operacyjny. „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia w powiecie kraśnickim IV, V".

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (lata)
1.	Staż POWER/POWER III, IV	542	3.302.081	2016 i 2018
2.	Regionalny Program Operacyjny	211	1.467.919	2016 i 2018
3.	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej POWER	47	989.132	2016 i 2018
4.	Program Regionalny	5	100.000	2018
5.	Bony szkoleniowe POWER	83	321.650	2016 i 2020
6.	Szkolenia indywidualne POWER	104	36 136,00 zł	2016
	Razem	992	6.216.918	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 37. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 4. Regionalny Program Operacyjny. „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia w powiecie kraśnickim IV, V".

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (lata)
1.	Szkolenia (RPO)	40	52.000	2016
2.	Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy (RPO)	73	1.455.182	2018 i 2019
3.	Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy (RPO Wiedza, Edukacja, Rozwój)	12	240.000	2019
	Razem	125	1.747.182	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Tabela 38. Osoby bezrobotne lub poszukujące pracy niepełnosprawne niepozostające w zatrudnieniu.

Lp.	Nazwa	Liczba osób aktywizowanych	Wartość środków przeznaczonych na wsparcie	Okres wsparcia (lata)
1.	Finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu (art.11)	37	199.848	2016-2020
Razem		37	199.848	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Zadania Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku w latach 2016-2020 r. zostały skoncentrowane na realizacji działań, które w sposób systematyczny ożywiały rynek pracy Podejmowane działania uwzględniały między innymi wsparcie dla osób w wieku 50+, młodzieży do 30 roku życia rozpoczynającej karierę zawodową, czy wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku postawił na profesjonalizację działań publicznych służb zatrudnienia poprzez wzmocnienia kadrowe i kompetencyjne, kształtowanie nowych relacji na rynku pracy - rozwój współpracy pomiędzy publicznymi służbami zatrudnienia a prywatnymi agencjami zatrudnienia, pracodawcami oraz pomocą społeczną, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi.

4.4.2. ANALIZA SWOT. RYNEK PRACY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Realizacja licznych inicjatyw społecznych ograniczających zjawisko bezrobocia (Ekonomia społeczna i solidarna); • Systematyczne upowszechnianie różnych form aktywizacji bezrobotnych; • Udział PUP w pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie wielu form wsparcia bezrobotnych; • Kompetentna kadra PUP bezpośrednio współdziałająca z osobami bezrobotnymi i pracodawcami; • Aktywność ośrodków pomocy społecznej w łagodzeniu skutków bezrobocia; • Wykorzystanie dostępnych funduszy strukturalnych; • Wzrost zainteresowania samozatrudnieniem wśród osób bezrobotnych; • Funkcjonowanie wielu jednostek edukacji zawodowej; • Funkcjonowanie strefy ekonomicznej zachęcającej przedsiębiorców do lokowania produkcji; • Korzystny układ połączeń komunikacyjnych na osi północ-południe; • Duża dostępność do staży pracy, które umożliwiają zdobycie doświadczenia pracowniczego; • Wspieranie rozwoju lokalnych firm ze strony samorządu gminnego; • Wypracowana współpraca z partnerami społecznymi w sferze zatrudnienia;	• Wzrost bezrobocia wśród grupy osób długotrwale bezrobotnych; • Wzrost bezrobocia wśród grupy osób do 25 roku życia; • Wzrost bezrobocia wśród osób zamieszkałych na wsi; • Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym; • Dziedziczenie bezrobocia; • Brak ciekawych ofert pracy ze strony lokalnych przedsiębiorców; • Ograniczone możliwości kontynuowania aktywności zawodowej dla seniorów; • Mało dynamiczna edukacja młodego pokolenia w zakresie wiedzy związanej z przedsiębiorczością; • Brak postrzegania korelacji biedy z ubóstwem.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Podniesienie umiejętności analizy rynku pracy przez osoby bezrobotne; • Tworzenie nowych miejsc pracy poprzez napływ kapitału zewnętrznego; • Wprowadzenie systemu skutecznej zmiany kwalifikacji zawodowych; • Zdynamizowanie procesu preorientacji zawodowej; • Możliwość dynamicznego aktywizowania zawodowego kobiet i osób z niepełnosprawnościami; • Współpraca interdyscyplinarna na rzecz wzrostu zatrudnienia; • Fundowanie stypendiów dla studentów kierunków prorozwojowych; • Stałe obserwowanie i diagnozowanie potrzeb lokalnego rynku pracy.	• Wzrost poziomu bezrobocia; • Wystąpienie nagłych zjawisk o charakterze globalnym (COVID-19); • Akceptacja w środowisku wiejskim bezrobocia i jego dziedziczenia; • Wzrost stopy bezrobocia we wszystkich grupach mieszkańców powiatu; • Rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w grupie osób długotrwale bezrobotnych; • Brak powiatowej koncepcji rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej; • Obecność zjawiska nielegalnego zatrudnienia; • Rozwój patologii społecznej spowodowany zwiększającym się bezrobociem; • Rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w grupach długotrwale bezrobotnych.

4.4.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: RYNEK PRACY

Priorytet 4: Ograniczenie zjawiska bezrobocia

Cel szczegółowy: Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych.

4.4.4. PROGRAM DZIAŁANIA

PROGRAM PROMOCJI ZATRUDNIENIA ORAZ AKTYWIZACJI LOKALNEGO RYNKU PRACY

Opis i uzasadnienie programu

Jednym z najważniejszych, ze względu zarówno na zakres występowania, jak i na skutki i konsekwencje problemów społecznych występujących na terenie powiatu kraśnickiego jest bezrobocie. Przeprowadzona diagnoza środowiska lokalnego, jak i ogólne rozeznanie świadczy o tym, że jest to szczególnie niebezpieczny problem społeczny ponieważ przyczyniając się do zubożenia materialnego rodziny, implikuje tak negatywne skutki jak jej dezintegracja, minimalizacja siły wsparcia emocjonalnego i solidarności między jej członkami, zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii społecznych. Argumentacją dla rozwoju inicjatyw ukierunkowanych na zredukowanie stopy bezrobocia jest zatem nie tylko aspekt finansowy tego problemu – konieczność ponoszenia pokaźnych kosztów pomocy społecznej skierowanej do bezrobotnych, ale również stwierdzony silny związek między bezrobociem a możliwością pojawienia się zjawisk patologicznych, świadomość prawdopodobieństwa pojawienia się innych potencjalnych zagrożeń wywołanych bezrobociem – realna perspektywa zaistnienia innych problemów społecznych. Poszerzające się obszary niedostatku materialnego spowodowanego bezrobociem mogą być bowiem przyczyną narastania zjawisk społecznie niepożądanych, mogą wyzwalać szeroko rozumiane zachowania patologiczne. Długotrwałe pozostawanie bez pracy może stymulować proces dezintegracji życia rodzinnego aż do przemocy fizycznej i psychicznej. Wpływ bezrobocia na kształtowanie się ubogiej warstwy społeczeństwa potwierdza liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej korzystających z niej właśnie z tytułu pozostawania bez pracy. Wszystkie pejoratywne konsekwencje towarzyszące występowaniu bezrobocia powinny być podstawą do podjęcia działań mających na celu ograniczenie jego występowania.

Oprócz stymulowania rozwoju gospodarczego, podstawową formy przeciwdziałania bezrobociu są świadczenia Powiatowego Urzędu Pracy – szeroko uwzględnione zarówno w diagnozie środowiska lokalnego, jak i w konkretnych zadaniach strategicznych. Ważną rolę do spełnienia ma w tym zakresie również system pomocy społecznej. Pomoc społeczna staje się obecnie instytucją, która przyjmuje na siebie ciężar pomagania osobom pozostającym bez prawa do zasiłku. Nie mając bezpośrednich możliwości oddziaływania na rozmiary bezrobocia, styka się bezpośrednio z jego skutkami, sprowadzając oddziaływania najczęściej do pomocy materialnej. Pomoc dla bezrobotnych nie może się jednak ograniczać

jedynie do świadczeń finansowych. Konieczne jest także prowadzenie intensywnej pracy socjalnej, której celem będzie kształtowanie u bezrobotnych odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do samodzielnego życia w obecnej rzeczywistości. Szczególny nacisk należy położyć na uczenie prowadzenia gospodarstwa domowego w nowej sytuacji, racjonalnego gospodarowania ograniczonymi środkami finansowymi oraz planowanie najbliższej przyszłości własnej rodziny.

Osoby bezrobotne oraz ich rodziny dotyka wiele ograniczeń w zakresie funkcjonowania społecznego. Sytuacja bezrobocia wywołuje także wiele napięć w sferze życia psychicznego jednostki. Rozwiązaniem dla tej części problemów staną się grupowe formy pomocy takie jak grupy samopomocowe, treningi interpersonalne (również prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy).

Konstruowanie lokalnych programów dla osób bezrobotnych aktywizujących i wspierających osoby znajdujące się bez pracy jest obecnie koniecznością. Oddziaływania skierowane do lokalnych środowisk i budowanie systemu wsparcia, w tym sąsiedzkiego i samopomocowego jest wyzwaniem dla służb społecznych. Działania te powinny przebiegać w ścisłej współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, w sposób skoordynowany prowadząc wspomaganie osób bezrobotnych w uzyskaniu pracy oraz przeciwdziałając emocjonalnym kryzysom towarzyszącym długotrwale bezrobotnym. Bardzo ważne jest też kształcenie i szkolenie służb społecznych pod kątem przygotowania ich do prowadzenia programów wsparcia osób pozostających bez pracy, będących klientami pomocy społecznej.

Cel szczegółowy: Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych.

KARTA PROGRAMU

Cel szczegółowy	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych.
Kierunki działań	• Organizowanie szkoleń zawodowych zwiększających szanse na uzyskanie zatrudnienia; • Pozyskiwanie środków finansowych na realizacje wsparcia aktywizującego osoby bezrobotne; • Prowadzenie systemowej aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych; • Określenie i prowadzenie współpracy z gminami w zakresie organizacji działań interwencyjnych o charakterze reintegracyjnym; • Analiza skuteczności kształcenia zawodowego w świetle potrzeb

	lokalnego rynku pracy.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku; • Jednostki oświatowe kształcenia zawodowego.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba nowych miejsc pracy powstałych w wyniku wsparcia służb powiatowego urzędu pracy; • Liczba nowych kierunków kształcenia zawodowego w szkołach prowadzonych przez powiat kraśnicki; • Liczba osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą; • Liczba bezrobotnych objęta różnymi formami aktywizacji zawodowej.
Źródła finansowania	Środki finansowe Unii Europejskiej, środki finansowe MRiPS

4.5. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.

4.5.1. DIAGNOZA

Organizacje pozarządowe są współcześnie ważnymi podmiotami życia publicznego. Ich rozwój nastąpił po roku 1989. Szybko stały się synonimem społeczeństwa obywatelskiego. Kolejne lata przyniosły ich ilościowy wzrost, a jakościowe przemiany zapoczątkowane zostały z chwilą przyjęcia ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Organizacje pozarządowe jako organizacje użyteczności publicznej wypracowały sobie wysoką programową i organizacyjną niezależność oraz różne style i modele współpracy z administracją samorządową. Proces ten trwał wiele lat, a jego rezultatem był ogłoszony i rekomendowany organizacjom pozarządowym podręcznik pod nazwą „Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych". W świadomości społeczności lokalnych dosyć dokładnie postrzegana jest i wysoko ceniona działalność organizacji pozarządowych.

Istota funkcjonowania organizacji pozarządowej polega na prowadzeniu działalności na rzecz całego społeczeństwa, określonej społeczności, bądź też na rzecz pewnej grupy osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, powiązanej więzami społecznymi, wspólnotą warunków życia lub tradycjami. Działalność statutowa takiego podmiotu musi w całości mieścić się w jednej ze sfer zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Dane Stowarzyszenia Klon/Jawor udostępnione na dzień 30 września 2020 roku wskazują, że na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało ogółem 8983 organizacji pozarządowych (fundacje i stowarzyszenia, w tym ochotnicze straże pożarne), co lokowało Lubelszczyznę na 9. miejscu w Polsce pod względem liczby organizacji.

Liczba podmiotów zaliczanych do III sektora na 10 tys. mieszkańców w województwie lubelskim systematycznie wzrasta. W roku 2012 było ich 22, w roku 2014 już 23, w 2016 roku liczba ta wynosiła 24, następnie w roku 2018 jest to 39 organizacji, a w roku 2020 liczba organizacji wynosi 43 (opracowanie własne na podst. danych systemu Strateg na dzień 30.09.2020 r.). Wskaźnik ten jest powyżej wartości średniej dla kraju wynoszącej w 2016 r. 24, a obecnie 43 organizacje na 10 tys. mieszkańców.

Organizacje pozarządowe w powiecie kraśnickim

Na terenie powiatu kraśnickiego działa około 500 organizacji pozarządowych. To liczba, która utrzymuje się od kilku lat na tym samym poziomie. Można mówić, że systematyczną aktywność prowadzą organizacje pozarządowe działające w następujących sferach zadań publicznych: pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa, ochrony i promocji zdrowia, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy, działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, turystyki i krajoznawstwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego, ratownictwa i ochrony ludności, promocji i organizacji wolontariatu, działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Podstawą współpracy samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi są corocznie przyjmowane przez Radę Powiatu programy współpracy. Wytyczają one kierunki działań, tworząc warunki do współpracy na zasadach określonych w ustawie. Współpraca Powiatu Kraśnickiego z organizacjami pozarządowymi w okresie ostatnich kilku lat dotyczyła takich dziedzin jak: piecza zastępcza, promocja zdrowia, kultura, sport, turystyka, promocja powiatu, ochrona środowiska, bezpieczeństwo publiczne, wsparcie osób niepełnosprawnych i polegała na zlecaniu realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dofinasowania z budżetu powiatu na wsparcie realizacji tych zadań.

Aktywność społeczna organizacji pozarządowych polega na realizacji wielu inicjatyw programowych adresowanych do społeczności lokalnej. Ilustracją zakresu swojej obecności w środowisku lokalnym były organizowane w latach 2016-2018 powiatowe spotkania organizacji pozarządowych, którym nadano formułę otwartego forum „trzeciego sektora" z mieszkańcami naszego powiatu.

Pierwsze forum zostało połączone z organizacją w dniu 30 listopada 2016 roku konferencji naukowej „*Współpraca samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi*”. Podczas konferencji poddano analizie doświadczenia związane ze współpracą samorządu terytorialnego wszystkich szczebli z organizacjami pozarządowymi. Była to próba ustalenia jak ta współpraca w rzeczywistości się układa, jakie są argumenty przemawiające za tą współpracą oraz jakie bariery ją utrudniają, a ponadto ukazanie roli tej współpracy w realizacji zadań publicznych oraz określenie kierunków i tendencji rozwojowych na przyszłość. Podczas konferencji pracownicy naukowi wyższych uczelni oraz praktycy działalności organizacji pozarządowych wygłosili wiele referatów. Zasadnicza inicjatywa czyli „*I Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego*” odbyło się w dniu 1.XII. 2016 r. Po nim odbyła się Gala Wolontariatu. Forum było miejscem prezentacji dorobku organizacji oraz wymiany doświadczeń liderów tych organizacji.

Drugie forum w dniach 17 i 18 listopada 2017 r. również zostało połączone z organizacją w dniu 17 listopada 2017 roku konferencji naukowej pn. „*Pomoc społeczna w Polsce – współczesne uwarunkowania i tendencje rozwojowe*”, z udziałem środowiska pracowników jednostek pomocy społecznej, którzy wysłuchali jednego z wielu referatów pod tytułem „*Współpraca samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi w obszarze pomocy społecznej. Analiza na przykładzie powiatu kraśnickiego”.*

III Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego odbyło się w dniu 16 września 2018 r. W tym dniu spotkało się prawie pięćdziesiąt organizacji pozarządowych, które zaprezentowały swój dorobek i promowały aktywność prowadzoną w różnych sferach działalności pożytku publicznego.

Odwiedzający forum mogli obejrzeć albumy z fotografiami dokumentującymi działalność poszczególnych organizacji. Prezentowano filmy, puchary i trofea, wydawnictwa książkowe, eksponaty związane z profilem działalności danej organizacji, sprzęt sportowy, ręcznie wyrabiane produkty. Udzielane były porady z zakresu promocji zdrowia. Można było ocenić wyroby pań z kół gospodyń wiejskich, które na swoich stołach prezentowały domowe przysmaki, soki, ciasta, kiszone ogóreczki, nalewki i pierożki. Przygotowano szeroką ofertę lokalnych cydrów i miodów. Demonstrowano fachowe udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej. Miłośnicy koni mogli podziwiać stroje i wyposażenie do jazdy konnej. Wiele osób z uznaniem wypowiadało się o dorobku kraśnickich kolekcjonerów i młodych entuzjastów robotyki, mechatroniki i nauk ścisłych z drużyny SPICE GEARS, która prezentowała na Forum swojego robota. Podziwiano wyroby rękodzielnicze osób niepełnosprawnych wytworzone w ramach zajęć rehabilitacyjnych prowadzonych w domach pomocy społecznej, w środowiskowym domu samopomocy i warsztacie terapii zajęciowej.

Przeprowadzono konkurs kulinarny dla kół gospodyń wiejskich. W programie Forum nie zabrakło miejsca na prezentacje artystyczne w wykonaniu uczniów Szkoły Muzycznej

I Stopnia im. Kompozytorów Polskich w Kraśniku, członków stowarzyszenia „Senior na czasie” i zespołu „Fantazja” działającego w ramach stowarzyszenia *Wokół Księżomierzy i Aleksandrowa*. W ciągu trzech lat na Forum gościły następujące osoby:

- Pani Halina Rowicka-Kalczyńska - aktorka filmowa, teatralna i telewizyjna, m.in. odtwórczyni roli Ewy Talar w serialu „Dom”, która jest też wiceprezesem Fundacji Sue Ryder;
- Pan Jerzy Janeczek – aktor teatralny i filmowy, m.in. odtwórca roli Witii Pawlaka w filmie „Sami swoi”;
- Ojciec dr Filip Leszek Buczyński, założyciel i Prezes Lubelskiego Hospicjum dla Dzieci im. Małego Księcia w Lublinie; franciszkanin, psychoterapeuta; certyfikowany psychoonkolog i superwizor Polskiego Towarzystwa Psychoonkologicznego;
- Pan Jerzy Rogalski - aktor Teatru im. Juliusza Osterwy w Lublinie.

Forum było inicjatywą, która połączyła w sobie kilka działań adresowanych do szerokiego grona osób aktywnie działających w organizacjach pozarządowych, do osób wspierających w swoim działaniu lokalne wspólnoty obywatelskie i do mieszkańców naszego powiatu.

Powiat kraśnicki w wielu formach wspiera aktywność III sektora, zarówno finansowej – poprzez zlecanie zadań w drodze otwartych konkursów i innych trybów ustawowych, jak i pozafinansowej (np. wymiana informacji, konsultowanie aktów prawa miejscowego, udostępnianie zasobów lokalowych). W ostatnich latach dzięki wsparciu finansowemu powiatu możliwa była realizacja przez lokalne organizacje pozarządowe wielu interesujących projektów, w ramach których odbywały się festyny, imprezy integracyjne, warsztaty edukacyjne i artystyczne oraz turnieje sportowe dla mieszkańców. Corocznie Rada Powiatu uchwala „Program współpracy Powiatu Kraśnickiego z organizacjami pozarządowymi”. Na realizację programu w latach 2016-2020 powiat przeznaczył środki finansowe w wysokości ponad 10 mln zł, co jest kwotą znaczną, gdyż ilustruje ona jak duży był związek tych środków ze środkami uwzględnianymi w corocznych planach dochodów budżetu powiatu.

Analizując obszar aktywności społecznej i obywatelskiej, należy również podkreślić udział mieszkańców powiatu kraśnickiego w wyborach powszechnych czy zaangażowanie lokalne w tworzenie budżetu obywatelskiego.

Organizacje pożytku publicznego

Miarą obecności organizacji pozarządowej w środowisku jest posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego. Status ten uprawnia do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za 2020 rok zgodnie z art. 27a ust. 1 i 3 ustawy z dnia

24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wg danych na dzień 14 stycznia 2021 r. na terenie powiatu kraśnickiego takimi organizacjami są[21]:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Studziankach, gmina Zakrzówek;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gościeradowa w Gościeradowie;
- Kraśnickie Towarzystwo Edukacyjne w Kraśniku;
- Koło Koleżeńskie 24 Pułku Ułanów w Kraśniku;
- Centrum Wolontariatu w Kraśniku;
- Fundacja „Za bramą" w Kraśniku;
- Stowarzyszenie Szkoła Przyszłością w Gościeradowie;
- Stowarzyszenie "Opoka" w Kraśniku;
- Kraśnickie Stowarzyszenie "Aktywna Integracja" w Kraśniku;
- Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Annopol "Szansa" w Annopolu.

Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej działa od września 2008 r. na terenie dziewięciu gmin powiatu kraśnickiego. Aktywność stowarzyszenia ukierunkowana jest na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Stowarzyszenie pobudza aktywność społeczności lokalnej poprzez czynny udział w wydarzeniach promujących i kultywujących dorobek powiatu kraśnickiego.

Dzięki LGDZK zwiększa się poziom zatrudnienia na terenie powiatu kraśnickiego i zaangażowanie społeczności lokalnej. Promowane są walory powiatu kraśnickiego zarówno turystyczne jak i kulinarne. Stowarzyszenie animuje gospodarstwa agroturystyczne, gospodarstwa tematyczne. Poprzez wiele projektów finansowanych ze źródeł wojewódzkich i krajowych organizowane są szkolenia, warsztaty, imprezy, wyjazdy studyjne, podczas których mieszkańcy powiatu poznają zasady funkcjonowania gospodarstw rolnych.

W październiku 2017 r. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej za swoje wieloletnie zasługi w promowaniu powiatu kraśnickiego oraz produktów regionalnych związanych z Ziemią Kraśnicką otrzymało główną nagrodę w kategorii „Organizacja Pozarządowa". Współpracuje z organizacjami z całej Polski przez co promuje Ziemię Kraśnicką i region lubelski tworząc dobrą płaszczyznę do realizacji wielu przedsięwzięć. Animuje działalność kół gospodyń wiejskich, które w społecznościach lokalnych realizują wiele działań integracyjnych o charakterze wielopokoleniowym. Dotyczą one promocji zdrowia, upowszechniania tradycji i kultury ludowej, budowania dobrych relacji sąsiedzkich.

[21] https://www.niw.gov.pl/opp/wykaz-opp/ ,dostęp: 28.01.2021.

Na prowadzenie tej działalności koła otrzymywały granty finansowe pozwalające w pełnym zakresie zrealizować inicjatywy własne.

Tabela 39. Wykaz Kół Gospodyń Wiejskich działających w gminach powiatu kraśnickiego w roku 2020.

Lp.	JST	Liczba KGW	Szacunkowa liczba uczestników działań	Ważniejsze inicjatywy na rzecz środowiska
1.	Miasto i Gmina Annopol	3	300	„**Zdrowie, ruch, ćwiczenia – aerobik życie nasze zmienia**" – grant od LGD. Udział w „**Gali 150-lecia KGW"** w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
2.	Miasto i Gmina Urzędów	17	50	Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
3.	Gmina Kraśnik	12	250	Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
4.	Gmina Gościeradów	5	430	Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
5.	Gmina Dzierzkowice	4	380	Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
6.	Gmina Wilkołaz	7	420	„**STOP STRES – jak nie dać się pokonać współczesnym chorobom cywilizacyjny**" – grant od LGD; „**W zdrowym ciele zdrowy duch, - wpływ racjonalnego odżywiania i aktywności fizycznej na zdrowie człowieka**" - grant pozyskany od LGD. Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
7.	Gmina Zakrzówek	8	400	„**Żyj zdrowo i aktywnie**" – grant od LGD. Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**".
8.	Gmina Szastarka	1	150	Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**" w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu**

				Kraśnickiego”.
9.	Gmina Trzydnik Duży	12	200	„**Aktywnie po zdrowie**” – grant od LGD. Udział w Gali 150-lecia KGW w 2017 r. Udział w „**Festiwalu Kulinariów i Sztuki Ludowej**” w Kraśniku w latach 2013-2019. „**Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego**”.

Źródło: dane LGDZK w Kraśniku.

Lubelskie Forum Inicjatyw Pozarządowych

W dniach 22-23 września 2020 roku w Lubelskim Centrum Konferencyjnym w Lublinie odbyła się VII edycja Lubelskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych 2020 oraz Konwent - Regionalna Sieć Współpracy Organizacji Pozarządowych z Samorządem Terytorialnym.

Podczas Forum 2020 i Konwentu mówiono o wielu aktualnych sprawach ważnych dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Organizacje pozarządowe nieprzypadkowo określa się III Sektorem - pozarządowym, ponieważ są tak samo ważne jak I Sektor – publiczny i II Sektor – prywatny. Jednak, aby sektor pozarządowy mógł mieć znaczący wpływ na rozwój Lubelszczyzny i społeczeństwa obywatelskiego, to musi być obecny w przestrzeni publicznej. Temu służy corocznie organizowane Lubelskie Forum Inicjatyw Pozarządowych. Integralną częścią LFIP 2020 i Konwentu była uroczysta Gala III Sektora, podczas której wręczono „**Nagrody Trzeciego Sektora**” przyznane przez Radę Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego dla organizacji pozarządowych, samorządów i przedsiębiorców z województwa lubelskiego. Wśród nagrodzonych i wyróżnionych są przedstawiciele powiatu kraśnickiego.

- W kategorii „Samorząd wspierający działania trzeciego sektora Województwa Lubelskiego 2019” wyróżnienie otrzymała Gmina Urzędów;
- Nagrodę w kategorii „Osobowość Trzeciego Sektora Województwa Lubelskiego 2019” otrzymał Pan Mariusz Szczepanik – wójt gminy Gościeradów
- W kategorii „Organizacja pozarządowa promująca Trzeci Sektor i Województwo Lubelskie 2019 (Mały Ambasador)” wyróżnienie otrzymała Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej.
- W kategorii „Wolontariusz roku 2019” wyróżnienie otrzymali młodzi wolontariusze: Maria Stepaniuk i Damian Krasiński.

Działalności Rady Pożytku Publicznego

Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku jest zespołem osób, które w sposób formalny są przedstawicielami organizacji pozarządowych i właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Rada ma charakter konsultacyjno–doradczy i jest ważnym instrumentem w tworzeniu i wzmacnianiu dialogu obywatelskiego oraz kreowaniu

polityk publicznych na danym terenie. W swoich założeniach rada pożytku publicznego ma wzmacniać proces partycypacji społecznej w powiecie kraśnickim. Rady tworzone są na wniosek organizacji pozarządowych i funkcjonują w oparciu o posiadany regulamin pracy.

Zasadniczą rolą członków rady jest wyrażanie opinii w kwestiach dotyczących nie tylko bezpośrednio sektora organizacji pozarządowych, ale także podstawowych zadań publicznych samorządu. Członkowie rady z organizacji pozarządowych powoływani są zatem do tego, by reprezentować III sektor w debacie o wielu kwestiach mających wpływ na jakość funkcjonowania życia społeczno-gospodarczego. Członkowie PRDPP zobowiązani są do tego, by wyrażać opinie środowiska, które reprezentują, a nie jedynie swoje własne. Przywilejem i obowiązkiem Rady oraz poszczególnych jej członków jej więc swoiste pośredniczenie pomiędzy III sektorem a samorządem, który tej opinii oczekuje. By tak się stało w praktyce, konieczne jest podejmowanie cyklicznych działań umożliwiających dialog obywatelski Powiatowej Rady Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku ze środowiskiem.

Taki dialog winien być prowadzony na wielu płaszczyznach. Pierwsza płaszczyznę wskazują rozwiązania ustawowe. Kolejną rolą jest tworzenie płaszczyzny dialogu w celu umożliwienia przedstawicielom środowiska pozarządowego korzystania z prawa do kształtowania opinii rady, w odniesieniu do żywotnych spraw i interesów organizacji pozarządowych. Z doświadczenia wiemy, że partycypacja obywatelska nie jest enumeratywnym katalogiem form i metod współpracy. I dlatego należy korzystać z każdej możliwej sytuacji, która pozwoli na zastosowanie możliwych metod i technik. Za punkt wyjścia takiego rozumowania należy przyjąć kryterium społecznej korzyści dla stron dialogu.

Rozwój wolontariatu

Korzyści społeczne wynikające z angażowania się obywateli w wolontariat są szczególnie cenne. Wolontariat pozwala m.in. na zdobywanie nowych kompetencji zawodowych i społecznych, pozostawanie aktywnym społecznie po utracie zatrudnienia lub przejściu na emeryturę czy rentę oraz budowanie więzi i kapitału społecznego w lokalnych społecznościach. Biorąc pod uwagę cele dotyczące budowy kapitału społecznego o charakterze rozwojowym, sformułowane w raporcie *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe* oraz *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego na lata 2011–2020*, a także wdrażanie *Strategii Europa 2020*[22], należy uznać, że wolontariat stanowi szczególne wyzwanie dla Polski.

Analiza dotychczasowych badań dotyczących zaangażowania Polaków w wolontariat, pozwala na sformułowanie ogólnego wniosku, że poziom tej aktywności w Polsce jest

[22] *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączaniu społecznemu*, http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pd

relatywnie niski[23]. Nową inicjatywą w tym zakresie jest Korpus Solidarności. Jest to Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018 – 2030, którego celem jest wypracowanie i wdrożenie rozwiązań ułatwiających i zachęcających obywateli do systematycznego oraz długoterminowego angażowania się w wolontariat. Jest to pierwszy w historii Polski tak kompleksowy program wolontariatu, który jest skierowany do wielu grup, zarówno wolontariuszy jak i tych którzy organizują im wolontariat - organizacji, placówek, itd.

Korpus zachęca do wolontariatu, promuje go, a przede wszystkim proponuje wsparcie dla tych grup m.in. w postaci działań edukacyjnych, systemu benefitowego, narzędzi do organizacji wolontariatu. Program swoim zasięgiem obejmuje cały kraj, instytucją zarządzającą jest Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, którego ustawowym celem jest wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jest rządową agencją wykonawczą operującą programami, umożliwiającymi pozyskanie dotacji. Obecnie zarządza, bądź planuje uruchomienie pięciu programów mających za zadanie wspierać tworzenie się silnego społeczeństwa obywatelskiego[24].

Konkluzje Rady Unii Europejskiej. Rola wolontariatu w polityce społecznej

Polska z jednej strony odegrała istotną rolę w dotychczasowym procesie wzmacniania wolontariatu w Unii Europejskiej, m.in. poprzez wprowadzenie tej tematyki do programu polskiej prezydencji w czasie trwania Europejskiego Roku Wolontariatu (2011) jako jednego z wiodących zagadnień i aktywne dążenie do opracowania konkluzji zawierających konkretne rekomendacje na przyszłość, z drugiej zaś strony ma też do zaprezentowania dobre praktyki, często unikatowe w skali europejskiej, w zakresie nowych form wolontariatu, dostosowanych do możliwości i oczekiwań współczesnego społeczeństwa oraz w zakresie wspierania wolontariatu przez państwo.

W dniu 3 października 2011 r. Rada ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Spraw Konsumenckich zatwierdziła, wypracowane z inicjatywy polskiej prezydencji, konkluzje *Rola wolontariatu w polityce społecznej*. W konkluzjach państwa członkowskie UE potwierdzają znaczenie wolontariatu jako przejawu aktywności obywatelskiej. Podkreślają, że:

- wolontariat przynosi korzyści wolontariuszowi, poszczególnym społecznościom i ogółowi społeczeństwa oraz jest narzędziem służącym osobom fizycznym i stowarzyszeniom do rozwiązywania problemów, zaspokajania potrzeb ludzkich, społecznych, międzypokoleniowych i środowiskowych;

[23] M. Arczewska, G. Całek, E. Gliwicka, F. Pazderski, W. Rustecki, K. Bobek, *Długofalowa polityka rozwoju wolontariatu w Polsce*, Warszawa 2011.
[24] https://www.korpussolidarnosci.gov.pl/korpus-solidarnosci/ ,dostęp: 29.01.2021 r.

- wolontariat wyzwala potencjał osób dotkniętych wykluczeniem mogących stać się aktywnymi obywatelami dzięki wolontariatowi, który zwiększa ich poczucie sprawczości, a także przyczynia się do zmiany stereotypowego postrzegania tych osób przez społeczeństwo jako jednostek będących wyłącznie beneficjentami pomocy;
- wolontariat jest ważny dla podniesienia kompetencji i udoskonalenia umiejętności słabszych grup społecznych, które także mogą angażować się w wolontariat i w ten sposób lepiej integrować się społecznie;
- wreszcie, co ważne w obliczu kryzysu ekonomicznego, wolontariat przyczynia się do wzrostu gospodarczego.

Wolontariat w powiecie kraśnickim

Działalność trzeciego sektora w powiecie kraśnickim wspiera Centrum Wolontariatu w Kraśniku. W wyniku konsultacji z organizacjami społecznymi oraz władzami samorządowymi, zostało powołane Centrum Wolontariatu w Kraśniku. Celami organizacji jest działalność publiczna na rzecz rozwoju oraz propagowania wszelkich inicjatyw, postaw i działań sprzyjających pogłębianiu wiedzy i świadomości obywateli na temat wolontariatu i działalności pożytku publicznego, a także podejmowanie działalności w zakresie wychowania oraz organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Członkowie organizacji określili misję: wspieranie i inicjowanie szeroko pojętej aktywności obywatelskiej, realizowane w oparciu o wolontariat oraz poprzez otwarcie na wymianę wiedzy, doświadczeń i wspólne działania na polu inicjatyw społecznych. Prowadzono następujące szkolenia:

- „Zaczynamy od podstaw”. Co roku odbywają się szkolenia skierowane do kandydatów na wolontariuszy oraz wolontariuszy. W ramach tego szkolenia uczestnicy poznają podstawową wiedzą na temat wolontariatu, organizacji i aspektów prawnych. Zostają im przedstawione oferty i miejsca pracy społecznej;
- Bezpłatne warsztaty "Kreatywny animator". Co roku odbywają się zajęcia skierowane dla wolontariuszy, którzy chcą w przyszłości pracować jako animatorzy. Zajęcia pozwalają zdobyć dodatkową wiedzę i umiejętności: jak żonglować, animować grupy dzieci i imprezy zorganizowane. Program koncentruje się na pedagogice zabawy i cyrku;
- „Akademia Młodego Wolontariusza”. Przystąpienie w sierpniu 2019 r. do realizacji projektu długoterminowego. Realizatorem projektu jest Fundacja Centrum Rozwiązań Biznesowych z siedzibą w Lublinie. Projekt „Akademia młodego wolontariusza” realizowany jest na terenie województwa podkarpackiego, lubelskiego i świętokrzyskiego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na

lata 2014 - 2020 Oś Priorytetowa I. Osoby młode na rynku pracy, Działanie I.4 Młodzież solidarna w działaniu, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu jest podniesienie poziomu aktywności społecznych ważnych na rynku pracy osób młodych;

- „Korpus Solidarności – Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018 – 2030". Udział w projekcie od 2019 r. Jest to program wolontariatu długoterminowego, którego celem jest kompleksowe wsparcie rozwoju długofalowej relacji między wolontariuszem a placówką korzystającą z jego świadczeń. Program ma przyczynić się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez wypracowanie i wdrożenie rozwiązań, które będą ułatwiać i zachęcać do systematycznego oraz długoterminowego angażowania się obywateli w wolontariat. Program Korpusu Solidarności koncentruje się na czterech grupach odbiorców: wolontariuszach, organizatorach, koordynatorach i otoczeniu wolontariatu.

Programy wolontarystyczne

W okresie minionych lat Centrum Wolontariatu prowadziło systematyczne działania ukierunkowane na zdobycie i ugruntowanie wiedzy o charakterze i podstawach społecznego działania dla drugiego człowieka. Zrealizowane zostały następujące inicjatywy:

1. **Biuro Pośrednictwa Pracy dla wolontariuszy**

Biuro pośrednictwa było swoistą skrzynką kontaktową pomiędzy tymi, którzy potrzebują pomocy i wsparcia, a tymi, którzy chcą jej udzielać, czyli wolontariuszami. Prowadzona była ewidencja interesantów, dzięki czemu została utworzona baza informacyjna. Biuro było czynne od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-18.00.

2. **Spotkania Pokoleń**

Program realizowany co roku w Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku. Młodzież, która odpowiednio wcześniej została przeszkolona z zakresu wolontariatu współpracowała z mieszkańcami placówki. Pod „okiem" koordynatora odbywały się spotkania tematyczne i okazjonalne. Należy zaznaczyć, iż wolontariusze to osoby uczące się w szkole podstawowej, liceum, szkole zawodowej, pochodzący z powiatu kraśnickiego.

3. **Wolontariat szpitalny**

Program realizowany na oddziale dziecięcym w Szpitalu Powiatowym w Kraśniku. Sytuacja pandemiczna w 2020 r. nie pozwoliła na realizację tego działania. Ale chcemy nadal te współpracę kontynuować wzorem lat ubiegłych. Wolontariusze systematycznie odwiedzali dzieci i młodzież przebywające na oddziale, organizując im zabawy, puzzle, gry planszowe. Organizowali obchodzone wyjątkowe i ciekawe dni np. andrzejki, mikołajki, dzień Kubusia Puchatka, pluszowego misia. Wolontariusze chodzili do szpitalna na podstawie

podpisanego porozumienia o współpracy z Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Kraśniku z dnia 22 maja 2014 r.

4. **Wolontariat Szkolny**

Program dotyczy koordynowania Regionalną Siecią Szkolnych Klubów Wolontariusza. Ich siedziby i miejsca działalności zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 40. Sieć szkolnych klubów wolontariusza w powiecie kraśnickim.

Lp.	Miejscowość	Podmiot	Nazwa
1.	Kraśnik	Bursa Szkolna	SKW
2.	Kraśnik	Zespół Szkół nr 1	SKW
3.	Kraśnik	Zespół Szkół nr 2	SKW
4.	Kraśnik	Szkoły Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Kraśniku	SKW
5.	Łychów Gościeradowski	Szkoła Podstawowa w Łychowie Gościeradowskim	SKW
6.	Kraśnik	Zespół Szkół nr 3 w Kraśniku	SKW
7.	Ludmiłówka	Szkoła Podstawowa w Ludmiłówce	SKW
8.	Stróża	Szkoła Podstawowa ks. Stanisława Zielińskiego w Stróży	SKW
9.	Trzydnik Duży	Szkoła Podstawowa w Trzydniku Dużym	SKW
10.	Wilkołaz	Szkoła Podstawowa w Wilkołazie	SKW
11.	Annopol	Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Annopolu	SKW
12.	Kowalin	Szkoła Podstawowa w Kowalinie	SKW
13.	Kraśnik	Szkoła Podstawowa nr 5 im. H. Sienkiewicza w Kraśniku	SKW
14.	Urzędów	Zespół Szkół – Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Orląt Lwowskich w Urzędowie	SKW
15.	Leszczyna	Publiczna Szkoła Podstawowa w Leszczynie	SKW
16.	Olbięcin	Szkoła Podstawowa nr 1 w Olbięcinie	SKW
17.	Rzeczyca Ziemiańska	Szkoła Podstawowa w Rzeczycy Ziemiańskiej	SKW
18.	Rzeczyca Księża	Szkoła Podstawowa w Rzeczycy Księżej	SKW
19.	Kraśnik	Szkoła Podstawowa nr 6 im. Jana Pawła II w Kraśniku	SKW

Źródło: dane Centrum Wolontariatu w Kraśniku.

Od wielu lat Centrum Wolontariatu w Kraśniku realizuje wiele innowacyjnych projektów adresowanych do rodzin, w tym zagrożonych dysfunkcjami opiekuńczo-wychowawczymi. Podstawową inicjatywą jest prowadzenie *Świetlicy Środowiskowej „Słońce na dłoni”*, która wypełnia funkcję placówki opiekuńczo-wychowawczej wsparcia dziennego. Celem tego projektu jest zorganizowanie i zapewnienie opieki wychowawczej i edukacyjnej w czasie wolnym od zajęć szkolnych 25. wychowankom. Profil programowy świetlicy uwzględnia promowanie wśród wychowanków zdrowego stylu życia wolnego od nałogów, wyrównywanie szans edukacyjnych, rozwijanie pasji i zainteresowań.

Wychowawcy świetlicy stawiają akcent na kształtowanie osobowości wychowanków poprzez nabywanie umiejętności rozwiązywania konfliktów, zwiększenie samooceny, zmniejszenie problemów z zachowaniem, poprawę relacji w rodzinie, poprawę umiejętności interpersonalnych wychowanków. Prowadzona jest stała współpraca z rodziną dziecka;

W roku 2020 Centrum Wolontariatu w Kraśniku zrealizowało następujące projekty finansowane ze środków Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii miasta Kraśnik na rok 2020

- **„Cztery Pory Roku na Dziedzińcu”** - cel projektu to zapewnienie dzieciom opieki wychowawczej a szczególnie tym, które wychowują się w środowiskach nie zapewniających prawidłowych warunków do rozwoju;
- **„W świetlicy zdrowo i sportowo”** - cel projektu to zagospodarowanie czasu wolnego wychowankom Świetlicy Środowiskowej, zwiększenie zainteresowania sportem wśród wychowanków, ogólna poprawa kondycji fizycznej 25 wychowanków;
- **„Pomaluj mój świat”** - cel projektu to tworzenie przestrzeni do działań plastycznych, które rozwijają wyobraźnię, fantazję, twórcze myślenie wychowanków świetlicy, rozwijanie talentów plastycznych, rozwijanie wyobraźni ruchowo-przestrzennej na poszczególnych etapach rozwoju osobistego;
- **„Lubię siebie”** - cel projektu to prowadzenie zajęć o charakterze socjoterapeutycznym, które mają za zadanie wzmocnienie psychiczne uczestników warsztatów, naukę rozpoznawania emocji, kształtowanie umiejętności kierowania swoimi zachowaniami, naukę podejmowania odpowiedzialności za własne postępowanie, wyrabianie świadomości w zakresie podejmowania działań i aktywności w otoczeniu, kształtowanie świadomości i szczerości, współdziałania i współpracy, nawiązywania przyjaźni i relacji koleżeńskich;
- **Dzień Wolontariusza** - cel projektu to promowanie idei wolontariatu jako jednej z form profilaktyki w społeczności mieszkańców Kraśnika, wyróżnienie sylwetek wolontariuszy najprężniej działających w zakresie pomocy społecznej, zwrócenie uwagi jak ważnym elementem wychowawczym jest praca wolontariuszy;
- **Dzień Dziecka** - cel projektu to stworzenie atrakcyjnej i ciekawej oferty zabawy dla dzieci w czasie ich święta w Kraśniku, promowanie aktywności społecznej oraz idei wolontariatu w Kraśniku, umiejętność rywalizacji sportowej w czasie gier i zabaw zgodnie z zasadami fair-play, integracja podczas gier i zabaw sportowych dzieci w różnym wieku, edukacja poprzez zabawę.

Inny charakter miały inicjatywy adresowane do szerokiego grona mieszkańców powiatu kraśnickiego. Taką nową inicjatywą realizowaną w latach 2016-2020 jest:

- **Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększanie świadomości prawnej społeczeństwa**. W latach 2016-2020 Powiat Kraśnicki powierzył organizacji pozarządowej prowadzącej działalność pożytku publicznego realizację zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w drodze otwartego konkursu ofert, o którym mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego. W wyniku konkursu ofert do realizacji zadania wybrane zostało Centrum Wolontariatu w Kraśniku, któremu na podstawie umów powierzono prowadzenie

punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz przekazywano dotację zgodnie z zasadami gospodarowania finansami publicznymi. Punkty funkcjonowały w: Urzędzie Gminy Kraśnik, ul. T. Kościuszki 24, w Starostwie Powiatowym w Kraśniku, w budynku Wydziału Geodezji przy ul. Szpitalnej 2A, w Starostwie Powiatowym w Kraśniku, Al. Niepodległości 20, w Ośrodku Kultury w Urzędowie, ul. Dzikowskiego.

- oraz inicjatywa **Złota Rączka** - cel to wsparcie osób starszych, Seniorów 70+ w nieodpłatnej pomocy przy drobnych naprawach domowych. Program realizowany przez Miasto Kraśnik wspólnie z Centrum Wolontariatu w Kraśniku.

4.5.2. ANALIZA SWOT: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Liczna grupa organizacji pozarządowych angażujących się w rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych; • Liczne obszary problemów społecznych mogące stanowić źródło inspiracji programowej dla organizacji pozarządowych; • Obecność organizacji pozarządowych posiadających wieloletnie doświadczenie w działalności na rzecz społeczności lokalnej; • Formalne uregulowania współpracy pomiędzy samorządami a trzecim sektorem; • Systematyczny rozwój działalności wolontariackiej.	• Niestabilne zaplecze materialne organizacji; • Niewielka wysokość środków finansowych w samorządach na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe; • Sezonowość działania wielu organizacji; • Brak inicjatywy wielu organizacji w kreowaniu współpracy na poziomie powiatu; • Brak wykwalifikowanej kadry przygotowanej do pozyskiwania środków zewnętrznych; • Trudne warunki lokalowe organizacji, brak zasobów własnych o charakterze infrastrukturalnym.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Obecność wielu programów i źródeł finansowania ngo na poziomie centralnym; • Stale doskonalone rozwiązania prawne wspierające rozwój działalności organizacji; • Zwiększająca się corocznie oferta działań na szczeblu wojewódzkim i krajowym; • Zwiększająca się corocznie dostępność organizacji do różnych źródeł finansowania; • Możliwość zlecania organizacjom wielu zadań publicznych; • Profesjonalizacja działalności w kierunku prowadzenia odpłatnej działalności pożytku publicznego.	• Niewykorzystanie szansy angażowanie się niektórych organizacji w działalność lokalną; • Niska samoocena własnej działalności przez liderów organizacji; • Kryzys przywództwa w ngo; • Zanik inicjatywy i systematyczności w działaniu wielu organizacji; • Roszczeniowość wielu organizacji; • Brak dostępu do technologii cyfrowych wspierających działalność i zarządzanie organizacją.

4.5.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Priorytet 5: Aktywni obywatele i aktywne wspólnoty lokalne powiatu kraśnickiego

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie kompetencji organizacyjnych członków organizacji pozarządowych i osób współpracujących z trzecim sektorem;
- Wzrost liczby osób zaangażowanych w działalność społeczną;
- Zwiększenie zakresu realizacji zadań publicznych o charakterze wychowawczym przez organizacje pozarządowe.

4.5.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO

Opis i uzasadnienie programu

Przez ostatnie lata organizacje pozarządowe potwierdziły w wielu obszarach życia publicznego swoją obecność, akcentowaną wieloma cennymi i autonomicznymi inicjatywami. Prowadzą działalność dla dobra wspólnego, dla wartości które są spoiwem społecznej aktywności na rzecz spójności terytorialnej i społecznej. W kolejnych latach celowe jest wzmożenie współpracy samorządu i jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz zwalczania problemów społecznych. W wielu przypadkach organizacje zrobią to taniej i efektywniej oraz przy pomocy środków zewnętrznych dostępnych w wielu programach pomocowych o charakterze operacyjnym. Istotnym elementem rozwoju społecznego winno być zwiększenie poziomu aktywności obywateli i społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie sektora pozarządowego i inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego. Większy akcent należy postawić na współpracę lokalnych partnerów oraz wypracowanie modelu współpracy, który będzie uwzględniać interesy stron współpracy w celu rozwoju otwartości środowisk lokalnych na potrzeby ich mieszkańców. Ważnym elementem tej współpracy będzie wykorzystanie wszystkich zasobów lokalnych do ukazania korzyści ze wzajemnej współpracy. Winna ona dotyczyć: edukacji w zakresie budowania społeczeństwa obywatelskiego, edukacji dotyczącej podejmowania realizacji inicjatywy lokalnej, wzmacniania procesu wyłaniania liderów lokalnych, udziału przedstawicieli organizacji pozarządowych w pracach grup doradczych i eksperckich.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie kompetencji organizacyjnych członków organizacji pozarządowych i osób współpracujących z trzecim sektorem;
- Wzrost liczby osób zaangażowanych w działalność społeczną;
- Zwiększenie zakresu realizacji zadań publicznych o charakterze wychowawczym przez organizacje pozarządowe.

KARTA PROGRAMU

Cele szczegółowe	• Zwiększenie kompetencji organizacyjnych członków organizacji pozarządowych i osób współpracujących z trzecim sektorem; • Wzrost liczby osób zaangażowanych w działalność społeczną; • Zwiększenie zakresu realizacji zadań publicznych o charakterze wychowawczym przez organizacje pozarządowe.
Kierunki działań	• Promowanie lokalnych ngo i ich inicjatyw w społeczności lokalnej – stoiska forum; • Promowanie wolontariatu, poszerzanie wiedzy na jego temat i wspieranie rozwoju – Gala Wolontariatu; • Wybór i prezentacja sylwetek wolontariuszy działających w powiecie kraśnickim – Gala Wolontariatu; • Stworzenie płaszczyzny skupiającej przedstawicieli SKW, którzy promują i prowadzą grupy wolontariuszy; • Wspieranie rodziny w pełnieniu ich obowiązków oraz organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży; • Rozwijanie pasji młodych ludzi z zakresu animowania kulturą, rozbudzenie w nich nadziei na sukces oraz ożywienie społeczeństwa lokalnego poprzez zaangażowanie do aktywnych zmian.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• JST; • Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Kraśniku; • organizacje pozarządowe; • Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba inicjatyw o zasięgu lokalnym promujących organizacje pozarządowe; • Liczba nagrodzonych i wyróżnionych wolontariuszy; • Liczba działań aktywizujących z zakresu organizacji czasu wolnego; • Liczba i rodzaje działań animatorów kultury; • Liczba uczestników działań aktywizujących
Źródła finansowania	• JST; • Narodowy Instytut Wolności • organizacje pozarządowe; • samorząd województwa lubelskiego; • programy celowe w okresie finansowania 2021-2027; • fundacje

4.6. OBSZAR STRATEGICZNY: ZDROWIE

4.6.1. DIAGNOZA

We współczesnych rozważaniach na temat zdrowia i chorób człowieka przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych coraz częściej wskazują na złożoną naturę tych pojęć. Inspiracją dla takiego podejścia jest niewątpliwie definicja zdrowia zawarta w preambule konstytucji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) z 1946 roku. Definicja ta głosi, że „zdrowie jest pełnią fizycznego, psychicznego i społecznego dobrostanu człowieka, a nie tylko brakiem choroby lub niepełnosprawności" (WHO 1946)[25].

Ochrona zdrowia jest obszarem aktywności polityki społecznej, która co do założeń ma za zadanie zrealizowanie konstytucyjnego prawa do zdrowia i korzystania z usług służby zdrowia. Współcześnie istnieje coraz więcej dowodów na to, że zachowanie zdrowia zależy od wielu czynników, w tym od sytuacji społecznej i ekonomicznej jednostki oraz poszczególnych grup społecznych.

Zdrowie jest współcześnie postrzegane jako dobro indywidualne, kreowane na wiele sposobów, a jego stan zależy od państwowego systemu ochrony zdrowia w Polsce. System ten stoi w obliczu ogromnych wyzwań, związanych z poziomem finansowania publicznego, zapewnieniem pacjentom szerokiego i równego dostępu do świadczeń zdrowotnych, dostępnością do nowych technologii medycznych, profilaktyką chorób i zdrowiem publicznym, a także organizacją opieki nad pacjentami. System ten jest polem nieustannych reform, które mają odpowiedzieć na te wyzwania.

Rodziny, które znajdują się nisko w hierarchii społecznej, mają mniejsze szanse na długoletnie trwanie w zdrowiu. Niskie wykształcenie, słabe warunki mieszkaniowe, brak stałego zatrudnienia, brak trafnego wsparcia społecznego powoduje, że w tych rodzinach najczęściej dochodzi do licznych zachorowań i problemów zdrowotnych o długotrwałym charakterze. Rodziny te są często bezradne w poszukiwaniu sposobów poprawy swojej sytuacji.

W nadchodzących latach na zdrowie naszego społeczeństwa wpływ będą miały społeczności lokalne. Od ich zaangażowania w poznawanie i rozwiązywanie problemów zdrowotnych zależeć będzie stan zdrowia w poszczególnych środowiskach. Kluczowym elementem sprawnie funkcjonującego systemu promocji zdrowia jest efektywna współpraca lokalnych partnerów. Takim partnerem systemu ochrony zdrowia są placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego i organizacje pozarządowe.

Rozpoczęty na początku lat 90 proces decentralizacji spowodował, że zadania i cele polityki ochrony zdrowia weszły w zakres działań administracji samorządowej. Podstawą

[25] Walentynowicz-Moryl Katarzyna, *Społeczny wymiar zdrowia*, „Relacje. Studia z nauk społecznych" Uniwersytet Zielonogórski 2016, nr 1/2016.

działania powiatu jest ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym, która w art. 4 stwierdza, że *powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie promocji i ochrony zdrowia*. Zadania Powiatu w zakresie ochrony zdrowia precyzuje *ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*.

Reforma administracji terenowej z 1999 r. nadała wszystkim szczeblom administracji samorządowej szereg kompetencji w prowadzeniu polityki prozdrowotnej. Gmina i powiat jako wspólnoty mieszkańców są w stanie dobrze identyfikować lokalne problemy zdrowia publicznego ze względu na małą liczbę mieszkańców oraz znajomość lokalnej specyfiki zarówno ekonomicznej, społecznej, jak i kulturowej. Realizowane zadania mają na celu:

- poprawę jakości usług zdrowotnych i dostępu do nich przez zwiększenie efektywności systemu ochrony zdrowia;
- racjonalne wykorzystanie infrastruktury ochrony zdrowia;
- ograniczenie występowania otyłości, chorób układu ruchu i krążenia oraz patologii społecznej wśród młodzieży;
- zwiększenie sprawności i wydolności fizycznej oraz poprawa kondycji psychicznej społeczeństwa;
- zmniejszenie negatywnych skutków zdrowotnych wywołanych spożywaniem alkoholu, paleniem tytoniu i stosowaniem narkotyków.

Ochrona zdrowia. Przegląd wybranych danych publicznych

Podstawowym źródłem informacji o jednostkach opieki zdrowotnej jest sprawozdawczość Głównego Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Lublinie. Na podstawie tych informacji można zbudować obraz sytuacji w ochronie zdrowia, a na tej podstawie wyrobić społeczny pogląd na temat dostępności do świadczeń zdrowotnych przez mieszkańców powiatu kraśnickiego. Podstawowe dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 41. Ochrona zdrowia (wybrane dane statystyczne).[26]

ŁÓŻKA W SZPITALACH OGÓLNYCH, APTEKI OGÓLNODOSTĘPNE I PUNKTY APTECZNE (Stan w dniu 31 grudnia 2018 r.)			
Lp.	**Wyszczególnienie**	**WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE**	**POWIAT KRAŚNICKI**
1.	Łóżka w szpitalach ogólnych	10988	321
2.	Apteki ogólnodostępne	812	43
3.	Punkty apteczne	54	3
AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA (Stan w dniu 31 grudnia 2018 r.)			
Lp.	**Wyszczególnienie**	**WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE**	**POWIAT KRAŚNICKI**

[26] *Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2019.

1.	Przychodnie	1261	57
2.	Praktyki lekarskie	352	17
3.	Porady udzielone na 1 mieszkańca	8,1	7,7
4.	Porady lekarskie w tyś.	16059,0	693,7
5.	Porady stomatologiczne w tyś.	2360,8	54,6
ŻŁOBKI I KLUBY DZIECIĘCE (Stan w dniu 31 grudnia 2018 r.)			
Lp.	**Wyszczególnienie**	**WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE**	**POWIAT KRAŚNICKI**
1.	Żłobki	116	6
2.	Oddziały żłobkowe	2	-
3.	Kluby dziecięce	18	-
4.	Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych	5031	171
5.	Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych	6610	244

Źródło: Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy. Urząd Statystyczny w Lublinie. Lublin 2019.

Opublikowany przez WUS w Lublinie Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego, Lublin 2020[27] w dziale Ochrona zdrowia i pomoc społeczna zamieścił wybrane dane wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. będące obrazem posiadanych zasobów województwa lubelskiego w ochronie zdrowia.

Tabela 42. Ochrona zdrowia – podstawowe dane. Stan w dniu 31 grudnia 2019.

Wyszczególnienie	2015	2018	2019
Pracownicy medyczni			
Lekarze	5319	5239	5322
Lekarze dentyści	882	844	873
Pielęgniarki i położne	14271	13757	14007
Fizjoterapeuci	1534	1614	1753
Diagności laboratoryjni	478	558	629
Farmaceuci	1868	1854	1829
Ambulatoryjna opieka zdrowotna			
Przychodnie	1186	1261	1229
miasta	820	901	868
wieś	366	360	361
Praktyki lekarzy i lekarzy dentystów	414	352	327
miasta	243	201	186
wieś	171	151	141
Porady udzielone w ciągu roku w tys.	19122,9	18765,8	18879,8
lekarskie	16137,3	16404,9	16623,5
w tym w opiece zdrowotnej			
podstawowej	9727,2	10055,3	10266,9
specjalistycznej	6038,0	6003,7	5964,6
stomatologiczne	2985,6	2360,8	2256,3
Szpitale			
Szpitale ogólne	57	45	46
Łóżka	11307	10988	9984
Leczeni w ciągu roku na:	463,4	454,6	454,6

[27] *Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego*, Lublin 2020, str. 83.

10 tys. ludności	2162	2143	2152
1 łóżko	41,0	41,2	45,1

Źródło: Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy. Urząd Statystyczny w Lublinie. Lublin 2019.

Cechy systemu ochrony zdrowia

W Polsce system opieki zdrowotnej ma charakter systemu ubezpieczeniowego. Do życia powołano kasy chorych jako publiczne instytucje ubezpieczeniowe. Na mocy Ustawy z dnia 23 stycznia 2003 roku o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia utworzono centralę NFZ oraz 16 oddziałów, po jednym w każdym z województw. Uczestników systemu można podzielić na następujące kategorie:

- Świadczeniobiorców - czyli pacjentów;
- Instytucję ubezpieczenia zdrowotnego pełniącą funkcję płatnika - czyli Narodowy Fundusz Zdrowia;
- Świadczeniodawców: zakłady opieki zdrowotnej, które można podzielić ze względu na organ założycielski na publiczne (SPZOZ) oraz niepubliczne (NZOZ), praktyki lekarskie, lekarsko-dentystyczne, pielęgniarskie oraz położnych, apteki, innych świadczeniodawców.

Społeczne ubezpieczenie zdrowotne gwarantuje formalnie dostęp do szerokiego zakresu świadczeń opieki zdrowotnej, bez konieczności znaczącego współpłacenia. Pacjenci w Polsce dopłacają jednak do: leków, niektórych badań laboratoryjnych, usług stomatologicznych, sprzętu rehabilitacyjnego i świadczeń lecznictwa uzdrowiskowego.

Podstawowym aktem prawnym regulującym finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej jest Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Bardzo niewiele grup ludności jest zwolnionych z obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne. Większość środków publicznych przeznaczonych na ochronę zdrowia (83,5%) jest rozdzielana przez NFZ, który jest głównym płatnikiem w systemie.

Wojewódzkie oddziały NFZ są całkowicie odpowiedzialne za zawieranie kontraktów na świadczenia opieki zdrowotnej na terenie danego województwa.

Samorządy terytorialne są odpowiedzialne za określenie potrzeb zdrowotnych, dbałość o infrastrukturę opieki zdrowotnej, za promocję i profilaktykę zdrowotną (szczególnie w obszarze medycyny pracy, ochrony zdrowia psychicznego, problemów alkoholowych i konsumpcji wyrobów tytoniowych). Samorządy województw są odpowiedzialne za strategiczne planowanie ochrony zdrowia oparte na rozpoznaniu potrzeb zdrowotnych ich mieszkańców.

Prywatne wydatki na świadczenia medyczne

W ramach funkcjonujących rozwiązań w zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy powiatu kraśnickiego mają możliwość alternatywnego korzystania z innych usług zdrowotnych niż te, które są finansowane i dostępne w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Wysokość niepublicznego finansowania świadczeń medycznych świadczy o poziomie migracji pacjentów do sektora prywatnego, pośrednio wskazując na niewydolność systemu finansowanego publicznie. Zakupy świadczeń ze środków prywatnych pacjentów rosną z względnie stałą dynamiką od wielu lat, wyższą od wzrostu publicznych wydatków na zdrowie. Jest to pośredni dowód na to, iż dostęp do świadczeń finansowanych przez NFZ nie ulega poprawie.

Wykres 9. Wydatki NFZ w 2018 roku.

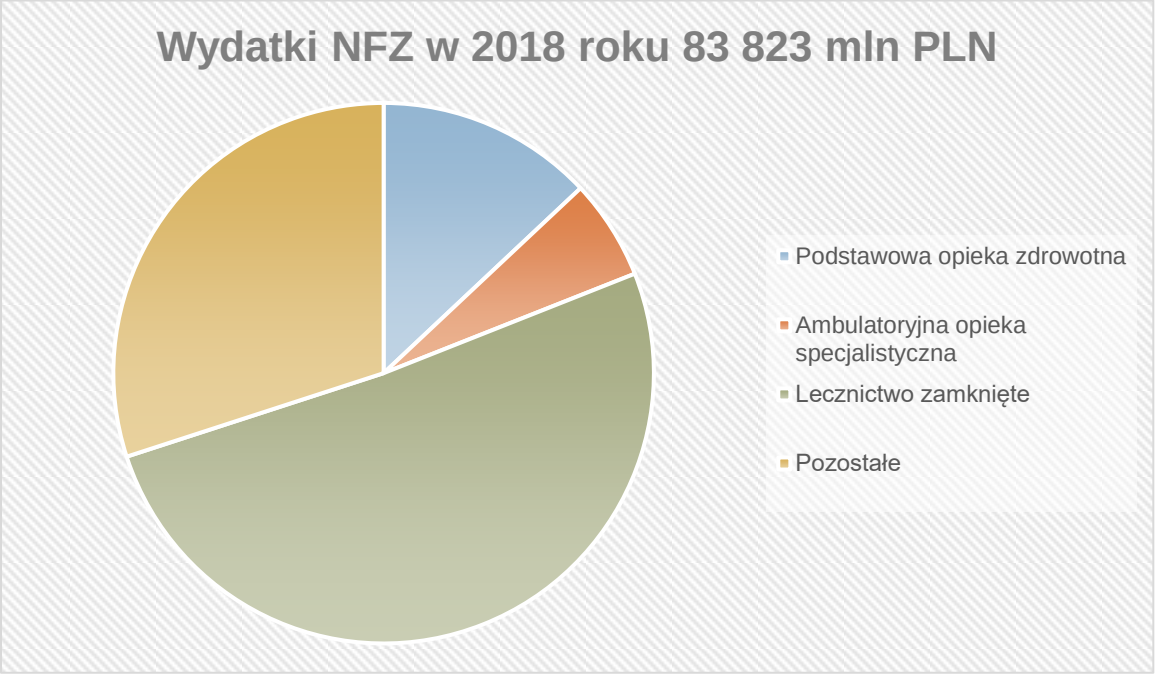

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Informacja o organizacji ochrony zdrowia na terenie powiatu kraśnickiego 2020

Na terenie powiatu kraśnickiego opiekę medyczną zapewniają zakłady opieki zdrowotnej, których działalność od 1 lipca 2011 roku reguluje ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej. Zakres i rodzaj udzielanych świadczeń zdrowotnych stosowny jest do zakresu zakontraktowanych usług przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Opieka w każdej dziedzinie zorganizowana jest przez funkcjonujące i ogólnodostępne

placówki medyczne rozmieszczone na terenie całego powiatu. Poniżej prezentujemy ich wykaz wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 roku.

Podstawowa opieka zdrowotna.

Na terenie miasta Kraśnika świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej udzielają następujące podmioty:

Tabela 43. Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej.

Lp.	Nazwa jednostki	Miejsce udzielania świadczeń
1.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Centrum Medycyny Rodzinnej”	Kraśnik, ul. Sikorskiego 11
2.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Doktor”	Kraśnik, ul. Narutowicza 1
3.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Koszary”	Kraśnik, ul. Tysiąclecia 3b
4.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk”	Kraśnik, ul. Urzędowska 44
5.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Lekarz rodzinny”	Kraśnik, ul. Towarowa 1
6.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Lekarz rodzinny”	Kraśnik, ul. Rumiankowa 6
7.	Przychodnia FŁT – Kraśnik S.A	Kraśnik, ul. Fabryczna 6
8.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medycyna Rodzinna” S.C.	Kraśnik, ul. Słowackiego 3B
9.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Vitamed” S.C.	Kraśnik ul. Urzędowska 125
10.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Rehabilitacja” Jadwiga Strzelecka	Kraśnik, ul. Św. Faustyny 6
11.	Centrum Medyczne "Luxmed"	Kraśnik, ul. Lubelska 56A

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

W gminach powiatu kraśnickiego podstawową opiekę zdrowotną zabezpieczają jednostki wykazane w tabeli poniżej.

Tabela 44. Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gmin powiatu kraśnickiego.

Lp.	Gmina	Miejsce udzielania świadczeń
1.	Annopol	NZOZ „Lekarz”, ul. Leśna 1, Annopol NZOZ „Zdrowie” s.c., ul. Leśna 1, Annopol NZOZ „Lekarz Rodzinny”, Kosin 7, Annopol
2	Dzierzkowice	NZOZ „Nasz Lekarz”, Terpentyna 170, Dzierzkowice
3.	Gościeradów	NZOZ „Twój Lekarz”, Gościeradów Ukazowy 57 NZOZ „Refugium”, Gościeradów - Folwark 19
4.	Kraśnik gmina	NZOZ „Rodzina”, Stróża 97
5.	Szastarka	SP ZOZ w Szastarce, Polichna Druga 115, Szastarka
6.	Trzydnik Duży	NZOZ „Ośrodek Zdrowia”, Rzeczyca Ziemiańska 80 NZOZ w Trzydniku Dużym s.c., Trzydnik Duży 59
7.	Urzędów	SP ZOZ w Urzędowie, ul. A. Hevelke 2, Urzędów
8.	Wilkołaz	NZOZ w Wilkołazie s.c. Wilkołaz Pierwszy 22, Wilkołaz
9.	Zakrzówek	Gminny SP ZOZ w Zakrzówku, ul. Żeromskiego 24, Zakrzówek NZOZ Praktyka Lekarza Rodzinnego, ul. Kościuszki 15, Zakrzówek

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

Specjalistyczna ambulatoryjna opieka zdrowotna

Na terenie powiatu kraśnickiego świadczenia z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej w przeważającej mierze realizowane są przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku. W jego strukturach działa 29 poradni specjalistycznych.

Tabela 45. Poradnie specjalistyczne SPZOZ w Kraśniku.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku		
Lp.	Nazwa poradni	Miejsce udzielania świadczeń zdrowotnych
1.	Alergologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
2.	Poradnie Chirurgiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
3.	Poradnia Chirurgii Onkologicznej	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
4.	Poradnie Chorób Kobiecych i Kobiet Ciężarnych	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
5.	Poradnia Chorób Płuc i Gruźlicy	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
6.	Poradnia Rehabilitacyjna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
8.	Poradnia Dermatologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
9.	Poradnia Endokrynologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
10.	Poradnia Gastroenterologiczna	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
11.	Poradnia Kardiologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
12.	Poradnie Laryngologiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
13.	Poradnia Medycyny Pracy	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
14.	Poradnia Nefrologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
16.	Poradnie Neurologiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul. Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
17.	Poradnia Okulistyczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
18.	Poradnia Onkologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
19.	Poradnia Ortopedyczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
20.	Poradnia Preluksacyjna (działa w ramach Poradni Ortopedycznej)	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku ul. Chopina 13
21.	Poradnia Psychologiczna	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
22.	Poradnie Reumatologiczne	Przychodnie Specjalistyczne w Kraśniku przy ul Chopina 13 oraz Al. Niepodległości 25
23.	Poradnie Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25 oraz ul . Chopina 13
25.	Poradnia Zdrowia Psychicznego	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25

26.	Poradnia Leczenia Bólu	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
27.	Szkoła Rodzenia	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25
28.	Poradnia Neurologii dziecięcej	Przychodnia Specjalistyczna w Kraśniku Al. Niepodległości 25

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne szpitalne

Podstawową jednostka ochrony zdrowia w tym zakresie w powiecie kraśnickim jest Szpital Powiatowy będący zakładem leczniczym organizacyjnie wyodrębnionym pod względem rodzaju udzielanych w nim świadczeń zdrowotnych. W szpitalu zorganizowane są następujące oddziały:

Tabela 46. Wykaz oddziałów w Szpitalu Powiatowym SPZOZ w Kraśniku.

Lp.	Nazwa oddziału	Liczba łóżek
1.	Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii	6
2.	Oddział Kardiologiczny	19
3.	Oddział Chorób Wewnętrznych	52
4.	Oddział Chorób Płuc i Gruźlicy	30
5.	Oddział Chorób Dzieci i Młodzieży	13
6.	Oddział Chirurgii Ogólnej z pododdziałem Chirurgii Endoskopowej	28
7.	Oddział Ortopedyczno-Urazowy	22
8.	Oddział Ginekologiczno-Położniczo-Noworodkowy	25
9.	Oddział Chemioterapii;	8
10.	Oddział Neurologii z pododdziałem Udarowym	32
11.	Szpitalny Oddział Ratunkowy	-
12.	Oddział Opieki Paliatywnej	13
13.	Oddział Rehabilitacji Neurologicznej	20
14.	Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy	40
15.	Oddział Dzienny Psychiatryczny	12

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

Mieszkańcy powiatu kraśnickiego w ramach ubezpieczenia zdrowotnego mogą korzystać ze specjalistycznych porad w zakresie m. in. ginekologii, okulistyki, dermatologii, diabetologii w następujących placówkach:

Tabela 47. Zakres poradnictwa specjalistycznego innych podmiotów leczniczych.

Lp.	Nazwa poradni	Miejsce udzielania świadczeń zdrowotnych
1.	Przychodnia FŁT S.A	ul. Fabrycznej 6 w Kraśniku.
2.	NZOZ „OKULISTA”	ul. Urzędowska 8 w Kraśniku
3.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska – Poradnia Diabetologiczna	ul. Sikorskiego 11 w Kraśniku
4.	Gabinet Okulistyczny	Al. Niepodległości 10 w Kraśniku.
5.	NZOZ „Lekarz Rodzinny”	ul. Towarowa 1 w Kraśniku.
6.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska Gabinet Dermatologiczny	Al. Niepodległości 10 w Kraśniku.
7.	NZOZ „Daw – Med.”	Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku
8.	NZOZ Specjalistyczna Przychodnia Okulistyczna „Oczko” s.c	Al. Tysiąclecia 3b w Kraśniku
9.	NZOZ „Rehabilitacja” Jadwiga Strzelecka	ul. Św. Faustyny 6 w Kraśniku.
10	NZOZ Gabinety Specjalistyczne „Medic” sp.j.	Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku.

11.	NZOZ „Zdrowie”	ul. Leśnej 1 w Annopolu.
12.	SP ZOZ w Urzędowie	ul. A. Hevelke 2, Urzędów

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

Rehabilitacja lecznicza

Mieszkańcy powiatu kraśnickiego, którzy wymagają rehabilitacji leczniczej mogą uzyskać pomoc w tym zakresie w 11 zakładach opieki zdrowotnej, mieszczących się w Kraśniku, Annopolu, Trzydniku Dużym, Szastarce i w Gościeradowie. W 2020 roku świadczeń w tym zakresie udzielały:

- SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Wyszyńskiego 6 i Alei Niepodległości 25;
- NZOZ „Rehabilitacja” Jadwiga Strzelecka w Kraśniku przy ul. Św. Faustyny 6;
- NZOZ „Daw – Med” w Kraśniku przy Al. Tysiąclecia 3B;
- NZOZ „Doktor” s.c. w Kraśniku przy ul. Narutowicza 1;
- Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych "Res Sacra Miser" w Gościeradowie przy ul. Folwark 20;
- NZOZ „Twój Lekarz” w Gościeradowie przy ul. Folwark 19;
- Przychodnia FŁT Kraśnik S.A. w Kraśniku przy ul. Fabrycznej 6;
- NZOZ „Zdrowie” s.c. w Annopolu przy ul. Leśnej 1;
- SP ZOZ w Szastarce, Polichna Druga 115;
- NZOZ „Anel” Przychodnia Rehabilitacyjna Fizjoterapia w Trzydniku Dużym 59;
- NZOZ „Ośrodek Rehabilitacji Leczniczej” w Zaklikowie z siedzibą w Annopolu przy ul. Lubelskiej 1.

Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień

W powiecie kraśnickim znajdują się również placówki, które oferują pomoc i opiekę psychiatryczną oraz służą wiedzą i doświadczeniem z zakresu uzależnień. Są to:

- SP ZOZ przy Al. Niepodległości 25 w Kraśniku;
- NZOZ „Daw-Med” przy Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku;
- NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień przy ul. Fabrycznej 6 w Kraśniku;
- NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień Elżbieta Bosowska przy ul. Fabrycznej 6 w Kraśniku.

Dializoterapia

W ramach kontraktu z NFZ z bezpłatnego leczenia w Centrum Dializ Fresenius przy ul. Chopina 13, na terenie SP ZOZ w Kraśniku może korzystać jednocześnie kilkunastu pacjentów. Sale są przestronne i wyposażone w nowoczesny sprzęt medyczny oraz system

uzdatniania wody firmy Fresenius Medical Care. W ośrodku znajduje się 20 stanowisk dializacyjnych plus 1 stanowisko dla chorych wymagających izolacji. Obiekt ten przystosowany jest również do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wejście umożliwia swobodny wjazd wózków inwalidzkich, a poruszanie się wewnątrz budynku ułatwia winda.

Poradnia żywieniowa

NZOZ "Nutrimed Ziemia Lubelska" przy Al Niepodległości 10 w Kraśniku oferuje naszym pacjentom porady żywieniowe.

Stomatologia

Opiekę stomatologiczną na terenie powiatu kraśnickiego zapewnia 32 placówki stomatologiczne, z czego 7 znajduje się w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez powiat kraśnicki (brak opieki stomatologicznej w ZSS w Kraśniku), 12 udziela świadczeń na terenie miasta Kraśnik, zaś 20 mieści się na terenie gmin naszego powiatu.

Pomoc medyczna w nagłych przypadkach

Każdego dnia od godziny 18.00 do godz. 8.00 rano dnia następnego oraz całodobowo w dni ustawowo wolne od pracy, pacjent może skorzystać z opieki lekarskiej i pielęgniarskiej w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

- Szpitalny Oddział Ratunkowy (SOR) w SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13. Jest to jednostka systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego (PRM), która niezwłocznie udziela świadczeń opieki zdrowotnej, polegających na wstępnej diagnostyce oraz podjęciu leczenia niezbędnego dla stabilizacji funkcji życiowych osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jeśli zachodzi taka potrzeba, zapewnia transport sanitarny pacjenta do najbliższego podmiotu leczniczego wykonującego świadczenia opieki zdrowotnej w odpowiednim zakresie.
  Do szpitalnego oddziału ratunkowego pacjent może zgłosić się bez skierowania. Nie obowiązuje rejonizacja, pomoc udzielana jest niezależnie od miejsca zamieszkania pacjenta i miejsca zdarzenia;
- Izba Przyjęć w SP ZOZ w Kraśniku przy Alei Niepodległości 25. To jednostka organizacyjna szpitala. Chorzy w stanie zagrożenia życia przyjmowani są poza kolejnością. Izba Przyjęć szpitala przyjmuje pacjentów: zgłaszających się na podstawie skierowania przez lekarza rodzinnego, przywiezionych przez zespół ratownictwa medycznego, zgłaszających się samodzielnie w stanie zagrożenia życia lub nagłego pogorszenia stanu zdrowia skutkującego zagrożeniem życia;
- Dentall Spółka Cywilna Poradnia Stomatologiczna w Kraśniku przy Al. Niepodległości 25F – świadczy stomatologiczną pomoc doraźną w ramach umowy z Narodowym

Funduszem Zdrowia w soboty, niedziele i dni ustawowo wolne od pracy w godz. 7:00 – 19:00.

Leczenie w warunkach domowych

Opieka w warunkach domowych świadczona jest przez sześć podmiotów na terenie powiatu kraśnickiego, tj.:

- SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13 (Oddział Opieki Paliatywnej oraz Hospicjum Domowe);
- Stasiak Medical Team II Elżbieta Stasiak przy ul. Urzędowskiej 44 w Kraśniku;
- NZOZ „Daw – Med" M. Kowalska, M. Kowalska Sp. J. przy Al. Tysiąclecia 3B w Kraśniku (dodatkowo NZOZ udziela świadczeń w zakresie Zespołu Leczenia Środowiskowego Domowego dla Dzieci i Dorosłych);
- NZOZ „Długoterminowa Opieka Domowa" Irena Stefaniak przy ul. Gabriela Narutowicza 1/10 w Kraśniku;
- FŁT Kraśnik przy ul. Fabrycznej 6 w Kraśniku;
- NZOZ „Zdrowie" s.c. przy ul. Leśnej 1 w Annopolu.

Apteki

Apteka jest placówką ochrony zdrowia publicznego, w której osoby do tego uprawnione świadczą usługi farmaceutyczne. Na terenie powiatu kraśnickiego działają 44 apteki, w tym 2 punkty apteczne, z czego 22 na terenie miasta Kraśnik. Apteki ogólnodostępne z terenu miasta Kraśnik pełnią przemienne dzienne dyżury nocne w dni powszednie w godz. 22:00 – 8:00 oraz całodobowe w niedziele, święta i dni wolne od pracy. Bieżąca informacja na temat całodobowych dyżurów aptek znajduje się na stronie www.powiatkrasnicki.pl Takie rozwiązanie umożliwia bezproblemowy dostęp do leków w każdym czasie w razie zagrożenia zdrowia lub życia.

Zaopatrzenie w wyroby medyczne

Na terenie powiatu kraśnickiego jest 39 podmiotów, w których mieszkańcy mogą się zaopatrywać w wyroby medyczne.

Badania diagnostyczne

Badania diagnostyczne, to po szczegółowym wywiadzie lekarskim, najszybsze i najlepsze narzędzie w rozpoznaniu większości schorzeń i pomoc w ocenie stanu zdrowia

Pacjenta. Na terenie powiatu kraśnickiego w SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13 można skorzystać z badań w Pracowni Endoskopowej, w Pracowni Tomografii Komputerowej, zaś w Nowomedica Sp. z.o.o. w Kraśniku przy ul. Przechodnie 6/12 z rezonansu magnetycznego.

Promocja zdrowia w powiecie kraśnickim

Zadania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia były realizowane przez dwa podmioty: Starostwo Powiatowe w Kraśniku i Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Kraśniku. Na przestrzeni lat 2016-2020 zrealizowano kilkadziesiąt inicjatyw, o których informacje zamieszczono w zestawieniu poniżej, a które wynikały z zadań Sekcji Oświaty Zdrowotnej
i Promocji Zdrowia, do których należy w szczególności:

1. Inicjowanie, koordynowanie, monitorowanie i ocenianie działalności oświatowo-zdrowotnej prowadzonej w powiecie kraśnickim oraz wspieranie realizacji zadań wynikających z bieżących potrzeb zdrowotnych w środowiskach lokalnych.
2. Wdrażanie, koordynacja i ocena programów oraz akcji edukacyjno-zdrowotnych o zasięgu krajowym, wojewódzkim i lokalnym skierowanym do wybranych grup społecznych.
3. Inicjowanie działań informacyjno – edukacyjnych w dziedzinie promocji zdrowia, pozyskiwanie partnerów (władze lokalne i organizacje pozarządowe) do realizacji programów i akcji prozdrowotnych, współpraca z mediami.
4. Udostępnianie pomocy naukowych, materiałów informacyjnych, w celu pobudzenia aktywności społecznej do działań na rzecz zdrowia.

W latach 2016-2020 PSSE w Kraśniku realizowała działalność oświatowo-zdrowotną oraz akcje edukacyjno-zdrowotne ukierunkowane na podniesienie świadomości wartości własnego zdrowia i ochrony środowiska naturalnego. Działania te były organizowane w wielu przypadkach ze Starostwem Powiatowym w Kraśniku, co było przykładem lokalnego partnerstwa w realizacji zadania własnego powiatu z zakresu promocji i ochrony zdrowia.

Odbiorcami działań były dzieci w wieku przedszkolnym, młodzież szkolna, dorośli mieszkańcy powiatu kraśnickiego. W realizację działań czynnie angażowali się szkolni edukatorzy i animatorzy promocji zdrowia. Corocznie działaniami obejmowano kilka tysięcy osób, a uzyskany efekt należy uznać za istotny wkład pracowników Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia PSSE w Kraśniku w zapobieganie zachorowaniom na wiele chorób o charakterze przewlekłym. Zrealizowano następujące inicjatywy, które zakwalifikowano do poszczególnych obszarów polityki zdrowotnej:

- **Ochrona środowiska, zrównoważony rozwój**: Czyste powietrze wokół nas, Powiatowy Alert Ekologiczno–Zdrowotny;
- **Profilaktyka chorób nowotworowych**: Światowy Dzień Rzucania Palenia, Znamię! Znam je?;
- **Profilaktyka chorób zakaźnych, zjawisk epidemicznych, zatruć**: Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS, Europejski tydzień szczepień, Podstępne WZW, Profilaktyka Zatruć Grzybami;
- **Profilaktyka urazów i niepełnosprawności**: Bezpieczny i Zdrowy Wypoczynek Letni, Bezpieczny i Zdrowy Wypoczynek Zimowy, Lekki Tornister;
- **Ochrona zdrowia psychicznego**: Ars, czyli jak dbać o miłość?, Dopalacze, Znajdź właściwe rozwiązanie, Wybierz życie pierwszy krok;
- **Podniesienie sprawności fizycznej i promowanie aktywnego stylu życia**: Trzymaj Formę!, Bieg po zdrowie;
- **Podniesienie higieny**: profilaktyka wszawicy;
- **Rozbudzenie zainteresowania problematyką ochrony zdrowia**: Powiatowa Olimpiada Wiedzy o Zdrowiu, Światowy Dzień Zdrowia.

Drugim podmiotem prowadzącym działalność z zakresu edukacji zdrowotnej jest Wydział Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Kraśniku. Wiodące inicjatywy jakie były podejmowane do realizacji w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 48. Zakres działań Starostwa Powiatowego w Kraśniku w zakresie edukacji zdrowotnej dzieci, młodzieży i dorosłych.

Akcje edukacyjno–zdrowotne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego ukierunkowane na profilaktykę nowotworów	
Opis zadania	Organizacja akcji z zakresu profilaktyki chorób nowotworowych wśród różnych grup społecznych z terenu powiatu kraśnickiego.
Opis działań	1. Akcja badań profilaktycznych w kierunku wykrywania raka prostaty. 2. Realizacja programu profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy. 3. Konkursu „Zdrowa i Piękna Mama". 4. Powiatowy Rajd Rowerowy pod hasłem Uciekaj przed nałogiem. 5. NIE nowotworom u dzieci. 6. Młoda i Zdrowa. 7. Konkurs plastyczny przebiegającego pod hasłem Zdrowy wolny od dymu tytoniowego styl życia
Trening zdrowotny w profilaktyce nadwagi i otyłości z terenu powiatu kraśnickiego.	
Opis zadania	Organizacja akcji profilaktycznych mających na celu walkę z nadwagą i otyłością u dzieci i młodzieży poprzez edukację w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród dzieci i młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad efektywnego stylu życia i zbilansowania diety.
Opis działań	1. Powiatowa Olimpiada Wiedzy o Zdrowiu. 2. Konwencja Fitness. 3. Powiatowa kampania - Kierunek FIT.
Spotkania różnych grup społecznych mające na celu podniesienie świadomości na temat zdrowego stylu życia mieszkańców powiatu kraśnickiego.	

Opis działań	1. Akcja promująca Honorowe Krwiodawstwo wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z terenu powiatu kraśnickiego. 2. Bicykliada. 3. „Czerwony guzik życia" – aktywizacja społeczna i zdrowotna mieszkańców Powiatu Kraśnickiego – okres realizacji od 04.04.2018 r. do 03.04.2019 r. plus okres trwałości projektu.

Źródło: dane własne Starostwa Powiatowego w Kraśniku.

4.6.2. ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dobrze rozwinięta publiczna i niepubliczna infrastruktura ochrony zdrowia; • Nieograniczony terytorialnie dostęp do placówek podstawowej opieki zdrowotnej; • Pozytywne nastawienie społeczeństwa powiatu kraśnickiego do skuteczności profilaktyki i promocji zdrowia; • Realizacji przez organizacje pozarządowe inicjatyw, które korelują z promocją zdrowia; • Doświadczona kadra i grupa animatorów promocji zdrowia (trenerzy, rehabilitanci, terapeuci); • Wysoki poziom wykształcenia oraz doświadczenie osób zajmujących się ochroną i promocją zdrowia; • Dobra informacja o realizowanych programach profilaktycznych finansowanych ze środków publicznych; • Popularyzowanie w mediach lokalnych i regionalnych zdrowego stylu życia.	• Niewystarczający poziom świadomości korzyści z zachowań prozdrowotnych młodego pokolenia; • Łatwa dostępność do alkoholu; • Niskie nakłady finansowe powiatu na profilaktykę i promocję zdrowia; • Brak celowych programów zdrowotnych o charakterze lokalnym; • Słabe rozeznanie potrzeb zdrowotnych; • Mała liczba organizacji pozarządowych pracujących na rzecz promocji i ochrony zdrowia; • Nieadekwatna do potrzeb liczba lekarzy specjalistów na terenie powiatu tj. m.in. kardiologa, endokrynologa, neurologa, geriatry, psychiatry dziecięcego;
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Utworzenie lokalnej współpracy na rzecz promocji zdrowia; • Zwiększenie zakresu finansowania świadczeń zdrowotnych; • Wspieranie inicjatyw z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia; • Rozwój bazy leczniczej SP ZOZ w Kraśniku; • Zwiększenie aktywności podmiotów publicznych i niepublicznych w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na ochronę zdrowia; • Zwiększenie zakresu badań przesiewowych w zakresie chorób o wysokiej śmiertelności; • Wzrost poczucia świadomości wśród społeczeństwa na temat zdrowego stylu życia; • Pozytywne nastawienia na profilaktykę i promocję zdrowia w społeczności lokalnej; • Wzrost zainteresowania wiedzą z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.	• Wzrost poziomu ubóstwa, bezrobocia, patologii społecznych; • Wydłużony czas oczekiwania na porady lekarzy specjalistów; • Załamanie się systemu finansowania ochrony zdrowia ze środków publicznych; • Wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne; • Nagłe pojawienie się pandemii chorobowych • Brak zdecydowanych działań ochronnych; • Ryzyko pojawienia się chorób zakaźnych na skutek migracji ludności lokalnej (cele zarobkowe, wyjazdy wakacyjne); • Dewastacja środowiska naturalnego człowieka; • Rozwój uzależnień behawioralnych dewastujących zdrowie psychiczne; • Brak indywidualnej odpowiedzialności za własne zdrowie; • Brak zgody społecznej na podniesienie efektywności organizacji ochrony zdrowia.

4.6.3. PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

OBSZAR STRATEGICZNY: ZDROWIE

Priorytet 6: Poprawa zdrowia fizycznego i psychicznego ludności.
Cele szczegółowe

- Poprawa dostępu do wysokich jakościowo świadczeń zdrowotnych;
- Wzrost świadomości społecznej na temat własnego zdrowia;
- Zapobieganie niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu.

4.6.4. PROGRAM DZIAŁANIA

POWIATOWY PROGRAM OCHRONY ZDROWIA

Opis i uzasadnienie programu

Wybór celów i zadań w obszarze strategicznym zdrowie wynika z diagnozy tego obszaru, opartej na danych statystycznych uzyskanych z różnych instytucji z terenu powiatu kraśnickiego. Analiza najczęściej występujących chorób i zachorowalności wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych wykazała, że mieszkańcy powiatu kraśnickiego potrzebują edukacji zdrowotnej w kierunku zapobiegania chorobom nowotworowym, edukacji zdrowotnej dzieci i młodzieży propagującej zdrowe odżywianie aby zapobiegać otyłości i nadwadze. Społeczeństwo powiatu kraśnickiego wymaga także systematycznej edukacji zdrowotnej wśród różnych grup społecznych (dzieci, młodzież, kobiety, mężczyźni, osoby starsze itd.) w szczególności zwiększającej świadomość w zakresie dbałości o własne zdrowie. Cele operacyjne wyznaczone na lata 2021-2025 roku są próbą zaspokojenia potrzeb społeczeństwa pojawiających się we współczesnym świecie. Tempo życia oraz zmieniające się nawyki żywieniowe wśród dzieci i młodzieży skutkują pojawieniem się zachorowalności na różne choroby zwane coraz częściej chorobami cywilizacyjnymi.

W trosce o społeczeństwo należy podejmować próby przezwyciężania złych nawyków i ukierunkowywać, szczególnie młode pokolenie, do prowadzenia zdrowego stylu życia, który zaprocentuje w przyszłości zdrowymi i silnymi ludźmi. Ważne jest aby zadania te realizować we współpracy z instytucjami, które dysponują odpowiednim zapleczem technicznym, kadrowym i finansowym co zapewni spełnienie założonych wskaźników realizacji zadań. Wyznaczone cele i zadania do realizacji muszą być procesem długofalowym, aby skutecznie mogły zmieniać świadomość mieszkańców i wpływać na pozytywne nastawienia do zmian w kierunku zdrowego stylu życia. Obszar strategiczny zdrowie należy uznać za ważny dla

rozwoju społeczeństwa powiatu kraśnickiego, bowiem wszelkie działania skierowane na poprawę zdrowia mieszkańców skutkują w przyszłości długowiecznością obywateli i pozytywnym nastawieniem na rozwój osobisty.

Cele szczegółowe

- Poprawa dostępu do wysokich jakościowo świadczeń zdrowotnych;
- Wzrost świadomości społecznej na temat własnego zdrowia;
- Zapobieganie niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu.

KARTA PROGRAMU

Cele szczegółowe	• Poprawa dostępu do wysokich jakościowo świadczeń zdrowotnych; • Wzrost świadomości społecznej na temat własnego zdrowia; • Zapobieganie niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu.
Kierunki działań	• Rozwijanie i unowocześnianie zasobów lecznictwa szpitalnego i ambulatoryjnego; • Wprowadzanie nowych rodzajów świadczeń zdrowotnych; • Edukacja prozdrowotna mieszkańców powiatu dotycząca racjonalnego odżywiania, zapobiegania chorobom cywilizacyjnym, upowszechnianie tematyki zdrowia w ramach edukacji szkolnej, powstawania szkód zdrowotnych i niepełnosprawności.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadający za realizację	• SPZOZ w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku; • jednostki oświatowe prowadzone przez powiat kraśnicki.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Wysokość nakładów finansowych na modernizacje zasobów SPZOZ w Kraśniku; • Liczba i zakres nowych świadczeń zdrowotnych; • Liczba pacjentów leczonych w SPZOZ w Kraśniku; • Liczba zrealizowanych inicjatyw z zakresu promocji zdrowia: • Liczba mieszkańców objętych oddziaływaniami prozdrowotnymi.
Źródła finansowania	• Jednostki samorządu terytorialnego; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia; • środki finansowe z nowej perspektywy 2021-2027.

5. PROGNOZA ZMIAN

Rada Powiatu w Kraśniku nadzorować będzie realizację wdrażania Strategii. Główną przesłanką, która leżeć będzie u podstaw jej wdrażania jest wspólna świadomość, iż na progu nowego okresu programowania nasze społeczeństwo zmagać się będzie z nowymi jakościowo wyzwaniami, wynikającymi z procesów globalizacji, niekorzystnych procesów demograficznych, masowej niekontrolowanej migracji, czy też zagrożeń związanych ze zmianami klimatu. Wyzwania te stanowią główną oś debaty nad strategicznym podejściem do zagadnień rozwoju, w tym w szczególności w odniesieniu do wypracowania i przyjęcia modelu polityki regionalnej[28].

Zaangażowanie w proces wdrażania Strategii zasobów instytucjonalnych obszaru pomocy i integracji społecznej, rynku pracy i innych obszarów polityki społecznej ukierunkowane zostanie na zapewnienie osiągnięcia zakładanych celów, o których jest mowa w tym dokumencie.

Opracowanie dokumentu przebiegało w okresie wystąpienia i trwania stanu pandemii koronawirusa w Polsce i na świecie. W tym okresie nastąpiły znaczące zmiany w życiu społecznym i ekonomicznym, które wywołały wiele negatywnych skutków dotykających praktycznie każdego obywatela, w tym spowolnienie gospodarcze i spadek konsumpcji.

Sformułowane w Strategii działania, szczególnie uwzględniające potrzeby osób doświadczających różnych destrukcyjnych sytuacji życiowych, będą wymagały wsparcia instytucji działających w ramach funkcjonowania systemu polityki społecznej. Dlatego ważnym procesem będzie zbieranie informacji o charakterze statystycznym oraz pochodzących od jednostek pomocy społecznej, a następnie ich opracowanie w celu uchwycenia występujących tendencji w strukturze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Już dziś wiele wiemy o występujących tendencjach demograficznych, zdrowotnych, społecznych, które zachodzić będą w ciągu kolejnych lat. Pomimo wdrożenia w latach 2014-2020 wielu nowatorskich rozwiązań z zakresu włączenia społecznego i walki z ubóstwem oraz pobudzających wzrost gospodarczy, który przełożył się na wzrost konsumpcji i spadek poziomu bezrobocia, to nadal funkcjonować będą trwałe grupy beneficjentów wymagające interwencji socjalnej. Zjawisko depopulacji oraz powiększania się grupy osób w wieku poprodukcyjnym wywoła zapotrzebowanie na wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami poprzez zastosowanie nowych podmiotowych form pomocy (deinstytucjonalizacja).

[28] Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.), Zał. do Uchwały Nr LXX/1580/2019 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 3 września 2019 r.

Prawdopodobnie nasilać się będą problemy związane z uzależnieniami. Spożycie alkoholu wywoła wiele konsekwencji prawnych i społecznych, które z kolei wywołają zapotrzebowanie na systemowe wspieranie osób dotkniętych narkomanią i alkoholizmem, jak i działań w zakresie edukacji publicznej ukierunkowanej na promocję zdrowia psychicznego.

Funkcjonowanie w powiecie kraśnickim sprawnego systemu ochrony zdrowia wymagać będzie wiele wysiłku organizacyjnego i finansowego. Wzrosnąć mogą powody hospitalizacji w wyniku nasilenia się wystąpienia chorób układu krążenia, chorób układu nerwowego, chorób związanych z nowotworami, chorób związanych z urazami czy zakażeniami wirusem COVID-19.

Wszelkie budowane prognozy będą obłożone ryzykiem wystąpienia różnych zjawisk o charakterze destrukcyjnym, które osłabiać będą rozwojowe działania na rzecz ogółu społeczeństwa, a wzmacniać działania interwencyjne dedykowane osobom ubogim, defaworyzowanym, wykluczonym społecznie (głównie redystrybucja świadczeń finansowych i rzeczowych).

6. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

6.1. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII

Wdrażanie strategii będzie najważniejszym procesem opartym na przyjętych i obowiązujących w polityce społecznej zasadach. Polityka społeczna jest sztuką godzenia sprzecznych interesów i będzie prowadzona w oparciu o podstawowe zasady organizacji działalności publicznej. Zarządzanie realizacją powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych powinno być systemowe (całościowe), elastyczne i otwarte na zmieniające się otoczenie, ponieważ strategia jest planem dostosowanym do uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, jednak w taki sposób, aby tam gdzie to możliwe, kształtować rzeczywistość społeczną w oparciu o wizję pożądanych zmian zapisanych w naszym dokumencie.

Za naczelną zasadę działania przyjmuje się zasadę pomocniczości (subsydiarności), która oznacza, że podejmowane działania mają służyć rozwiązywaniu problemów lokalnych w celu wyrównywania różnic w rozwoju społecznym. Rozwijając to określenie należy przyjąć, że we wdrażaniu strategii zachowane zostaną pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego partnerskie relacje w odniesieniu do partycypacji finansowej i podziału kompetencji. Samorząd powiatowy wspierać będzie realizację tych zadań, które przekraczać mogą zakres ich realizacji na poziomie lokalnym.

Jako druga pod względem ważności jest zasada spójności czyli zgodności dokumentu z założeniami i celami dokumentów obowiązujących na poziomie regionalnym, krajowym i wspólnotowym.

Szczególną rolę w procesie wdrażania Strategii winna odegrać partnerska współpraca z gminami, z organizacjami pozarządowymi, w tym z podmiotami tworzącymi sektor ekonomii społecznej i solidarnej.

6.2. RAMY FINANSOWE STRATEGII

Realizacja kierunków działań zaplanowanych w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2025 wymaga odpowiednich zasobów finansowych. Podstawowym źródłem finansowania strategii będzie budżet powiatu. Każde działanie generuje określone wydatki. Większość kierunków działań przyjętych w dokumencie, lokuje się w sferze aktywności, którą realizują jednostki organizacyjne powiatu w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Inne źródła finansowania to:

- Budżet samorządu województwa;
- Budżety gmin;
- Budżet państwa (np. NFZ, PFRON, Fundusz Pracy);
- Fundusze Unii Europejskiej;
- Środki dostępne w Programie Fundusz Inicjatyw Obywatelskich;
- Środki inne (organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej, podmiotów gospodarczych).

6.3. MONITORING

Powiatowa Strategia Rozwiazywania Problemów Społecznych na lata 2021–2025 jest dokumentem o charakterze otwartym. W przypadku pojawienia się nowych możliwości organizacyjnych, prawnych, finansowych czy nowych potrzeb społecznych, przewidujemy możliwość, a nawet konieczność uzupełnienia jej o koncepcje wdrażania nowych kierunków działań. Monitoring strategii polegać będzie na bieżącej obserwacji i analizie wdrażania celów szczegółowych oraz realizacji poszczególnych programów. Proces ten umożliwi:

- Obserwację stanu zaawansowania realizacji projektów rozwojowych;
- Ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich wdrażanie;
- Weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków finansowych.

Monitoring ma na celu zapewnienie prawidłowości i efektywności wdrażanych programów poprzez zbieranie rzetelnych i wiarygodnych danych. Może być również podstawą formułowania zmian w dokumencie, bądź planowaniu nowych kierunków działań. Nadzór nad realizacją Strategii sprawować będzie Starosta Kraśnicki przy pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku. Ocena realizacji Strategii należy do Rady Powiatu w Kraśniku i będzie przeprowadzana w cyklach rocznych.

7. ZAKOŃCZENIE

Pomoc społeczna stanowi jedno z najważniejszych zadań realizowanych zarówno przez administrację rządową jak i samorządową wszystkich szczebli. Jest również wiodącym motywem działania wielu organizacji pozarządowych – także tych, które funkcjonują na terenie powiatu kraśnickiego. Niezbędnymi warunkami efektywnej realizacji tego typu działań jest rzetelna diagnoza rzeczywistych potrzeb i problemów społeczności lokalnej oraz długofalowy plan działań. Odpowiedzią na te postulaty jest niniejsza Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025.

Opracowując niniejszy dokument opieraliśmy się na założeniu, że warunkiem skuteczności działań w obszarze pomocy społecznej jest ich realizacja w ramach zintegrowanego systemu, w którym równorzędnym partnerem administracji samorządowej powinny być pozostałe organizacje i instytucje należące do różnych sektorów życia publicznego, w tym zwłaszcza organizacje pozarządowe. Niezbędna jest zarazem współpraca samorządów wszystkich szczebli: wojewódzkiego, powiatowego i gminnych.

Analiza strategii, szczególnie kierunków działań prowadzi do wniosku, że podstawowym wyzwaniem dla pomocy społecznej w najbliższych latach jest przejście od modelu pomocy, którego zasadniczą funkcją było udzielanie wsparcia materialnego, do modelu nastawionego na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się z prośbą o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Współcześnie staje się to możliwe dzięki rozwojowi na terenie powiatu kraśnickiego różnego rodzaju usług dla różnych grup świadczeniobiorców, poradnictwa prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej. Takie są współczesne tendencje i trendy w systemie polityki społecznej.

Strategia określa kierunki osiągania wyznaczonych celów, które mają doprowadzić do: stworzenia wspólnoty lokalnej zdolnej do podejmowania procesów samopomocowych, poprawienia efektywności istniejących systemów wsparcia i ewentualne tworzenie uzupełniających systemów wsparcia, tworzenie wszelkich warunków pozwalających na pełny rozwój dobra wspólnego. Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2021-2025 jest wieloletnim dokumentem programowym, który stanowić będzie podstawę efektywnego zarządzania działaniami z zakresu polityki społecznej przez samorząd powiatowy oraz skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie 2021-2027 na realizację projektów w sferze społecznej.

WYKAZ TABEL

Tabela 1. Wybrane dane demograficzne dla powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020. 13
Tabela 2. Katalog mierników spójności społecznej. 16
Tabela 3. Wybrane dane demograficzne powiatu kraśnickiego. 17
Tabela 4. Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej 20
Tabela 5. Stopień zaspokojenia potrzeb na miejsce w Domu Pomocy Społecznej 21
Tabela 6. Usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020 (w pełnych złotych). 21
Tabela 7. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020 (w pełnych złotych). 22
Tabela 8. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone przez OPS w poszczególnych gminach powiatu kraśnickiego w latach 2016-2020 (w pełnych złotych). 23
Tabela 9. Rodzaje i formy inicjatyw środowiskowych na rzecz osób starszych. 24
Tabela 10. Liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach zadań OIK. 29
Tabela 11. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe). 35
Tabela 12. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej z powodu istnienia problemu uzależnienia od alkoholu i innych. 36
Tabela 13. Statystyka dotycząca pomocy udzielonej przez NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień Baran Grzegorz w Kraśniku mieszkańcom powiatu kraśnickiego. 40
Tabela 14. Wysokość wydatków publicznych na działania profilaktyczne uzależnienia od alkoholu. .. 40
Tabela 15. Liczba przestępstw zrejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii”. 42
Tabela 16. Liczba przestępstw zrejestrowanych w związku z egzekwowaniem zapisów „Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi”. 42
Tabela 17. Obraz stopnia zagrożenia deprywacją materialną i społeczną w gminach powiatu kraśnickiego. 50
Tabela 18. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu ubóstwa. 50
Tabela 19. Zakres wsparcia finansowego udzielonego rodzinom w ramach programu Rodzina 500+ w gminach powiatu kraśnickiego. 52
Tabela 20. Realizator projektu – Powiat Kraśnicki/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku. 53
Tabela 21. Realizator projektu – Fundacja "Liderzy sukcesu". 54
Tabela 22. Realizator projektu – Gmina Annopol/Ośrodek Pomocy Społecznej. 54
Tabela 23. Realizator projektu – Fundacja „Liderzy sukcesu". 54
Tabela 24. Realizator projektu – Kraśnickie Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Impuls. 55
Tabela 25. Realizator projektu – Gmina Gościeradów/Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie. 55
Tabela 26. Realizator projektu – Fundacja „Liderzy sukcesu". 55
Tabela 27. Wykaz projektów realizowanych z zakresu włączenia społecznego (przeciwdziałanie ubóstwu, nowe miejsca pracy) w latach 2016-2020. 56
Tabela 28. Wykaz organizacji pozarządowych na terenie powiatu kraśnickiego – informacje z poszczególnych OPS-ów. 57
Tabela 29. Obraz stanu bezrobocia zarejestrowanego w PUP w Kraśniku. 68
Tabela 30. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej z powodu bezrobocia. 69
Tabela 31. Wykaz kierunków kształcenia zawodowego w powiecie kraśnickim. 72
Tabela 32. Wsparcie osób bezrobotnych w wieku do 30 roku życia - w tym do 25 roku życia. 74
Tabela 33. Bezrobotni powyżej 50 roku życia. 74
Tabela 34. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 1. 74
Tabela 35. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 2. 75

Tabela 36. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 3. Regionalny Program Operacyjny. „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia w powiecie kraśnickim IV, V”..... 75
Tabela 37. Osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne – cz. 4. Regionalny Program Operacyjny. „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych powyżej 30 roku życia w powiecie kraśnickim IV, V”..... 76
Tabela 38. Osoby bezrobotne lub poszukujące pracy niepełnosprawne niepozostające w zatrudnieniu. 76
Tabela 39. Wykaz Kół Gospodyń Wiejskich działających w gminach powiatu kraśnickiego w roku 2020. 85
Tabela 40. Sieć szkolnych klubów wolontariusza w powiecie kraśnickim..... 91
Tabela 41. Ochrona zdrowia (wybrane dane statystyczne). 97
Tabela 42. Ochrona zdrowia – podstawowe dane. Stan w dniu 31 grudnia 2019. 98
Tabela 43. Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej. 101
Tabela 44. Wykaz zakładów podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gmin powiatu kraśnickiego. 101
Tabela 45. Poradnie specjalistyczne SPZOZ w Kraśniku. 102
Tabela 46. Wykaz oddziałów w Szpitalu Powiatowym SPZOZ w Kraśniku. 103
Tabela 47. Zakres poradnictwa specjalistycznego innych podmiotów leczniczych. 103
Tabela 48. Zakres działań Starostwa Powiatowego w Kraśniku w zakresie edukacji zdrowotnej dzieci, młodzieży i dorosłych. 108

WYKAZ WYKRESÓW

Wykres 1. Zakres występowania problemów osób starszych. 18
Wykres 2. Główne źródła powstawania problemu uzależnień. 37
Wykres 3. Główne rodzaje uzależnień jakie są rozpoznawalne w środowisku lokalnym..... 38
Wykres 4. Społecznie akceptowalne działania wspomagające osoby uzależnione 39
Wykres 5. Powiat kraśnicki na tle województwa lubelskiego w zakresie udziału ludności korzystającej ze środowiskowej pomocy społecznej. 49
Wykres 6. Społecznie oczekiwane działania na rzecz osób dotkniętych ubóstwem 57
Wykres 7. Poziom bezrobocia rejestrowanego w powiecie kraśnickim. 68
Wykres 8. Odpowiedzi ankietowanych dotyczące działań na rzecz poprawy sytuacji osób bezrobotnych. 70
Wykres 9. Wydatki NFZ w 2018 roku. 100

WYKAZ MAP

Mapa 1. Centra integracji społecznej według województw i regionów w 2019 r. 63
Mapa 2. Kluby integracji społecznej według województw i regionów w 2019 r. 63